

ΤΟ ΠΟΝΤΙΑΚΟ

ΘΕΑΤΡΟ - ΤΕΧΝΗ - ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΖΩΗ

9

ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ "ΠΟΝΤΙΑΚΟ"

Ἀπὸ τὸ πρῶτο τοῦ τεύχους ἀκόμα τὸ «Ποντιακὸ» (τὸ τεύχος 1 καὶ 2 βγήκε ὡς «Ποντιακὸ Θέατρο») ἔγινε δεκτὸ μὲ ἐνθουσιαστικὲς κρίσεις καὶ οἱ ἀναγνώστες μας μὲ γράμματα, προφορικὰ καὶ τηλεφωνικῶς μᾶς ἐξέφραζαν τὸ θαυμασμό τους καὶ γιὰ τὴν ἐπιμελημένη ὕλη του καὶ γιὰ τὴν ἐξαιρετικὰ καλαίσθητη ἐμφάνισή του. Πολλὲς ἀπ' αὐτὲς τὶς κρίσεις τὶς δημοσιεύσαμε σὲ προηγούμενα τεύχη μας. Σήμερα βρισκόμεθα στὸ 9ο τεύχος καὶ ὁμῶς τὰ αὐθόρμητα ἐγκωμιαστικὰ γράμματα δὲν ἔπαψαν νὰ μᾶς ἔρχονται. Εἶναι μιὰ ἠθικὴ ἱκανοποίηση ἐναντι τῶν κόπων γιὰ μιὰ ἐθνικὴ προσπάθεια ποὺ ἀναλάβαμε. Παρὰ τὰ ἐλάχιστα οἰκονομικὰ ἐφόδια, κατορθώνουμε νὰ δίνουμε ὅ,τι καλύτερο μποροῦμε καὶ σὲ ὕλη καὶ σὲ ἐμφάνιση στὸ μικρὸ χρονικὸ περιθώριο ποὺ μᾶς μένει ἀπ' τὴν κυρίως δημοσιογραφικὴ μας ἐργασία.

Παραθέτομὲ σήμερὰ μερικὲς ἀπ' τὶς ἐνθουσιαστικὲς αὐτὲς κρίσεις ποὺ, ὥς σημειωθῇ, δὲν ζητοῦνται, οὔτε ἐκμαιεύονται διὰ τῶν γνωστῶν μεθόδων..

Ὁ πρῶτον ὑπουργὸς καὶ ἐκλεκτὸς διανοούμενος κ. Κ. Τσᾶτσος ποὺ δὲν παραλείπει εὐκαιρίαν νὰ ἐκδηλώνῃ τὴν ἀγάπη του πρὸς κάθε ποντιακὸ (ὅταν ἦτο ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἐτίμησε διὰ τῆς παρουσίας του μιὰ θεατρικὴ μας παράσταση), μᾶς ἔγραψε τὸ παρακάτω σύντομο ἀλλὰ γεμᾶτο συμπάθεια γράμμα του.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 8 Δεκεμβρίου 1951

Φίλτατε Κε Λαμπιδῆ,

Μεγάλῃ εὐχαρίστηση καὶ χαρὰ μοῦ ἔκανε ἡ προσφορὰ τοῦ περιοδικοῦ σας «Ποντιακὸ».

Ἀποτελεῖ κάτι τὸ πρωτότυπο καὶ μοῦ θυμίζει ἓνα κόσμον ποὺ πέρασε. ἀλλὰ ποὺ ποτὲ δὲ λησμονιέται.

Σᾶς συγχαίρω γιὰ τὴν προσπάθειά σας καὶ σᾶς εὐχομαι καλὴ προκοπή.

Φιλικώτατα

Κ. Δ. ΤΣΑΤΣΟΣ

—Ὁ κ. Γ. Θ. Κανδηλάπτης (Κάνις) μὲ τὸν θερμὸ τοῦ ἐνθουσιασμό ποὺ τὸν διακρίνει, σὲ κάθε του γράμμα, ἐγκωμιάζει σὲ ἀπτεκιστὴ, γλαφυρὰ καὶ ἰδιότυπα καθαρεύουσα, τὴν προσπάθειά μας. «Μετὰ χαρᾶς, γράφει, ἔλαβον τὸ 9ον τεύχος τοῦ περισπουδάζοντος περιοδικοῦ σας καὶ σᾶς συγχαίρω καὶ διὰ τὴν ὕλην του καὶ διὰ τὴν ἐμφάνισίν του. Τὸ ὅτι συνεχίζετε τὴν ἐκδοσὶν του μὲ τὰς τόσας οἰκονομικὰς ἀντιξοότητας, εἶναι μεγίστη ἐνδειξις τῆς ἰσχυρᾶς ὑμῶν θελήσεως πρὸς τὸ «δημιουργεῖν»...».

—Ὁ κ. Π. Σαλαπασιδῆς (Ἰψηλάντης), ὁ ἀκαταπόνητος συλλέκτης λαογραφικοῦ ὑλικοῦ καὶ σπαρταριστῶν ἀνεκδότων, ποὺ συνεργάζεται στενὰ μὲ τὸ περιοδικὸ μας ἀπ' τὸ προηγούμενον τεύχος, μᾶς ἔστειλε ἓνα γράμμα στὴν ποντιακὴ μέση στὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῶν ἄλλων γράφει :

«... Παιδάντ, τὸ τελευταῖον τεύχος, τὸ ὀχτῶ (8) ἐγέντον θαῦμην... Μ' ἔθαρεῖτεν λεγ-ατο γιὰτὶ ἐσέγκετεν καὶ τ' ἐμόν τὸ θρυλον... Γιόκ, ὅλον ὁ κόσμον εἶπεν-ατο... Κάθε τεύχος ἐν ἄλλο καλῖον ἀσὸ ἄλλο. Στείλτε-με 5 κομμάτια νὰ δίγω σὶ πατριῶτς... ».

Τ Ο Π Ο Ν Τ Ι Α Κ Ο

ΘΕΑΤΡΟ * ΤΕΧΝΗ * ΓΡΑΜΜΑΤΑ * ΖΩΗ

ΕΚΔΟΣΗ Ν. ΚΑΠΝΑ — Γ. ΛΑΜΨΙΔΗ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ, ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ : Γ. ΛΑΜΨΙΔΗΝ, ΔΟΪΡΑΝΗΣ 156 — ΚΑΛΛΙΘΕΑ — ΑΘΗΝΑΙ

ΕΤΟΣ Γ' — ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΜΑΡΤΙΟΣ 1952 — ΤΕΥΧΟΣ 9

Τιμή δραχ. 3.000 — Συνδρομαί: Έτησία 40.000 — Έξόμηνος 23.000

«ΤΙ ΝΑ ΓΡΑΨΟΥΜΕ;»

Αυτό το έρώτημα διατυπώνει σέ γράμμα του ό 'σεβαστός φίλος κ. Ε. Άθανασιάδης από την Καστανιά Βερροίας. Τί νά γράψουμε στό περιοδικό σας έφόσον έσείς δέν δημοσιεύετε λαογραφικά θέματα; Καί τό έρώτημα αυτό δέν είναι ό μόνος πού τό διατυπώνει. Είναι πολλοί άλλοι Πόντιοι, πνευματικοί άνθρωποι, πού όταν τούς λέμε νά μās γράψουν κάτι σηκώνουν τούς ώμους τους, μās κυττάνε κατάπληκτοι καί αντί άλλης άπαντήσεως μās ύποβάλλουν την άπεγνωσμένη έρώτηση! «Τί νά γράψουμε;»

Όμως είναι έτσι ακριβώς; Άς δοϋμε αν είναι έτσι:

Δέν δημοσιεύουμε λαογραφικά θέματα όχι γιατί έχομε αντίδικία μέ τή λαογραφία καί μέ τούς άξιέπαινους λαογράφους μας. Ή περισυλλογή του παντοειδούς λαογραφικού ύλικού είναι καί άπαραίτητη καί έπείγουσα γιατί εκλείπουν σιγά - σιγά όλα εκείνα τά πρόσωπα πού μπορούν νά δώσουν μέ τις άναμνήσεις τους τό γνήσιο, τό άνόθευτο λαογραφικό ύλικό. Άπ' τή γρηούλα καί τό γέρο πού κάθισαν καί σκάλισαν τις άναμνήσεις τους ως τούς έρασιτέχνες ή έπιστήμονες λαογράφους μας πού κατέγραψαν, μελέτησαν καί εξήγησαν κάθε τι τό ξεχασμένο ή εκείνο πού πήγαινε νά ξεχαστῇ, είναι άξιοι έξαιρετικής εκτιμήσεως. Πρόσφεραν στόν ποντιακό κόσμο καί γενικά στην ιστορία του έλληνικού λαού άξιόλογες υπηρεσίες.

Άλλά ή ζωή των Ποντίων δέν σταμάτησε στα γεωγραφικά σύνορα του Πόντου. Ό λαός αυτός μετέφερε μαζί του

τά ήθη του, τή νοοτροπία του—κάτω από δραματικές συνθήκες—στή μεγάλη πατρίδα. Κατά χιλιάδες τά καράβια ξεφόρτωναν στα έλληνικά άκρογιάλια τά πλήθη των καταδιωγμένων προσφύγων πού έγκατέλειψαν τά πάντα εκεί κάτω καί έρχόντανε γυμνοί καί άνυπόδητοι μέ την «ψυχή στα δόντια». Ύστερα ή νέα ζωή δέν άρχισε μέ «αίσιους οίωνούς»: ή έλonoσία, οι άλλες ασθένειες καί ή παντελής ένδεια ήσαν οι πρώτες γνωριμίες των νεοελθόντων. Ή μακεδονική ύπαιθρος, πού δέχθηκε τό μεγαλύτερο τμήμα των Ποντοκαυκασίων, βρισκόταν από άποψη καλλιέργειας καί ζωής στην πλέον πρωτόγονη κατάσταση. Οι Τουρκοί, οι πρώην κάτοικοι, ζούσαν στην παχυλότατη άγνοια. Χωριά μικρά καί μίζερα, σπίτια άθλιέστατα, δρόμοι σέ ύποτυπώδη κατάσταση, τελεία έλλειψις καί των στοιχειωδών όρων συγχρόνου διαβιώσεως. Καί πάνω άπ' αυτή την καθυστερημένη περιοχή είχε περάσει ό πόλεμος, πού τά έρείπιά του κάπνιζαν ακόμα όταν οι άραμπάδες των Τούρκων μετέφερναν άπ' την Καλαμαριά τις φάλαγγες των κατάκοιτων από έλonoσία προσφύγων προς την ύπαιθρο.

Χωριά, γέφυρες, δρόμοι, τά πάντα ήταν καταστραμένα. Σέ πολλούς τόπους δέν ύπ ήρχε νερό, δέν ύπ ήρχε δέντρο, δέν ύπ ήρχε συγκοινωνία. Οι νεοελθόντες, τά πρώτα χρόνια, δέν είχαν ζώα, δέν είχαν εργαλεία, δέν είχαν σπόρους. Δέν είχαν στέγη. Στόν κατάξερο καί φλεγόμενο κάμπο οι παλιωμένες σκηνές ήταν ή πρώτη στέγη. Στις πόλεις, οι παράγκες καί οι θάλαμοι είχαν γίνει οι μόνιμες κα-

ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΑΝΤΙΔΑΔΟΙ

ΜΙΑ ώραία συνήθεια τῶν Συλλόγων μας ἀποτελοῦν οἱ Διαλέξεις πού ὀργανώνονται κάθε τόσο μέ ὁμιλητές γνωστούς λόγιους, Πόντιους καί μή. Τό Ποντιακό κοινὸ τιμᾷ μέ τὴν ἴδια πάντα θερμὴ στοργή τίς πνευματικές αὐτὲς συγκεντρώσεις, πού κατὰ τὸ πλεῖστον εἶναι ἀφιερωμένες σὲ θέματα γενικά ἢ καὶ εἰδικῶς Ποντιακά.

Νομίζουμε πὼς ἡ συνήθεια αὕτη πρέπει ν' ἀναζωογονηθῇ, καὶ μάλιστα νὰ συστηματοποιηθῇ κατὰ τρόπον ὅσον τὸ δυνατόν ἐξυπηρετικώτερον καὶ τοῦ σκοποῦ τῶν Συλλόγων καὶ τῶν πνευματικῶν ἐνδιαφερόντων τοῦ Κοινοῦ.

Αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ ἂν κατωρθώνετο νὰ συντονισθοῦν οἱ εἰς τὸν τομέα αὐτὸν προσπάθειες τῶν ἀρμοδίων

τοικίης τῶν ἐξαθλιωμένων «ἀργοναυτῶν» πού γύρισαν πίσω στὴν πατρίδα τους χωρὶς τὸ χρυσόμαλλο δέρας.

Ἡ ἐνίσχυση τοῦ Κράτους, ἡ ἐργατικότης τῶν νέων κατοίκων, ἡ ἀνεπτυγμένη τους ἀντίληψη, ἡ παραδοχὴ ὅλων τῶν νέων μεθόδων καλλιέργειας καὶ τῆς μηχανῆς στὴ γεωργία, μεταμόρφωσαν τὴ ζωὴ, καὶ τὸ καθυστερημένο αὐτὸ τμῆμα τῆς πατρίδας μας τὸ μετέτρεψαν σὲ διάστημα τριάντα χρόνων σ' ἓνα παραγωγικὸ καὶ ἐκπολιτιστικὸ πρότυπο.

Ὅμως πόσοι κόποι καὶ μόχθοι, πόσα δάκρυα, πόσοι πόνοι!

Ποιὸς ἔδωσε ὥς τώρα αὐτὸ τὸ δραματικὸ καὶ ἀγωνιώδες ἀνέβασμα, αὕτη τὴν εἰρηνικὴ μάχη μέ τὴ γῆ, τὴν ἀρρώστεια, τὴν ἔνδεια; Ποιὸς πνευματικὸς Πόντιος σκέφθηκε νὰ γράψῃ ἓνα τμῆμα αὐτῆς τῆς ἐποποιΐας;

Τίποτα τὸ ἀξιόλογο δὲν ἔχει γίνεῖ ὥς τώρα. Ὁλη αὕτη ἡ ὠραιότερη σελίδα τοῦ λαοῦ μας ἔμεινε ἀγραφτὴ. Προσανατολίσσαμε τοὺς Ποντίους διανοουμένους μας πρὸς τὴ λαογραφία μόνον καὶ δὲν τοὺς δείξαμε καὶ τὴν ἄλλη πλευρὰ τῆς ἐργασίας τους. Φτάσαμε σήμερα στὸ σημεῖο, ἔχοντας τόσα ἀνεκμετάλλευτα θέματα, νὰ διερωτώμεθα: «Τί νὰ γράψουμε;» Ἀλήθεια, ἔχουν ἐξαντληθῇ ὅλα τὰ θέματα! Τί νὰ γράψουμε;

ὥστε νὰ ὀργανωθῇ μιὰ «Σειρὰ Διαλέξεων» μέ θέματα καθαρῶς ποντιακὰ στὴν ἀρχὴ—ἱστορικά, λαογραφικά κτλ.—καὶ ἔπειτα γενικώτερου ἐνδιαφέροντος, Ἐτσι θὰ δινόταν εὐκαιρία στὸ πολὺ κοινὸν νὰ γνωρισθῇ καλύτερα μέ τὰ παραδοσιακὰ πολιτιστικὰ στοιχεῖα μας.

ΕΝΑ ἄλλο ζήτημα ἐξίσου σημαντικὸ—στὸν τομέα πάντοτε τῆς δράσεως τῶν Συλλόγων—εἶναι καὶ ἡ καλλιέργεια τῶν ποντιακῶν χορῶν καὶ ἡ διάδοσή τους στὴν ποντιακὴ νεολαία. Οἱ ὠραῖοι καὶ ζωντανοὶ ρυθμοὶ τους, ἀλλὰ καὶ ὁ παλμὸς πού κρῦβουν στὴν κίνησή τους, εἶναι ἓνα ἀξιολογώτατο στοιχεῖο σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀγωγῆς. Ἡ ἀξία τους ἔχει ἤδη ἀναγνωρισθῇ καὶ ἀπὸ τοὺς εἰδικούς, ὥστε καὶ στὶς Σχολὰς Χορῶν καὶ στὰ σχολεῖα ἀκόμα νὰ διδάσκωνται παράλληλα μέ τοὺς νεοελληνικοὺς λαϊκοὺς χορούς.

Ἄλλοτε ὁ Σύλλογος «Ἀργοναῦται—Κομνηνοὶ» εἶχε ὀργανώσει σχετικὰ μαθήματα καὶ τ' ἀποτελέσματά τους ὑπῆρξαν πολὺ ἱκανοποιητικά. Ἐπίσης ὁ μουσικολόγος καὶ χορογράφος τῶν λαϊκῶν χορῶν τοῦ Πόντου κ. Δ. Κουτσογιαννόπουλος εἶχε ὀργανώσει σὲ διαφόρους ἐμφανίσεις χορευτικὲς ποντιακὲς ἐπιδείξεις πού ἔμειναν ἀλησμόνητες.

Φρονοῦμε ὅτι κάποιος πρακτικὸς τρόπος πρέπει νὰ εὑρεθῇ γιὰ τὴν ἀναζωγόνηση μιᾶς τέτοιας προσπάθειας. Αὕτη θὰ δώσῃ τὴν εὐκαιρία ὅχι μόνο νὰ μάθουν τὰ παιδιὰ μας τοὺς λαϊκοὺς μας χορούς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐκτιμηθοῦν παράλληλα ἀπὸ εὐρύτερο κοινόν.

Η ΕΣΤΙΑ Ν. Σμύρνης εἶχε μιὰ ώραία ἔμπνευση. Ὁργανώνει κάθε τόσο συγκεντρώσεις εἰδικὲς στὴ μεγάλη αἴθουσά της, πού τίς ὀνομάζει: «Οἱ χαμένες πατρίδες». Οἱ χαμένες πατρίδες δὲν εἶναι συνηθισμένες ἀπλὲς «τοπικὲς» πατρίδες καὶ ἡ νοσταλγία τους δὲν εἶναι μιὰ ἀπλὴ νοσταλγία. Οἱ χαμένες πατρίδες ὑπῆρξαν σύμβολα τῆς ἱστορικῆς συνέχειας τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς—στημένα σὰ φωτεινοὶ δείχτες στὴν καρδιά τῆς Ἀσίας, σὲ βουνὰ καὶ σ' ἀκρογιάλια, ἀπὸ τὸν καιρὸ πού ἡ «βαρβαρότητα» ἦταν ἀπλωμένη σ' ὅλη τῆς τὴν ἔκταση—καὶ ἡ νοσταλγία τῆς σημεῖο τῆς ἱστορικῆς συνειδήσεως πού ζῇ

μέσα μας σάν ζωή καί σάν πνεῦμα. Στή συνέχεια τῶν συγκεντρώσεων τοῦ ζωντανοῦ αὐτοῦ Συλλόγου ἦρθε κ' ἡ σειρά τοῦ Πόντου. Καί στίς 8 Μαρτίου ἐ. ἔ. ἔχει ἀποτιθῆ ὁ φόρος τιμῆς στή χαμένη ποντιακή Πατρίδα, μέ τή συμμετοχή τοῦ Ποντιακοῦ Θεατρικοῦ Ὁμίλου.

Μέ συγκίνηση χαιρετίζομε τήν ἔμπνευση αὐτή καί ἀπευθύνομε τά πιό ἐγκάρδια συγχαρητήριά μας στήν Διοίκηση τῆς «Ἑστίας».

ΟΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΣ Σταθμός Ἀθηνῶν θεωρεῖ ἴσως τίς ποντιακές ἐκπομπές ὡς περιττές καί τὸ ἐλάχιστο χρονικὸ διάστημα πού διέθετε γι' αὐτές τὸ ἔχει συντμήσει τόσο πολὺ ὥστε τὸ ποντιακὸ τραγούδι ἔχει καταπνιγῇ ἀπ' τὴν πλημμυρίδα τῶν «μὴ ἔλασσον» καί τῶν ἀπειράριθμων σεξτέτων, κουϊντέτων, ἀκαταλήπτων γιὰ τοὺς πολλοὺς καί καταληπτῶν μόνον ἀπὸ τοὺς συνεπαρμένους μύστες τῆς ὑψηλῆς μουσικῆς!

Δὲν θὰ ἦταν δυνατό νὰ ὑπῆρχε κάθε ἐβδομάδα μιὰ εἰδική ποντιακή ἐκπομπή, σὲ ὠρισμένη ὥρα, ὅπως γίνεται μέ τὸ σταθμὸ Θεσσαλονίκης;

ΕΝΑ μικρὸ χωριό, ὁ Μαυρότοπος Δράμας, ἔχει μιὰ ἀξιόλογη ἐκπολιτιστικὴ κίνηση, ὅπως θὰ δῇ ὁ ἀναγνώστης σὲ ἄλλη σελίδα. Παρόμοια εἰκόνα παρουσιάζουν πολλὰ ἀπ' τὰ χωριὰ τῆς Β. Ἑλλάδας, ὅπως ἡ Ν. Σάντα, Κιλκίς κλπ. Οἱ πληθυσμοὶ πού ἐγκαταστάθηκαν ἐδῶ καί τριάντα χρόνια ἐκεῖ ἄλλαξαν ὄχι μόνο τὴν παραγωγικὴ μορφή τοῦ τμήματος ἐκείνου τῆς χώρας μας, ἀλλὰ συγχρόνως δημιούργησαν καί τὸν τύπο τοῦ νέου χωριοῦ. Ὁχι πιά καλύβα, λυχνάρι, βρωμιὰ καί παχυλὴ ἐκπολιτιστικὴ ἀγνοία. Τὸ χωριὸ τοῦ νέου τύπου ἔχει τὸν σύλλογόν του, τίς λέσχες τοῦ ἴσως, τίς γιορτές του, τίς θεατρικὲς του παραστάσεις, τίς διαλέξεις του ἀκόμα. Ἔτσι ἡ τεραστία ἐκπολιτιστικὴ ἀντίθεση πόλης καί χωριοῦ ὁλοένα ἐλαττώνεται καί ἡ ἀστυφιλία καταπολεμεῖται μέ τὸν καλύτερον δυνατό τρόπο.

Εὐγε στὸν Μαυρότοπο πού διέψευσε πανηγυρικὰ τὸ ἀταίριαστο ὄνομά του. Ἀπὸ τῶρα πρέπει νὰ λέγεται Ὁ ρ α ἰ ὅ τ ο π ο ς.

Η ΕΟΡΤΗ ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως τοῦ περιοδικοῦ, γιὰ τὴν ὁποία γράψαμε στὸ προηγούμενον τεύχος, ματαιώθηκε ἐξαιτίας τῆς ἐλλείψεως καταλλήλου αἰθούσης κατὰ τὴν περίοδο τῶν Ἀποκριῶν. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴ αἰσθανόμεθα τὴν ὑποχρέωση νὰ εὐχαριστήσωμε τὸν ἐκλεκτὸ Πόντιο καί φίλο μας Μοριάνωβ, ὁ ὁποῖος ἐδέχθη προθύμως νὰ συμβάλῃ στὴν ἐπιτυχία τῆς ἐορτῆς μέ δέκα ἐξαιρετικὰ χορευτικὰ νούμερα τὰ ὁποῖα προετοίμασε εἰδικῶς γιὰ μᾶς. Παρ' ὅλο τὸ φόρτο τῆς ἐργασίας του, ὁ κ. Μοριάνωβ ποτὲ δὲν ξεχνάει ὅτι εἶναι Πόντιος καί τὴν ἡμέρα ἀκόμα πού ἔφευγε γιὰ ἓνα δίμηνο καλλιτεχνικὸ ταξίδι γιὰ τὴν Εὐρώπη, δὲν ξέχασε νὰ τακτοποιήσῃ τὰ τῆς ἐορτῆς ἀφίνοντας ἐντολὴ στὴν κόρη του καί στὴν ἀνεψιά του.

*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

* Ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἄρχισε ἡ ἐκτύπωσις τῆς «Γραμματικῆς τῆς Ποντικῆς Διαλέκτου» τοῦ Δημ. Οἰκονομίδου, ἀποτελούμενη ἀπὸ πεντάκτιστες σελίδες περίπου.

* Στίς 15 Μαρτίου ἐπανεκδίδεται ἡ «Πνευματικὴ Ζωή» τοῦ κ. Μελη Νικολαΐδου, τὸ περιοδικὸ πού κατὰ τὸ διάστημα τῆς πρώτης τοῦ περιόδου (1936-1941) πρόσφερε πολλὰ καλὰ ὑπηρεσίαις στὰ νεοελληνικὰ γράμματα. Ἐλπίζομε ὅτι ἡ ἐπανεκδόσις του στίς σημερινὰς περιστάσεις θὰ συμβάλῃ στὴν ἀνύψωση τοῦ πνευματικοῦ μας ἐπιπέδου καί στὴ δημιουργίαν πνευματικῶν στελεχῶν. Εὐχόμεθα καθεὶ ἐπιτυχία.

* Στὰς Σέρρας ἐξεδόθη ἀπὸ νέους τῆς πόλεως ἓνα σεμνὸ καί ἀρκετὰ ἐμφανισιμὸ μηνιαῖο λογοτεχνικὸ περιοδικὸ ἡ «Ἐποχή». Ἐνας ἐνθουσιώδης Νεοπόντιος, ὁ κ. Σταῦρος Κοταμανίδης, εἶναι ὁ ὑπεύθυνος τῆς ὕλης. Γιὰ τὴ στενὴ ζωὴ τῆς ἐπαρχίας οἱ παρόμοιες πνευματικὲς προσπάθειαι εἶναι ὁάσεις πού δίνουν κάποια ἱκανοποίησι καί ξεκουράζουν ἀναπτύσσοντας συγχρόνως καί τὴν πνευματικότητα ἰδίως τῶν νέων. Τοὺς εὐχόμεθα πρόοδο.

“Όταν τὰ πάντα κατέρρεαν...

Συνεχίζουμε τὴ δημοσίευση ἀναμνήσεων ἀπ’ τὴ μεγάλη δοκιμασία τῆς τραγικῆς μας καταρρεύσεως καὶ τῆς ἀπαισίας Κατοχῆς, ποὺ ὑπογραμμίζουν τὸ ρόλο ποὺ ἐπαιξε τὸ ποντιακὸ στοιχεῖο στὸ διάστημα αὐτό. Σήμερα πάλιν ὁ ἐκλεκτός μας συνεργάτης, ἐπιστήμων καὶ δημοτικὸς σύμβουλος Θεσ)νίκης, κ. Θ. Θεοφύλακτος, δίνει μιὰ νέα σελίδα τῆς τραγικῆς ἐκείνης ἐποχῆς καὶ ἀκολουθεῖ ὁ ὑποστράτηγος κ. Α. Πυριόχος μετὰ τὴν εὐγενικὴ φροντίδα τοῦ κ. Ε. Ξενίτα.

Στις ἀρχές 1942. Ὁ λαμπρὸς φίλος κ. Ἀνδρόνικος Σιβρόπουλος Διευθυντὴς τῆς Ἑνώσεως Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν, Ἑορδαίας (Πτολεμαΐδος), ἦλθε στὴ Θεσσαλονίκη στὴν Εὐξεινο Λέσχη. Τὸν πῆρα ξεχωριστὰ καὶ τὸν παρακάλεσα νὰ φροντίσῃ μέσον τῆς Ἑνώσεως Συνεταιρισμῶν νὰ τοποθετήσῃ στὰ χωρία τῆς Πτολεμαΐδος παιδιὰ τῆς Καλαμαριᾶς (Θεσ)νίκης). Τοῦ ἐσύστησα νὰ τὸ πετύχῃ καὶ νὰ στείλῃ ἓνα γράμμα στὸν Ἐρυθρὸ Σταυρὸ Θεσ)νίκης καὶ ταυτόχρονα στὴν Εὐξεινο Λέσχη ζητώντας παιδιὰ ἀπ’ τὴν Καλαμαριά. Ὁ καλὸς αὐτὸς συμπατριώτης μας δὲν ἄργησε πολὺ, καὶ τὸν Μάρτιο 1942 ἐστείλαμε ἀπ’ τὴν Καλαμαριά σὲ δύο ἀποστολές 160 παιδιὰ, ποὺ τὰ μοίρασε ἡ Ἑνωσις στὴν Πτολεμαΐδα καὶ τὰ χωριά της. Τὰ παιδιὰ τὰ συνώδεψαν ἀπ’ τὴν Καλαμαριά ἡ δραστηρία καὶ φιλάνθρωπος κ. Σοφία Ἀσλανίδου καὶ ὁ θερμὸς πατριώτης καὶ ποιητὴς κ. Μιχάλης Μεταλλεΐδης.

Στὴν τσέπη κάθε παιδιοῦ ὁ ἐνθουσιωδέστατος Μιχάλης ἔβαλε τὸ παρακάτω γράμμα, δικό του πόνημα, ἀπευθυνόμενο ἀπ’ τὴ γνήσια μάννα τοῦ παιδιοῦ στὴν νέα θετὴ μάννα του ἐκεῖ στὴν Πτολεμαΐδα.

“Ὡς τὸ διαβάσουνε κι’ αὐτὸ οἱ συμπατριῶτες μας.

Θ. ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΣ

**Ἡ Μάννα τῆς Καλαμαριᾶς
στὴ γυναίκα ποὺ προστάτεψε
τὸ παιδί της.**

Σ’ ἐσένα, ὅποια κι’ ἂν εἶσαι, σ’ ἐσένα ποὺ ἄπλωσες αὐθόρμητα τὸ στοργικὸ σου χέρι, γιὰ ν’ ἀγκαλιάσῃς τὸ ξενιτεμένο μου μικρό, σ’ ἐσένα, γυναίκα τῆς

Πτολεμαΐδας, φέρνω τὴν ὥρα τούτῃ τὴ σκέψη μου, τὸ νοῦ μου, τὸ λογισμό μου.

Εἶμαι ἡ τραγικὴ μητέρα τῆς Καλαμαριᾶς, ποὺ βρέθηκε στὴν ἀνάγκη νὰ χωρισθῇ ἀπ’ τὸ παιδί της, γιὰ νὰ μὴν τὸ ἰδῇ νὰ μαραζώνῃ καὶ νὰ λυώνῃ ἀπὸ τὴν πείνα, τὴ στέρηση, καὶ τὴν ἀνέχεια.

Εἶμαι ἐκείνη, ποὺ τὸ παιδί της βρίσκεται τὴν ὥρα τούτῃ στὰ χέρια σου. Κράτησέ το... Προστάτεψέ το... Χάρισέ του ἓνα ἐλάχιστο μέρος ἀπ’ τὴς φροντίδες σου... Γλύκανέ του ὅσο μπορεῖς τοῦ χωρισμοῦ μου τὸν πόνο.

Μὴ τ’ ἀρνηθῇς τὸ χᾶδι σου, ἀφοῦ ἡ μοῖρα τὼφερε νὰ στερηθῇ τὸ δικό μου.... Δίπλα στὴς χαρούμενες φωνοῦλες τῶν παιδιῶν σου (ἂν ἔχῃς) ἄφηνε νὰ ἀκουσθῇ ἐλεύθερα καὶ τὸ παραπονιάικο τιτίβισμα τοῦ σπουργιτιοῦ μου... Εἶναι παιδί... Κι’ ἂν εἶσαι μάννα, θὰ ξέρῃς βέβαια, πὼς τὸ παιδί ζῇ πιὸ πολὺ χωρὶς τὸ ξεροκόμματο, μὰ πολὺ λίγο χωρὶς ἀγάπη, χᾶδι, φιλί...

Νανοῦρισέ το στὰ γόνατά σου, καὶ σκύβε κάπου κάπου ν’ ἀφουγκρασθῇς τὸ χτυποκάρδι του...

Κι’ ἂν μέσα στὸν ἀνήσυχό του ὕπνο μὲ θυμηθῇ κι’ ἐμένα, κι’ ἂν μέσα στὸ παραμίλημά του ἀκούσῃς νὰ φωνάξῃ τ’ ὄνομά μου, ἀγκάλιασέ το γιὰ μένα γλυκὰ-γλυκά, χωρὶς νὰ τὸ ξυπνήσῃς, γιὰ νὰ τοῦ μείνῃ τοῦλάχιστον ἡ ψευδαίσθησις, ὅτι ἐκείνη ποὺ τὸ γέννησε, ἐκείνη ποὺ σπαρταρᾷ στὴ θύμησή του, εἶναι κοντά του πάντα.....

Εἶσαι γυναίκα, καὶ ξέρω πὼς μὲ νοιώθεις ἀπόλυτα. Γι’ αὐτὸ δὲν γράφω περισσότερα. Τὰ δάκρυα τρέχουν ποτάμι ἀπ’ τὰ μάτια μου, καὶ οἱ λυγμοί μου μὲ πνίγουν.

Ἀφήνω τὸ μικρό μου, τὸ παιδί μου, στὴς στοργικὲς φροντίδες σου, καὶ περι-

μένω νὰ τοῦ δώσης τὴν δυνατότητα νὰ ζήσει, γιὰ τὸ καλὸ τῆς μάννας του, γιὰ τὸ καλὸ τῆς μάννας μας Ἑλλάδας.

Κι' ἐμεῖς οἱ δυὸ μαννάδες, θὰ σ' εὐγνωμονοῦμε πάντοτε ἀθάνατη Ἑλληνίδα, τιμημένη γυναίκα τῆς Πτολεμαΐδας.

Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 1942

Ἡ εὐγνωμονοῦσα μάννα
τῆς Καλαμαριάς
Διὰ τὴν σύνταξιν
ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΕΤΑΛΛΕΙΔΗΣ

Στὰ δυὸ προηγούμενα τεύχη τοῦ «Ποντιακοῦ» ἄρχισε καὶ συνεχίζεται ἡ ἀνανεωμένη ἔρευνα γύρω στὶς ἀρετὲς ποὺ ἔχουν ἐπιδείξει οἱ Πόντιοι τῶν παραμεθορίων περιοχῶν κατὰ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸ πόλεμο τοῦ 1940—41 καὶ μετέπειτα.

Κανένας δὲν μὲ διακατέχει σκεπτικισμὸς γιὰ τὴν πλατεῖα ἔκταση καὶ τὴν ποικιλία τῶν μορφῶν μὲ τὶς ὁποῖες ἐκδηλώθηκαν οἱ ἀρετὲς αὐτές. Μιὰ ἀνησυχία μόνο μὲ βάραινε, μιὰ ἰδιοτροπία—ἂν θέλετε—τοῦ χαρακτήρα μου μὲ πιλάτευε πάντα: Ἄφθονος ἀπὸ πολλὰς μεριὰς καίγεται καὶ ἀναδίνεται μὲ τὴν τερπνὴ εὐωδία του λιβανωτός, γύρω στὶς ἀρετὲς μας. Καὶ ἀναρωτιέμαι κάθε τόσο: Μήπως νομιστεῖ ἀπὸ τὸν ἐρευνητὴ τοῦ μέλλοντος πὼς μᾶς πῆρε τὸ σχέδιο τοῦ «θρύλου»—θρύλου μὲ τὴν ἔννοια τὴν ἀόριστη, ποὺ διεκδικεῖ πάντα ὡς ἀληθινὰ τὰ... θρυλούμενα—καὶ δημιουργηθεῖ ἡ ἐντύπωση, πὼς δικοὶ καὶ ξένοι ὅσα λένε κι' ὅσα γράφουν σὲ τόνους διθυραμβικοὺς εἶναι μιὰ κατάλληλα καλλιεργημένη προπαγάνδα, ἀπὸ κάποιον εἶδος ἐγωκεντρισμοῦ καὶ τοπικιστικοῦ ναρκισσισμοῦ τῶν καλαμαράδων Ποντίων καὶ τῶν πλανώμενων ἄθελα φίλων τοῦ Πόντου;

Τὰ ζητήματα αὐτὰ ἀνάγονται στὴν περιοχὴ τῆς ἱστορίας. Αὐτὴ θὰ συγκεντρώσει ὅλα τὰ σχετικὰ στοιχεῖα. Ἀπ' αὐτὰ θὰ βγεῖ ὁ λαὸς μας μὲ τὴν ἀκτινοβολία τοῦ ψυχικοῦ του ἐξοπλισμοῦ, μὲ τὰ ἐφ' ὧς τοῦ τὰ ἡθικά. Καὶ ἀπὸ κεῖ θὰ σταθμιστεῖ τὸ μέτρο τῆς συμβολῆς του στὴν ἀνέλιξη, στὴν προκοπὴ γενικὰ τοῦ τόπου. Κάνομε λοιπὸν ἱστορία. Καὶ ἡ ἱστορία θέλει γεγονότα συγκεκριμένα, γεγονότα πραγματικὰ μὲ ἀκρίβεια προσδιορισμένα τοπικὰ καὶ χρονικὰ. Εὐτυχῶς εἴμαστε σύγχρονοι μὲ τὰ γεγονότα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲν μᾶς χωρίζουν χρόνια πολλά. Ἐχομε λοιπὸν τὴν εὐχέρεια μὰ καὶ τὸ χρέος νὰ λέμε στὴν στήλη αὐτὴ πράγματα—γεγο-

νότα συγκεκριμένα. Κι' ἀκόμα: Νὰ μὴ παρουσιάζομε μόνο τὶς ἀρετὲς μας, παρὰ νὰ λέμε «ἀφόβως καὶ ἀπαθῶς» καὶ τὰ ἐλαττώματά μας· καὶ τὶς τυχόν ἐξαιρέσεις στὸν γενικὸν αὐτὸν κανόνα, ποὺ μοναχὸς του ἐπιβλήθηκε. Καὶ ἄλλο ἓνα: Νὰ μὴ ἀρκοῦμαστε μόνο στὶς ἐκθέσεις καὶ στὶς μαρτυρίες τῶν δικῶν μας. Ἐποικοδομητικὸ πολὺ γιὰ τὸν ὑπόψη σκοπὸ εἶναι νάχομε ὅσο γίνεται περισσότερα στοιχεῖα σχετικὰ καὶ ἀπὸ μὴ Ποντίους, ποὺ εἶχαν ἄμεση ἀντίληψη—ποὺ τὰ ἐζήσαν τὰ γεγονότα.

Ἡ προτιμωμένη ἐπαγγελματικὴ μου ιδιότητα μ' ἔχει συνδέσει φιλικὰ μὲ ἀρκετοὺς συναδέλφους—συμπολεμιστὲς σὲ παλιούς κοινούς ἐνδοξούς ἐθνικοὺς ἀγῶνες. Λαμπροὶ ἀνώτεροι καὶ ἀνώτατοι τῶρα ἄξ)κοὶ ἔτυχαν νὰ διοικοῦν Μονάδες τοῦ Στρατοῦ μας ἀπὸ Σύνταγμα κι' ἀπάνω κατὰ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸ πόλεμο. Μονάδες, στὶς ὁποῖες ὑπηρετοῦσαν κατὰ ἓνα μεγάλο ποσοστὸ Πόντιοι ὀπλίτες. Οἱ καιροὶ ἐπιτρέπουνε τώρα νὰ τοὺς ἀπασχολήσουμε, γιὰ νὰ μᾶς ποῦν ἀνετα τὶς ἐντυπώσεις τους. Σὲ σχετικὴ μας παράκληση εἶχε τὴν εὐγενικὴ καλωσύνη ὁ στρατηγὸς ἐ. ἀ. κ. Ἄντ. Πυριόχος νὰ προθυμοποιηθῇ νὰ μᾶς στείλει τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολή:

Ἀθῆναι, 6-1-52

Φίλε κύριε Ἀκογλου,

Ἀπὸ τὴν ἱστορία καὶ ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἀειμνήστου Ἐλευθερίου Βενιζέλου ἐγνώριζον ὅτι εἰς τὸν μεμακρυσμένον Πόντον κατώκουν Ἕλληνες μὲ ἰσχυρὸν τὸ ἐθνικὸν φρόνημα καὶ ἀπαράμιλλον ζωτικότητα.

Προσωπικῶς ὅμως μοῦ ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἐκτιμήσω τὰς ἀρετὰς ταύτας τῶν Ποντίων, προσφύγων πλέον, ὅταν ὑπηρέτησα ὡς διοικητὴς τοῦ 37ου Συν)τος Πεζικοῦ ἀπὸ τοῦ θέρους τοῦ 1939 μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Ἑλληνογερμανικοῦ πολέμου τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1941.

Τὸ 37ον Σύν)γμα Πεζικοῦ ἤδρευεν εἰς τὴν Σταυρούπολιν, Β.Δ. Ζάνθης. Τὸ Σύν)γμα κατὰ πλειονότητα ἀπηρτίζετο ἐκ Ποντίων κατοικούντων τὴν περιοχὴν ταύτην, Σταυρούπολιν, Λυκοδρόμιον, Κομνηνά, Δαφνώνα, Νεοχώριον, Κεχρόκαμπον κτλ.

Οἱ Πόντιοι στρατιῶται ἦσαν ἀπαράμιλλοι καὶ τοὺς καταλογίζομεν προσόντα ἴσα μὲ τὰ τῶν στρατιωτῶν τῶν καλλιτέρων ἑλληνικῶν περιοχῶν, ἥτοι πει-

ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Θεία-μ ή κουτσή-σι

—Θεία-μ ή κουτσή σ', τὸ γιάβρου-μ
κ' ἐγὼ χουζμετσή...
κατ' κί δίσμ-ατεν θειίτσα-μ
κι' ἄς ἔν γιὰ τήν ψή-σ

—Κί δίγω-σ-ατεν νέ παιδα,
εἶσαι ἀτεψής...
δέβα κι' ἄμε σήν δουλεία-σ
ἄς ἔν γιὰ τήν ψή-σ'

—Θέ νά δίσ' -μ- ατεν θειίτσα-μ
κ' εἶμαι ἀτεψής...
εἶμ' ἐγὼ καλὸν παιδόπον,
λελεύω τήν ψή-σ'

—Ἐπαρ' ἄλλον κοριτσόπον
νά λελεύω-σε
Γιὰ μὴ βγάλτς τήν ψή-μ, π
ποδεδίζω-σε...

—'Ατό, θεία ἀγαπᾶ-με
κι' ἀγαπῶ-ατό...
Θά πέρ-ατο καὶ θά φεύω,
ἄς ἐξέρτς-ατό.

—'Η μάννα-σ' σ' κι' ὁ κύρη-σ' γ
ξάϊ κί θέλνε-σε...
Φῦγον κ' ἴλα μετ' ἐμέν,
νά μὴ κροῦγνε-σε.

θαρχίαν, εὐψυχίαν, ἐργατικότητα, ἀν-
τοχήν καὶ μεγάλον πατριωτισμόν.

Κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τῶν Γερμανῶν ἐ-
ναντίον τῆς Ἑλλάδος (6-4-41), οἱ Πόν-
τιοι, πολῖται καὶ στρατιωτικοὶ ἐπεσφρά-
γισαν τὰς ἀντιλήψεις μας, καθ' ὁμολο-
γίαν ὅλων τῶν ἀξ)κῶν τοῦ Συν)τος,
ἐπιδείξαντες πράγματι διαγωγὴν ὑπέ-
ροχον κατὰ τὴν ἀντίστασιν, πειθαρχί-
αν ζηλευτὴν περίξ τῶν ἡγητόρων των
εἰς κρισιμωτάτας στιγμὰς, καὶ ὑπὸ συν-
θήκας ἀγῶνος ἀπέλπιδος, ἀφοσίωσιν
πρὸς τὸ καθῆκον. Σᾶς ἀναφέρω τὰ κά-
τωθι φαινὰ παραδείγματα :

Πρῶτον κατὰ τὴν κήρυξιν τῆς ἐπιστρα-
τεύσεως (28-10-40), ἐντὸς ὀλιγώτερον
τῶν 12 ὥρῶν ἀπὸ τῆς κοινοποιήσεως
τῆς διαταγῆς ἐπιστρατεύσεως, ἅπαντες
οἱ ἐφεδροὶ τῆς περιοχῆς, ἀνερχόμενοι
εἰς 2.000 περίπου, καὶ κατὰ 90 ο)ο Πόν-
τιοι, εἶχον προσέλθει ὑπὸ τὰ ὅπλα καὶ
εἶχον ἐνταχθῇ εἰς τὰ τμήματα, χωρὶς νὰ
σημειωθῇ οὐδεμία ἀπουσία.

Τὸ δεύτερον : Ὄταν εἰσέβαλον οἱ Γερ-
μανοὶ καὶ τὸ Σύνταγμα συνεπτύχθη,
συμφώνως τῷ σχεδίῳ, νοτίως τοῦ Νέ-
στου ποταμοῦ, οἱ κάτοικοι αὐτοβού-
λως ἐγκατέλειψαν τὰ ὑπάρχοντά των
καὶ ρακέδυτοι, ὑπὸ συνθήκας καιρικᾶς
φρίκτας, ἠκολούθησαν τὸ Σύνταγμα. Οἱ
πατέρες των, οἱ σύζυγοί των, τὰ τέ-
κνα των, ποὺ ὑπηρετοῦσαν εἰς τὸ Συν)-
μα, καίτοι ἐβλεπον τὴν τραγωδίαν τοῦ
ξεσπιτωμοῦ τῶν ἰδικῶν των, παρέμει-
ναν ἀκλόνητοι εἰς τὰς θέσεις των μάχης.

Οὐδεὶς ἐγκατέλειψε τὴν θέσιν·
κἂν ἀπεμακρύνθη τῶν τάξεων
νά προστρέξῃ (δικαιολογημέ-
λωστε) εἰς βοήθειαν τῆς οἰκογεν-
τῶν τέκνων του, τῶν γονέων.

Ὅταν μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ
κατόπιν τῆς καταλήψεως τῆς θι
τῇ εἰσηγήσει μου οἱ Γερμανοὶ
ἐλευθέρους τοὺς ἐντοπίους νὰ
θωσιν εἰς τὰς ἐστίας των, οἱ
ἐφρόντισαν νὰ περισυλλέξωσι τὰ
ταλειφθέντα ἀντικείμενα τῶν
καὶ ὀπλιτῶν τοῦ Συν)τος τῶν ἐξ
περιοχῶν καταγομένων καὶ νὰ
λάξωσι αὐτά.

Ὁργάνωσαν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τ
εδρον τῆς Κοινότητος Σταυροὶ
Ἀναστασιάδην, τὴν ἀποστολὴν
φίμων καὶ ἄλλων ἀναγκάων πρ
λοιποὺς κατ' ἀνάγκην παραμ
αἰχμαλώτους πρὸς ἀνακούφισιν.

Τὴν διαγωγὴν ταύτην τῶν Γ
οὐδέποτε θά λησμονήσω καὶ ὅτ
ἀναπολῶ πάντοτε συγκινοῦμαι

Μετὰ φιλικωτάτων αἰσθ

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΠΥΓ

Ὑποστράτηγος

Νικοπόλεως 19, Ἀθηναί-8

Περὶ τοῦ θεωροῦμε κάθε σχόλιο.
μόνο νὰ προσθέσωμε πὺς ἔχομε ἡ
πίδα ὅτι καὶ ἄλλοι ἀξ)κοὶ θά εὖ
θοῦν νὰ μᾶς βοηθήσουνε στὴν ἐρευν

ΖΕΝΟΣ ΖΕ

Εικόνες νέας ζωής

«Σῆ λαζουδῆ τὸ ἀποφυλλίασμαν»

(Στοῦ καλαμποκιοῦ τ' ἀποφύλλωμα)

Τοῦ Ε. ΦΡΑΓΚΙΔΗ

Εἶναι δύσκολες οἱ δουλειές τοῦ χωριοῦ, δύσκολες καὶ βιαστικές. Πρέπει νὰ γίνουν σ' ἓνα μικρὸ διάστημα. Τὸ θέρος δὲν δέχεται ἀναβολή, δὲν μπορεῖς νὰ πῇς : «αὔριο, δὲν χάθηκε ὁ κόσμος». Χάθηκε, μάλιστα. Ὅλο τὸ χωράφι μπορεῖ νὰ «καῇ» ἀπὸ τὸν ἥλιο, νὰ σκορπίσουν τὰ σπυριά τὸ στάρι, νὰ πέσουν τὰ στάχυα. Τὸ ἴδιο καὶ στὸ φύτεμα τοῦ καπνοῦ, τὸ ἴδιο καὶ στὸ σπάσιμο τῶν φύλλων του. Γι' αὐτὸ καὶ σὲ πολλὰ χωριά γεννήθηκε μιὰ συνήθεια : νὰ μαζεύονται παρέες καὶ νὰ δουλεύουν τῇ μιᾷ μέρᾳ στοῦ ἑνὸς τὸ χωράφι ποὺ ἔχει περισσότερη ἀνάγκη καὶ τὴν ἄλλη στοῦ ἄλλου.

Ὅμως ἡ πιὸ εὐχάριστη ὁμαδική ἐργασία στὸ χωριὸ εἶναι «τῇ λαζουδῇ τὸ ἀποφυλλίασμαν», ποὺ γίνεται τὶς καλοκαιριάτικες νύχτες κάτω ἀπὸ τὸ ἱλαρὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ. Μαζεύονται παρέες ἀγοριῶν καὶ κοριτσιῶν καὶ μὲ τραγούδια, ἀστεῖα καὶ ἐλαφρὸ φαγοπότι καθαρίζουν τὰ φύλλα τῶν καλαμποκιῶν ποὺ στοῖβες-στοῖβες περιμένουν μέσα στὴν αὐλὴ ἀνυπόμονα ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπ' τὸ ἀσφυκτικὸ τους περίβλημα, ν' ἀνασάνουν.

Ἡ ἱστορία ποὺ θὰ σᾶς διηγηθῶ ἔγινε ἓνα παρόμοιο βράδυ στὸ Μελισσουργειὸ τοῦ Κιλκίς.

Ἦταν μιὰ χαριτωμένη καλοκαιριάτικη νύχτα. Μόλις εἶχα γυρίσει στὸ σπίτι ἀπ' τὸ δάσος καὶ ξέζευα τὰ βώδια, ὅταν ἄκουσα τὴ μάννα μου—μακαρίτισσα τώρα—νὰ μοῦ λέη :

—Βαγγέλη, πουλί-μ, ἄφς τὰ βούδια νὰ ταῖζή-ατα ὁ πατέρα-σ κι' ἔλα ἀπάν' νὰ τρῶς...

Ζαφνικά ὅμως πετάχθηκε μπροστά μου ὁ δεκάχρονος ἀδελφός μου, ὁ Σταῦρος, κι' ἄρπαξε ἀπ' τὰ χέρια μου τὰ σχοινιά τῶν ζῶων.

—Βαγγέλη, μοῦ εἶπε, δέβα, φᾶ ἀγλήγορα κι' ἔλα ὀπίσ' σὸ κεπίν. Ἀπόψ' ἡ παρέα τῇ χωρὶ ἔρθεν σ' ἐμέτερα νὰ ἀποφυλλιάζ' τὰ λαζούδια... Μαζὺ ἔν καὶ ὁ Στεφανίκας ὁ λυριτζής.

Ἐνα ρίγος χαρᾶς ἐνοιῶσα νὰ διαπερ-

νᾶ τὸ σῶμα μου. Ἡ κούραση ἔφυγε ἀμέσως. Ἐφαγα βιαστικὰ καὶ πῆγα στὸν κῆπο, «σὸ κεπίν». Ἡ λύρα ἔπαιζε, τ' ἀγόρια καὶ τὰ κορίτσια τραγουδοῦσαν χαρούμενα. Μόλις μὲ εἶδαν ἔπαψαν τὸ τραγούδι καὶ μὲ ὑποδέχθηκαν μὲ ἐπευφημίες καὶ χειροκροτήματα. Ἦσαν περίπου εἰκοσιπέντε. Ὑστερα ξανάρχισε ὁ Στεφανίκας μὲ τὴ λύρα του καὶ τὸ τραγούδι ἀντήχησε στὴν καλοκαιρινὴ βραδυὰ σὰν χαρούμενος ὕμνος ἐλπίδας. Μόλις ἔπαυε ἓνα τραγούδι, ἄρχιζε ὁ Χάμπος νὰ διηγῆται, μὲ κείνη τὴν ἐκφραστικότητα ποὺ ἔχει, διάφορα ἀνέκδοτα ἀπ' τὶς ποντιακές θεατρικὲς παραστάσεις ποὺ εἶχε δώσει, τὶς ὑποθέσεις τῶν ἔργων μὲ ὅλα τὰ κωμικὰ τους σημεῖα. Τραγούδι, γέλια, λύρα καὶ δουλειά. Χέρια σκληρά, χέρια ψημένα στὴ δουλειά, χέρια γυναικεῖα μὲ τὰ ὠραῖα δάχτυλα, γρήγορα, ἐπιτηδεῖα, γύμνωναν τὸ καλαμπόκι καὶ τὸ πετοῦσαν ὁλόξανθο καὶ φρέσκο σὲ σωρούς γιὰ νὰ τὸ στεγνώσῃ τὴν ἄλλη μέρα ὁ ἥλιος.

Μὰ δυὸ καρδιές ἐκείνο τὸ βράδυ χτυποῦσαν κάπως διαφορετικὰ ἀπ' τὶς δικές μας. Ὁ Χρῆστος φλογιζόταν ἀπὸ τὸν ἔρωτα γιὰ τὴ Μάρω ἐδῶ καὶ δυὸ χρόνια. Ἐνας ἔρωτας κρυφός, γεμάτος ἀγωνίες καὶ προφυλάξεις. Μὰ κάποια μικρὴ παρεξήγηση τοὺς ἔκανε νὰ μὴ βλέπωνται πιά στὰ κρυφὰ καὶ στὰ πεταχτὰ ἔξη μῆνες κι ἐδῶ. Ὁ Χρῆστος ὑπόφερνε, μὰ καὶ ἡ Μάρω ἦταν μελαγχολικὴ καὶ θλιμένη. Δὲν μπορούσαν νὰ ἰδωθοῦν, νὰ ἐξηγηθοῦν. Καὶ νά, τὸ «ἀποφυλλίασμαν τῇ λαζουδῇ» τοὺς ἔφερε κοντὰ-κοντὰ ἀπόψε. Ὅμως δὲν μιλοῦσαν, οἱ καρδιές τους μόνο εἶχαν τὸ τρελλό τους παιγνίδι. Ὁ Χρῆστος κύτταζε γοητευμένος τὴν ὠραία τῆς ὀψη λουσμένη στὸ φεγγαρόφωτο καὶ στὴ λάμψη τοῦ φαναριοῦ ποὺ κρεμόταν στὴ γέρικη μουριά. Πόσο κοντὰ τῆς κι' ὅμως δὲν μπορούσε νὰ τῆς μιλήσῃ, ν' ἄρπάξῃ τ' ὠραῖο αὐτὸ πρόσωπο στὰ δυὸ στιβαρά

χέρια του καὶ νὰ τὸ φιλήσῃ, νὰ τὸ φιλήσῃ...

Ἀλλὰ ἀπόψε ἦταν ἀποφασισμένος νὰ βάλῃ τέρμα στὴν ὑπόθεσι, δὲν μποροῦσε πιά ν' ἀνθέξῃ. Μιλημένη κι' ἡ προξενήτρα, ἡ «τζαζού» ἡ Ἑλενίτσα, πού ἦταν κι' ἐκείνη «σὴ λαζουδῇ τὸ ἀποφυλλιάσμαν», θὰ τὸν βοηθοῦσε νὰ «γαληνέψῃ» τὴν ~~πανεμένη~~ του καρδιά.

~~Ἐμῶς~~ ὅλοι οἱ ἄλλοι ξέροντας τὸν καὶ ~~πρὸ~~ του, τὸν βάλαμε νὰ μᾶς τραγουδήσῃ ἓνα τραγούδι γιὰ νὰ δώσῃ διέξοδο στὴν φλόγα πού ἔκαιγε τὰ σωθικά του.

Κι' ὁ Χρῆστος, πού εἶχε γλυκεῖα φωνή, ἄρχισε:

—Καὶ ντ' ἔπαθες, χαμόμηλον

καὶ στέκεις μαραιμένον;

Γιάμ' ἡ ρίζα-σ' ἐδίψασεν

γιὰμ' ὁ καρπό-σ' ἐλλάεν

γιὰμ' ἄσὰ χαμελόκλαδα-σ'

κανέναν ἐλυγίεν;

—Νιὰ ἡ ρίζα-μ' ἐδίψασεν

νιὰ ὁ καρπό-μ' ἐλλάεν

νιὰ ἄσὰ χαμελόκλαδα-μ'

κανέναν ἐλυγίεν...

Ἐναν παιδὶν κι' ἓναν κορίτς

σὴ ρίζα-μ' ἐφιλέθαν

κι' ἐποῖκαν ὄρκον κι' ὤμνυσαν

νὰ μ' ἔφταν' χωρισίαν...

Κι' ἄτώρα ἐποῖκαν χωρισίαν

Φογοῦμαι ἄσὸ κρῖμαν...

Μόλις τελείωσε τὸ τραγούδι, ἤμασταν τόσο συγκινημένοι πού μείναμε ὅλοι ἄφωνοι.

Κι' ἀπ' τῆς Μαρίας τὰ ὁμορφα μάτια κύλησαν δυὸ δάκρυα ἀγότης, δάκρυα συγκινήσεως. Ὁ Χρῆστος τὰ εἶδε καὶ ἡ καρδιά του φτερούγισε ἀπὸ χαρά. Ὡστε τὸν ἀγαποῦσε ἀκόμα;

Τὸ «ἀποφυλλιάσμαν» τελείωσε μὲ τραγούδια. Οἱ περισσότεροι μας σκαρφώσαμε πάνω στὶς γέρικες μουριές ὅπου εἶχε ἀπλωθῇ ἡ μεγάλη μας κληματαριά, γιὰ νὰ βροῦμε σταφύλια πασπατεύοντας στὸ σκοτάδι στὸ πυκνὸ φύλλωμα τῶν δέντρων. Ἡ Μαρία, ὁ Χρῆστος καὶ ἡ «τζαζού» ἡ Ἑλενίτσα μείνανε κοντὰ στὰ καλαμποκόφυλλα σιγομιλώντας. Ὁ ἔρωτας μιλοῦσε, ὁ ἔρωτας πού φούντωνε στὶς νεανικὲς καρδιές τους.

—Ὅπως εἶπαμε, Μαρίκα, αὔριον τῇ Σταυροῦ σὸν πλάτανον, πῇ χωρὶ θὰ γουρεύκεται χορός. Ἐλα κι' ἐσύ...

Σὲ λίγο θὰ τοὺς ἔνωνε ἡ ἀγάπη γιὰ πάντα...

Ε. ΦΡΑΓΚΙΔΗΣ

Οἱ «Χαμένες Πατρίδες»

ΜΙΑ ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΓΙΟΡΤΗ

Ἡ «Ἑστία Νέας Σμύρνης» καθιέρωσε ἀπὸ καιρὸ καλλιτεχνικὲς καὶ λογοτεχνικὲς βραδυνὲς πού τις ἀφιερώνει στὴν ἀνάμνηση τῶν «Χαμένων πατρίδων». Στις 8 Μαρτίου ἐδόθη ἡ «Ποντιακὴ βραδυὰ» στὴν αἴθουσα τελετῶν τῆς «Ἑστίας», πού εἶχε ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία. Ὁ Ποντιακὸς Θεατρικὸς Ὀμιλος κατήρτισε ἓνα ἐκλεκτὸ πρόγραμμα μὲ τὶς ὑποδείξεις καὶ τὴν ἐνίσχυση τοῦ νέου Διοικ. Συμβουλίου. καὶ τῶν κ.κ. Ζ. Ἀκκυλίου, Ἰ. Παμπούκη.

Παραθέτομε ὁλόκληρο τὸ πρόγραμμα πού ἐκτελέστηκε ἐπιτυχημένα καὶ ἀπέσπασε τὰ ἐνθουσιώδη καὶ εἰλικρινῆ χειροκροτήματα τοῦ διαλεχτοῦ κοινοῦ πού ἀσφυκτικὰ κατέκλυσε τὴν ὠραία αἴθουσα.

Α' 1. Εἰσὴγησις ἀπὸ τὸν κ. Ε. Τομπούλη, πρόεδρο τοῦ Ὀμίλου.—2. Οἱ Τούρκ ὄνταν ἐκούρσεβαν, ἀπὸ τὴν Χορωδία τοῦ Ὀμίλου.—3. Ἀκριτικὸν ἄσμα, ἀπαγγελία ἀπὸ τὸν κ. Κ. Καλλίδη.—4. Ἐπιστροφή, δραματικὴ εἰκόνα Γ. Λαμφίδη ἀπὸ τοὺς κ. Σ. Δεληκάρη, Ζαρωτιάδου καὶ τὴν Χορωδία τοῦ Ὀμίλου.—5. Πιπιλομάταινα.—6. Ντὸ Ἐτονε..., ποντιακὸ ἀνέκδοτο ἀπὸ τὴν συλλογὴ Ζ. Ζενίτα—Σ. Δεληκάρη. — 7. Κάτω στὴν ἄσπρη θάλασσα, ἀπὸ τὴν Χορωδία τοῦ Ὀμίλου.—8. Ἀγάπη κόρης, ἀπαγγελία ἀπὸ τὴν Δ)δα Ο. Τσομίδου.—9. Σέρα. λαϊκὸς ἡρωϊκὸς χορός.—10. Ὁ Παράδεισον καὶ ἡ Κόλαση, ποντιακὸ ἀνέκδοτο ἀπὸ τὴν συλλογὴ Μ. Νυμφοπούλου, ὁ κ. Ν. Σπανίδης.—11. Ἀναπαράστασις Ποντιακοῦ Γάμου, ὁ θίασος τοῦ Ὀμίλου.

Β' 1. Τὰ ἔθιμα τῆς Ἀποκριῆς καὶ τῆς Σαρακοστῆς, ὁμιλητὴς ὁ κ. Ἰ. Παμπούκης.—2. Ἡ τρυγὸνα, λαϊκὸς χορός.—3. Ὁ Μονόγιαννης, τραγούδι ἀπὸ τὴν Χορωδία τοῦ Ὀμίλου.—4. Ὁ Μάρσαλον, εὐθυμογράφημα Χ. Δημάρχου, Α. Χατζηκίδου.—5. Πὸτ πουρὶ ἀπὸ διάφορα ποντιακὰ τραγούδια, ἡ Χορωδία τοῦ Ὀμίλου.—6. Ὁμάλ, χορός.—7. Ὁ Δῆμον ὁ κεμεντσετζῆς, ποίησις Η. Τσιρκινίδη. ἀπαγγελία Γ. Σαρακενίδη.—8. Τῇ Δεσπότη τὴν ἀνεψιάν, τραγούδι, Σ. Λιανίδη, Π. Σαραφίδης.—9. Μητερίτσα, χορός.—10. Κερασούν τέικος χορός.—11. Ἀετέντς ἐπαραπέτανεν, ἡ Χορωδία.—Κομφερανσιὲ ὁ κ. Σ. Δεληκάρης, Λύρα ὁ κ. Η. Μαυρόπουλος, Τουλὸμ ὁ κ. Ν. Καζαντζίδης.

ΟΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΑΣ ΚΙ' ΕΜΕΙΣ

Οἱ ΠΟΝΤΙΑΚΕΣ ΦΩΝΕΣ

Σὲ κάθε τεῦχος θὰ δημοσιεύουμε
τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ γράμματα
τῶν ἀναγνώστων μας.

Ἡ λαογραφία μόνον ὑπάρχει;

Φίλε κ. Γ. Λαμψίδη,

Στὸ ἐξώφυλλο τοῦ 8ου τεύχους σχολιάζοντας τὸ γράμμα τοῦ κ. Γ. Κανδηλάπτη γράφετε: «Δυστυχῶς πολλοὶ ἐγκριτοὶ Πόντιοι ἀκόμη καὶ πνευματικοὶ ἄνθρωποι δὲν συνέτρεξαν τὴν προσπάθειά μας». Νόμισα πὼς θίγομαι ἀπὸ τὰ λόγια σας αὐτά. Ἴσως νὰ λογαριάζετε πὼς ἀδιαφορῶ ἢ καὶ περιφρονῶ τὸ περιοδικό σας. Κάθε ἄλλο, γιατί καθέννας προσπαθεῖ νὰ βάλῃ (ποιὸς μικρὸ καὶ ποιὸς μεγάλο) ἓνα λιθάρι στὸ οἰκοδόμημα τῆς ποντιακῆς λαογραφίας καὶ τῆς ποντιακῆς προσπάθειας ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα. Πολὺ σωστὰ τὸ περιοδικό σας δὲν ἀκολουθεῖ τὸν ἴδιο δρόμο τῆς «Ποντιακῆς Ἑστίας» γιατί θὰ ἦταν περιττό. Τὸ «Ἀρχεῖο τοῦ Πόντου» καὶ τὴν «Π. Ἑστία» δὲν προφθάνομε νὰ τροφοδοτήσωμε, πὼς θὰ μπορούσαμε νὰ συνδράμωμε καὶ τρίτο;

Ἐλα ὁμῶς πάλι πού δὲν παρουσιάστηκε ἀκόμα στὸ θέατρο, στὴν τέχνη καὶ στὰ γράμματα πλούσια καὶ πολυμερὴς δράση, γιὰ νὰ μπορέσῃ ἓνα περιοδικὸ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ προκόψῃ.

Πολλὲς φορές σκέφθηκα νὰ γράψω κάτι, γιατί εἶμαι πάντα πρόθυμος νὰ γράψω.

Ἀλλὰ τί νὰ γράψω; Αὐτὰ πού γράφω στὴν «Π. Ἑστία» δὲν κάνουν, δὲν πρέπει νὰ κάνουν γιὰ τὸ «Ποντιακό», γι' αὐτὸ σωπαίνω.

Τώρα εἶδα πού γράφετε καὶ ἀνέκδοτα. Τέτοια μπορῶ νὰ σᾶς στείλω, ἂν ἔχετε τὴν ἀνάγκη τους.

Καστανιὰ Βερροίας, 19-1-52

Πάντα πρόθυμος
ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

Σ. «Πο ν τ ι α κ ο Ὑ»—Στὸν ἐκλεκτὸ Πόντιο διανοητὴ ἔχουμε νὰ ἀπαντήσουμε τὰ ἐξῆς: Τὸ περιοδικό μας δὲν ἀσχολεῖται μόνο μὲ τὸ θέατρο, ἀλλὰ μὲ ὅλες τὶς κοινωνικὲς καὶ ἐκπολιτιστικὲς ἐκδηλώσεις τοῦ ποντιακοῦ στοιχείου στὴν Ἑλλάδα.

Καὶ εἶναι τόσες πολλές, ιδίως στὴ Βόρειο Ἑλλάδα, ὅπου ζῇ ὁ κ. Ε. Ἀθανασιάδης. Στὸ τεῦχος αὐτὸ δημοσιεύουμε ἓνα κομμάτι ἐνὸς νέου Ποντίου, τοῦ κ. Ε. Φραγκίδη. Δὲν εἶναι ἀριστούργημα φυσικά, ἀλλὰ στὴν ἀπλότητά του προσπαθεῖ νὰ δώσῃ ἓνα σκίτσο τῆς νέας ζωῆς. Ἀπὸ τὸ 1920 ὅταν οἱ πατριῶτες μας ἐρχόταν καραβιὲς-καραβιὲς καὶ γέμιζαν τὶς Καλαμαριές, τὰ Μακρόνησα, τὸν Ἅγιο Γεώργιο, τὰ ἔρημα χωριά τῆς Μακεδονίας μὲ τὴν στέρηση καὶ τὴν ἐλονοσία, ὡς σήμερα, ὑπάρχουν χιλιάδες θέματα, τραγωδίες, πτώσεις, ἀνεβήσματα πού δὲν γράφθηκαν. Ποιὸς θὰ τὰ γράψῃ ἂν ὄχι οἱ Πόντιοι διανοούμενοι; Ἡ τραγικότερη σελὶς τῆς ἱστορίας μας δὲν ἔχει προσεχθῇ καὶ ὁ ἀξιόσεβαστος κ. Ε. Ἀθανασιάδης παραπονεῖται γιὰ ἔλλειψη θεμάτων! Ἀλλὰ τὰ λέμε πιὸ ἀναλυτικὰ στὸ κύριο ἄρθρο μας.

Οἱ Νεοπόντιοι

Ἀγαπητὸ «Ποντιακό»,

Πρὶν λίγες μέρες πήραμε τὸ τρίτο κατὰ σειρά τεῦχος σου (6ο, 7ο καὶ 8ο) πού εἶχες τὴν καλωσύνη νὰ στέλνῃς στὸν πατέρα μου, Πέτρο Κοταμανίδη. Ἡ χειρονομία σου ὑπῆρξε γιὰ τὴν οἰκογένειά μας ἐκπληξὴ καὶ ἀνέκφραστη χαρὰ συγχρόνως. Στὶς κομπῆς καὶ σεμνοπρεπεῖς σελίδες σου βρήκαμε ὁ καθέννας μας κάτι ἀπ' τὸν κρυφὸ ἑαυτοῦ. Ὁ πατέρας μου τὶς παληές του θύμησες καὶ μεῖς οἱ νεώτεροι (Νεοπόντιοι) τὴν πατρίδα πού δὲν γνωρίσαμε καὶ πρὸ παντὸς τὸ πνεῦμα τὸ ποντιακὸ στὴ σημερινή ἐποχή, σὲ συσχετισμὸ μὲ τὰ ἥθη—ἔθιμα καὶ τὶς πατροπαράδοτες παραδόσεις μας. Καταπίνοντας κυριολεκτικὰ τὸ ἐνδιαφέρον καὶ συγχρονισμένο σου περιεχόμενο, ἐντρυφώντας μὲ ἡδονικὴ εὐχαρίστηση καὶ ἔξαρση ὅλα σου ἀνεξαιρέτως τὰ κείμενα, σὰν διψασμένος ἀπὸ τέτοιου εἶδους τροφή, βρίσκω φυσιολογικὴ τὴν κραυγὴ τῆς εὐχαρίστησης, πού μοῦ ξεφεύγει ὅταν τελειώνω κάθε φορὰ τὸ τεῦχος σου. Καὶ δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο ἢ κραυγὴ αὐτὴ παρὰ ἓνα μεγάλο Εὐγε

καὶ ἓνα ταπεινὸ εὐχαριστῶ σ' ὅλους αὐτοὺς ποὺ συμβάλλουν στὴν ἐκδοσὴ καὶ ἐμφάνισή σου.

Τὸ μόνο ποὺ μπορῶ νὰ σοῦ εὐχηθῶ γιὰ τὴν ὥρα, εἶναι, νὰ κατορθώσης νὰ σταθῇ καὶ νὰ ἀγκαλιάσῃς ὅλους τοὺς Ποντίους τῆς Ἑλλάδας, ἐξυπηρετῶντας ἔτσι μιὰ ἐσωτερικὴ καὶ πολὺ πιὸ πλατύτερη ἀνάγκη τοῦ ἀκατάβλητου στοιχείου μας.

Προσωπικὰ ἐγὼ (καὶ ἡ οἰκογένειά μου) δὲν εἵμαστε σὲ θέση, ἀπὸ οἰκονομικὴ ἀποψη, νὰ σὲ βοηθήσουμε ὅπως θὰ ἔπρεπε, γιὰτὶ πέρασε τώρα τελευταῖα πολλὰς θύελλες καὶ κρίσεις οἰκονομικὰς τὸ σπίτι μου, ἀλλὰ ἀπὸ ἠθικὴ πλευρὰ κάμνω ὅ,τι εἶναι δυνατό. Θὰ βρῇς στὸ πλάϊ σου ὅποτε χρειασθῇς τὶς λιγοστὲς δυνάμεις μου. Ἀργότερα ἴσως στείλω καὶ συνεργασία δική μου (λογοτεχνικὴ) καὶ τοῦ πατέρα μου (ἀπὸ τὶς ἀναμνήσεις τοῦ ἑπτά χρόνων) ὡς ἠθοποιοῦ στὸ Αἰκατερινονδάρ. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν σὰς κάνω γνωστό, πῶς κι' ἐγὼ, ἐδῶ στὶς Σέρρες μὲ κάποιους ἄλλους νέους ἐκδώσαμε ἓνα λογοτεχνικὸ περιοδικὸ τὴν «Ἐποχὴ», τοῦ ὁποῖου τὸ πρῶτο τεῦχος σὰς στέλνω καὶ τὸ δεύτερο ποὺ τυπώνεται θὰ σὰς τὸ στείλω.

Σέρρες 12-1-52

Φιλικώτατα
ΣΤΑΥΡΟΣ Π. ΚΟΤΑΜΑΝΙΔΗΣ

“Ομιλὸς Μαυροτόπου Δράμας

Ἀγαπητοὶ πατριῶτες,

Ὁ “Ομιλὸς μας σὰς ὑποβάλλει θερμότητην παράκλησιν ὅπως τὸν βοηθήσετε εἰς μίαν ἐθνικὴν του προσπάθειαν—καὶ εἴμεθα ἐκ τῶν προτέρων βέβαιοι ὅτι θὰ σὰς εὐρωμεν συμφώνους—διότι ἀποτελεῖ καὶ καθῆκον ἐφ' ὅσον εἰσθε ἡ πηγὴ τῆς ποντιακῆς λογοτεχνίας. Ἐμεῖς ἐδῶ στὴν ἀκριτικὴ περιοχὴ τῆς Ἑλλάδος ποὺ ἀποτελοῦμε τὸν καινούργιο Πόντο, ἔχομε βαρεῖα καθήκοντα ἐναντὶ τῆς παλαιᾶς μας πατρίδας, γι' αὐτὸ καὶ κατὰ δύναμιν συμβάλλομε εἰς τὴν διαιώνισιν τῆς ποντιακῆς μας ἱστορίας, τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς ἱερᾶς ἐκείνης πατρίδος. Σὰν νέοι ἔχομε ἱερὰ ὑποχρέωσιν νὰ μὴν ἀφήσουμε νὰ σβῇς στὸ πέρασμα τοῦ χρόνου κάτι ποὺ ἔχει σχέσιν μὲ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τῶν πατέρων μας. Ἐσεῖς ἔχετε ὑποχρέωσιν νὰ γράφετε, ἐμεῖς ἔχομε ὑποχρέωσιν νὰ διδάσκομε καὶ οἱ δύο μαζί

εἴμεθα βέβαιοι πῶς συμβάλλομε τὰ μέγιστα στὸν ἐθνικὸν αὐτὸν σκοπὸν.

Ὁ “Ομιλὸς μας, κατ' ἐξοχὴν ποντιακός, κατήρτισε Δραματικὸν τμήμα καὶ τὸ ἔθεσε στὴν ὑπηρεσίαν τῶν ποντιακῶν θεατρικῶν ἔργων καὶ μπορῶ νὰ πῶ πῶς ἀποτελεῖ τὸ καλὺτερον στὴν Α. Μακεδονία—αὕτῃ εἶναι ἡ γνώμη τοῦ Τύπου ποὺ ἐκδίδεται ἐνταῦθα. Πέρυσιν παίχθηκε ἀπὸ τὸν “Ομιλὸ μας ἡ ἠθογραφία «Ναῖλλοὶ ποὺ κι' ἐξέρ», στὴν Δράμα καὶ στὰς Σέρρας. Φέτος παίχθηκε ἡ «Σεβντὰ μὲ τὰ δάκρυα» τοῦ κ. Εὐσταθιάδου. Σημείωσε μεγάλῃ ἐπιτυχίᾳ στὴν Ζάνθη, ὅπου δόθηκαν 3 παραστάσεις. Ἐπίσης παίχθηκε σ' ὅλα τὰ ποντιακὰ Κεφαλοχώρια καὶ στὶς 17-2-52 θὰ παιχθῇ εἰς Δράμαν.

Σὰς χαιρετοῦμε μὲ ἀδελφικοὺς ἀσπασμούς

Ὁ Πρόεδρος
Ε. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΣ

Νέα ποντιακὴ ἐπιθεώρηση

Ὁ κ. Ε. Εὐσταθιάδης μ' ἓνα γράμμα τοῦ πρὸς τὸν κ. Ν. Καπνᾶ γιὰ τὸ «Ποντιακὸ» μεταξὺ ἄλλων γράφει : «... Στὸ τελευταῖο αὐτὸ διάστημα ἔγραψα τὸ τέταρτο ἔργο μου : «Σῦρον, Σιμίρα, τὴν τρά σ'» ἓνα εἶδος, ὅς τὸ ποῦμε, ἐπιθεωρήσεως ὅπως τὸ πρωτοεῖπατε ἐσεῖς. Τὸ καινούργιο αὐτὸ εἶδος εἶναι στὰ σπάργανα του. Ἐσεῖς ἐκεῖ κάτω εἶπατε καὶ γράψατε πολλὰ γι' αὐτό. Διαπιστώνομε ὅλοι μας ὅτι ἡ Ποντιακὴ Ἐπιθεώρησις θὰ εἶναι τὸ μελλοντικὸ θέατρό μας. Οἱ τεχνικὲς τῆς ὅμως δυσκολίες εἶναι πολλές καὶ ποικίλες. Πρῶτα - πρῶτα, ἡ μουσικὴ τῆς. Ἐμεῖς διαθέτομε μόνον τὸν Κεμεντσέ. Ἐσεῖς γνωρίζετε νὰ δώσετε τὴν λύσιν. Πιστεύω ἀκράδαντα ὅτι ἡ Ἐπιθεώρηση θὰ μιλήσῃ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο εἶδος στὶς καρδιὰς τῶν Νεοποντίων. Τὸ παραπάνω μου ἔργο τὸ ἔγραψα τὸν Νοέμβριον τοῦ 1951 καὶ τῷ παιξά στὸ θέατρο τοῦ Λευκοῦ Πύργου Θεσ/νίκης στὶς 23 Δεκεμβρίου καὶ στὶς 13 Ἰανουαρίου 1952 «κατ' ἀπαίτησιν τοῦ κοινοῦ» καὶ στὶς 27 Ἰανουαρίου 1952 στὸ Κιλκίς μὲ μεγάλῃ ἐπιτυχίᾳ. Ὁ δικός μου θεατρικὸς ὁμιλὸς θὰ περιοδεύσῃ προσεχῶς—γιὰ νὰ δώσῃ παραστάσεις—σὲ ὅλες τὰς πόλεις τῆς Β. Ἑλλάδος ὅπου ὑπάρχει ποντιακὸ στοιχεῖο. Ὅσο γιὰ τὸ μικρὸ ἀλλὰ πλούσιο σὲ περιεχόμενον καὶ καλλιτεχνικὸ σ' ἐμφάνισιν περιοδικὸ σας εἶναι ἡ συχὴ μου μελέτη».

ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Τὸ ζουλιχτόν

Ὁ Πέτκας ἀπὸ Κιλκίς—εἶνας ἀπ' ἀδᾶ κι' ἀπὸν Καρσλῆς—ἐκατῆβεν σὰ 1922 τῇ χρονίᾳ σὴν Θεσσαλονίκην.

Ἐπέγνευ σὴν Καλαμαρίαν νὰ ἐλέπ, τῇ κυροῦ-ἀτ' τὸν ἀδελφόν, τὸν Γιώρικαν. Ὦνταν ἐχπάστεν ἀπὸ χωρίον ὁ κουμπάρος-ατ, τῇ Τσιότρηκῆς ὁ Μίσιας, εἶπεν-ατον.

—Γούμπαρε. Ἀσὴν ὁδὸν Νεβιζέλου ἂ γαλκεῦς σὸ τράμβαϊ. Ἀ πᾶς σὸ Ντέπω ἅμα κι' ἂ κατηβαίντς. Ἀ πάει ὀλίγον κι' ἄλλο τὸ τράμβαϊ κι' ἂ ζουλιέται σὰ ζεβρά. Ἐκεῖ σὸ ζουλιχτόν ἀπογαλκεῦς. Ἐπέκει ἂ παίρτς τάχ τὸν ἀνέφορον κι' ἂ ἐλέπς τὰ θάλαμους τῇ Καλαμάριας.

Ἄμον ντ' εἶπεν-ατον ὁ κουμπάρος-ατ, ὁ Πέτκας ἐκάτσεν σὸ τράμ καὶ πάει.

Ἄμον ντ' ἔρθεν σὸ Ντεπὼ ὁ καντόχτορας εἶπεν-ατον.

—Ἐλα πατριώτῃ τί περιμένεις. Κατέβα. Τέρμα.

—Ἐγὼ, εἶπεν ὁ Πέτκας, σὸ ζουλιχτόν ἂ κατηβαίνω. Ὁ γούμπαρο-μ ἄετς εἶπε-με.

—Μὰ ἐδῶ εἶναι τὸ τέρμα.

—Σὴ γούλας κι' ἔρρουξεν, πασιάφκα, ξάν εἶπεν ὁ Πέτκας. Ἐμὲν χά παίης;

Τὸ τράμ ἐχπάστεν καὶ πολλὰ κι' ἐπῆεν ἐρχίνεσεν νὰ γυρίξ σὴν στροφὴν τῇ Ντεπὼ.

Ὁ Πέτκας σὸ δεξὲν κρατεῖ τὸ δισάνκ-ατ, μὲ τὸ ζεβρὲν τὴν σιάπκιν-ατ κι' ἀπὸν σὸ ζουλιχτόν χά! ἐλάγκεψεν ἅμον βροθάκα μὲ τὰ δύο ποδάρια κι' ἐπλῶθεν ὀπουζοῦμ ἀπὸ σὴν μέσσην σὸν δρόμον. Ποῦ νὰ ἔξαιρεν ὁ μαῦρον νὰ λαγκεῦ ἀπὸ τράμ.

—Γιουποῦτ φαγιομάτ καὶ τὸ ζουλιχτὸς γούμπαρε, εἶπεν σίτια ἐσκοῦτον. Τὰ ἴσια ἐχάθαν καὶ τὰ ζουλιχτὰ ἂ λαγκεύομε;

Σ. ΛΙΑΝΙΔΗΣ

(Ἀπὸ τὴν ἐτοιμαζομένη Ἐπιθεώρηση : «Ἐ, μαῦρα χρόνια καὶ καιροῦς»).

Τί ἀγαποῦσε...

Ἡ Χουντουστανίνα, γνωστὸς τύπος τῆς Κερασσοῦντος, ἐφημίζετο διὰ τὴν λαιμαργίαν τῆς. Μιὰ μέρα ποῦ τὴν ρώτησαν

ποιὲς ἦσαν οἱ προτιμήσεις τῆς, «αὐτὸ σὺρ' ἢ ὦη ατς», ἀπάντησε :

Ἀγκπῶ τὰ στύπα καὶ τὰ στυπασέας
τῇ παζλαμᾶς τὰ μερέας
τῇ γιογᾶς τῇ μέσσην
τῇ ξυγαλῇ τ' ἀπαγκῆς
τῇ μακαρονῇ τ' ἀφρικῆς

Ε. Τ.

Ὁκουτοῦν-μη;

Σὰ παλαιὰ τὰ καιροῦς ἐκατῆβαιναν μίαν, ἔμπαν Σταυρίτα, ὁ Φοῦσον ὁ Γιάννες μὲ τᾶλλα Ὀρτουλούδικα παιδία καὶ μὲ τὰ χαϊβάνια τουν, χτήνα καὶ τζαμέσα ἀσὴν Τσάμπασην σὴν Ὀρτοῦν. Σὴ στράταν, σὸ Πουατζάχ' σουμά, ἐντάμωσαν ἀτς' τζανταρμάδες, ἐσταθέρτσανα' τς', κ' ἐρώτεσαν ἀτς' ἂν εἶχανε τεσκερεν γιὰ τὰ χαϊβάνια :

—Τεσκερενιζ βάρ-μη;

Ἐθάρεσαν τὰ χαϊβάνια ἔταν κλεψισμάτα.

Ὁ Φοῦσον ὁ Γιάννης, νὰ ἔρθεν νὰ ἐπῆεν, κλώσκεται λέει ἀτς' μὲ τ' ἕναν θάρρος :

—Ἐβετ, ἐφέντημ', βάρ.

Κ' ἐξέγκεν ἅμᾶν ἀσὴν τζόπαν τῇ σάκκονος ἀτ' κ' ἐδεῖξεν ἀτς' ἕναν γράμμαν μὲ τὸ πηλίκον. Ἐπῆρεν ἂ ἔτον ἀσὴν Ἀμερικὴν ἐκεῖνα τὰ ἡμέρας.

Ἐπῆρεν ἂ ὁ εἶνας ὁ τζανταρμάς σὰ χέρα τ, ἐτέρεσεν ἂ ἀπ' ἀδᾶ, ἐτέρεσεν ἀπ' ἐκεῖ. Εἶδεν τὸ πούλ' μὲ τὴν ταμπουγάν ἀπὸν σὸ πηλίκον, κ' ἐσκωννεν ἂν τ' ὀφρύδα τ' καὶ τεῖ ἐδέβαζεν.

Ὁ Φοῦσον ὁ Γιάννης ἐγνάεψεν τὸ κι' ἐξερεν γράμματα καὶ τεῖ ἐγληγόρνευ κέλα, κλώσ' σκεται λέει αὐτον :

—Ἐ, ἐφέντη, ὀκουτοῦν-μη;

Ὁ τζανταρμάς ἐπλῶσεν ἐδέκεν ἂ τον ὀπίς' τὸ πηλίκον καὶ μὲ τ' ἕναν σαλτανατλοῦκ εἶπεν :

—Βάλλαχί τα ὀκουτοῦμ, ἄϊτε κίτιν, γκιουλέ-γκιουλέ!

Καὶ ὁ καὶ μὲνον ἔτον τσιπ ἀγράμματος...

(Τὸ ἀνέκδοτο αὐτὸ τὸ ἄκουσα εἰς τὸ Boston mass ἀπὸ τὸν μακαρίτην τῶρα Ἰωάννην Η. Ἀνδρεάδην τὸ 1924).

ΓΙΩΡΜΠΕΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Παρακαλοῦμε τοὺς ἀναγνώστες μας νὰ προτιμήσουν νὰ μᾶς στείλουν ἀνέκδοτα σχετικὰ μὲ τὴν ἐδῶ ζωὴ μας.

Ἡ Παλάσα ἡ Μολυβοῦ

ΤΑ ΦΕΣΦΕΣΕΛΟΥΚΙΑ

Μῶ-σε καὶ τὸ θάμας ! Ὅλ' πάγνε καὶ κάτ' λέγνε σὸ ραδιόφωνον καὶ ἐμέν νὰ λείι-μεκ Τί θέλετεν κυρά μου». Σὴ γούλα-σ' ἐρουῖξεν ντὸ θέλω καὶ ντὸ κι θέλω. Ἐγὼ εἶπα θὰ πάω ὁμιλῶ μὲ τὴ τεμετέρτς ἀς ἐκεῖνο τὸ κουτὶν ἀπές.

Ἄδᾱ σὰ ἡμέρας, πολλὰ πράματα ἐγέν-ταν κι' ἄσ' ὅποια ν' ἀρχινῶ πὰ κ' ἐξέρω.

Ἐμαθετεν ντὸ ἔφυγεν τῇ Παρθένος ἡ κόρη, ἡ Πεμπτέκα ἀς λέγω σας νὰ ἔγροι-κάτεν. Καὶ ποῦ ἐπῆγεν τὸν Θεὸς ἂν ἀγα-πᾶς! Σὴν Βραζιλίαν! Τὴν πίστι-σ ἀδᾱ κι' φτάν' ντὸ βράζ' ὁ ἦλεν ἄρ' ἐκεικὲς τσίπ θὰ ψέσκειται. Ἄετς ἂν κ' ἔτον Βραζιλία κ' ἔλεγον-ατο, τζάνουμ. Ντ' ἔχασαμε ἐ-μεῖς μὲ τὰ Βραζιλίας καὶ τὰ βραζοφεγ-γαρίας, τ' εὐλογημένον ἡ Μακεδονία, ἀς ἔν καλὰ κ' ἡ Θράκη. Ὅλ' οἱ τεμετέρ' ἐ-κεικὲς εἶν', δουλεῖνε ἄμον μερμήκας κι' ἀσὴν κανὰν ἀνάγκην πα κ' ἔχνε. Κ' ἐπεκεῖ θὰ χτίεται καὶ τῇ Σουμελᾱ ἡ Παναγία σὴν Καστανίαν, γουρμπάν σ' ὄνομαν-ατς, ἄλ-λο ντὸ θέλομε; Εἶπανε σκολεῖα πὰ θὰ χτίζουνταν σὴν ἐγκλεσίαν κ' ἐκᾱ.

Κι' ἄμ' τ' ἄλλο πὰ ἔμαθετεν; Ὁ Νικόλας τῇ Πελαΐας κάτ' ἔπαθεν κ' ἐπῆεν σὸν για-τρόν. Καὶ ντὸ νὰ λήη-ατον ὁ γιατρόν; «Ἐπαθεν, λείι, προκόπωσιν». Κιὰ προκο-μένος καὶ χρυσοκούβαλος ντὸ ἔν ὄλ' πᾶ ἐξέρουμ-ατο, ἄμαν ἡ ἀρρώστεια-τ' πὰ ποῖον ἔν. Τὴν πίστι-σ'. Ἀσὴν δου-λίαν πὰ κανεῖς ἀρρωστέν'; Ἡμαρτον Θεέ μ', ἄλλο ντὸ ν' ἀκούω.

Ἡ ἄλλε πὰ, ἡ γραῖα, τῇ Τσιμπρικήδῃ ἡ πεθερά, ἐκεῖνε πὰ ἔσ' «ἄσμαν». Ἀπὸ πὰ ντὸ πράμαν ἔν νὰ λελεύω σας;

Ναί, κιάμ τ' ἄλλο; Ὅμποιον γέρον γιὰ γραῖαν ὀρωτᾶς ἄμαν θὰ λήη-σε ντὸ ἔσ' «ποίησιν». Χά, θάμαν ταχά! ἐχτέθαμ-ατα. Ὁ ἕνας «ποίησιν», ἄλλος «ἄσμαν», ἄλλος «προκόπωσιν», ἐξαλίεν τὸ κιφάλι-μ'. Ἀτὰ ντὸ πράματα εἶν' ντ' ἐτσάτεψαμε.

Νὰ λελεύω-σας, τιδὲν πα μὴ νουνίζε-τεν, ἀτὰ ὅλα φεσφεσελούκια εἶν'.

Χ. ΔΗΜΑΡΧΟΥ

15-2-52

ΠΟΝΤΙΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΕΣ

ΗΡΑΚΛΗΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

Τοῦ Γ. ΣΑΡΑΚΕΝΙΔΗ

Ὅσοι εἶχαν τὴν τύχην ν' ἀκούσουν τὸν Πόν-τιο λυρικό τενόρο κ. Ἡρακλῆ Πολίτη συμφωνοῦν πὼς πρόκειται γιὰ ἕναν ἀξιο καλλιτέχνη προικισμένον μὲ τὸ θεῖο δῶρο τῆς ἀνώτερης Τέχνης. Κι ὅσοι τὸν γνῶ-

Ἡρακλῆς Πολίτης

ρισαν ἀπὸ κοντὰ παραδέχτηκαν πὼς τὸν διακρίνει ἕνα σπάνιο ἥθος. Ἄν καὶ γνῶ-ρισε τὴν μεγάλην ἐπιτυχία—πῆρε α' βρα-βεῖο σὲ διεθνῇ διαγωνισμό Φωνητικῆς Μουσικῆς στὴ Βιέννη στὰ 1950—παρακο-λούθησε μὲ μοναδικὴ σεμνότητα κι ἀγά-πη κάθε τι ποντιακὸ (θέατρο, τραγούδι, χορὸ). Ἦταν ἀληθινὴ χαρὰ τῶν ματιῶν ὅταν μαθαίνοντας τὰ πρῶτα βήματα τοῦ ποντιακοῦ χοροῦ ἔλαμπε ἡ λεπτότητα ἐκφραστικῆς του φυσιογνωμίας.

Ὁ κ. Πολίτης γεννήθηκε στὴν Ὀρντοῦ. Ἀπὸ μικρὸς βρέθηκε στὸ Βοϊκουρέστι. Ἐκεῖ πῆρε τὰ πρῶτα μαθήματα τῆς Φω-νητικῆς Μουσικῆς ποὺ τὰ τελειοποίησε στὴ Βιέννη καὶ Ἰταλία. Τραγούδησε σὲ κλασσικὸ τραγούδι, στὴν Αὐστρία, Γερ-

ΕΝΑ ΚΑΘΕ ΤΟΣΟ

Γιὰ τὴ Βαρβάρας τὸ κορίτς

ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΦΥΓΙΑΣ

ΚΩΜΙΚΗ ΣΚΗΝΗ

ΠΡΟΣΩΠΑ : 1) Ἀνακριτής, 2) Γραμματεὺς, 3) Σωφρόνιος Χαραλαμπίδης, 4) Εὐθύμιος Ἀμανατίδης.

(Τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων καὶ τῶν χωριῶν ποὺ βρίσκονται μέσα στὴν κωμικὴ σκηνὴ δὲν ἀνταποκρίνονται στὴν πραγματικότητα. ἀλλὰ τέθηκαν τυχαῖα).

ΑΝΑΚΡΙΤΙΚΟ ΓΡΑΦΕΙΟ

Ὁ ἀνακριτὴς κάθεται καὶ χασμουριέται στὸ γραφεῖο του. Ἀπέναντί του ὁ γραμματεὺς ἀνακατεύει τὰ χαρτιά...

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : (Χασμουριέται). Ἔχω κάτι τεμπελιὲς σήμερα... δὲν ξέρω γιατί... ἴσως ἀπ' τὸν καιρό... (Ἀλλάζει τόνο). Ἀλήθεια, τί γίνεται αὐτὴ ἡ ὑπόθεσις Χερσόβου... μετεφέρθησαν οἱ κατηγορούμενοι ;

μανία καὶ Γαλλία καὶ γιὰ πρώτη φορὰ στὸ πρόγραμμα τῆς Διεθνοῦς Ἐκθέσεως Θεσ)νίκης, ὕστερα ἀπὸ εἰδικὴ πρόσκληση. Στὴ Θεσ)νίκη ἔδωσε στὶς 17 Φεβρουαρίου συναυλία κλασσικῶν τραγουδιῶν, διοργανωμένη ἀπὸ συμπατριῶτες μας.

Ἐδῶ ἔδωσε συναυλία στὸν «Παρνασσό» μὲ γερμανικά, ἰταλικά καὶ ἑλληνικά τραγούδια. Θὰ πρέπει νὰ πῶ πῶς ὁ Σύλλογος Ποντίων «Ἀργοναῦται—Κομνηνοὶ» ποὺ ἀνέλαβε τὴν διάθεση τῶν εἰσιτηρίων, δὲν εἶχε καιρὸ ἴσως νὰ τὴν ὁργανώσῃ καὶ ἔτσι πολλοὶ πατριῶτες μας δὲν δοκίμασαν τὴ χαρὰ ν' ἀκούσουν ἕναν ἀληθινὸ μύστη τοῦ κλασσικοῦ τραγουδιοῦ, μιὰ γλυκύτατη φωνή. Μετὰ τὴν Θεσ)νίκη θὰ δώσῃ ρεσιτάλ καὶ στὴν Πόλη. Θάταν χαρὰ μας ἂν ξαναγύριζε στὴν Ἀθήνα καὶ τιμὴ μας ἂν προστρέχανε οἱ φίλοι τῆς Κλασσικῆς Μουσικῆς νὰ τὸν ἀκούσουνε γιατί ὁ κ. Πολίτης μὲ τὴν λεπτὴ του τέχνη τιμᾷ τὸ ἑλληνικὸ ὄνομα καὶ τὴν Ποντιακὴ πατρίδα.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Μάλιστα, κ. ἀνακριτά, σήμερα τὸ πρωῒ... Εἶναι κιόλας ἔξω καὶ περιμένουν.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Κι' ἔχω μιὰ βαριεστιμάρα! Μπορεῖς νὰ μοῦ πῆς, ποῦ ὀφείλεται ; (Χασμουριέται). Δὲν ἔχω διόλου ὀρεξη γιὰ δουλειά... Εἶπες πῶς ἦλθαν ;

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Ναί, εἶν' ἀπ' ἔξω. Νὰ τοὺς φωνάξω ;

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Περίεργο, νὰ μὴν ἔχω διάθεση σήμερα : Ναί, φώναξέ τους νὰ τελειώνουμε...

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Εἶναι λιγάκι μπελᾶς... Ἔχουν ἔλθει τώρα καὶ δὲν ξέρουν καλὰ τὰ ἑλληνικά, μιλάνε, πῶς τὰ λένε.... ξεχνᾶω...

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Ναί, ναί, ξέρω... ποντιακά θέλεις νὰ πῆς. Θὰ τὰ καταφέρω... ξέρω πολὺ καλὰ τὴν ἀρχαία καὶ βλέπεις τὰ ποντιακά εἶναι ἕνας παρεφθαρμένος κλάδος τῆς ἀρχαίας...

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Γιὰ μένα εἶναι κινέζικα δὲν καταλαβαίνω τίποτα. (βγαίνει)

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : (Χασμουριέται). Μπράβο τεμπελιά... κ' ἔχουμε τόσες ἀνακρίσεις.

(Ὁ γραμματεὺς μπαίνει μὲ δυὸ χωρικούς λίγο τρομαγμένους, μὲ δισάκκια καὶ μερικὰ ρούχα στὸ χέρι).

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Ὅριστε, κύριε ἀνακριτά... οἱ κατηγορούμενοι...

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Ὡραῖες φιγοῦρες... Νὰ δοῦμε πῶς θὰ τὰ ξεμπλέξουμε.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : (Στοὺς χωρικούς). Πλησιάστε στὸ τραπέζι, καὶ ἕνας-ἕνας νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ γιὰ κείνο ποῦ θὰ τὸν ρωτάω...

(Οἱ χωρικοὶ μένουν ἀκίνητοι)

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : (Πιάνει τὸν ἕναν καὶ τὸν φέρνει δίπλα στὸ τραπέζι). Ἔτσι, ἔδῶ νὰ σταθῇ... ὁ ἄλλος νὰ περιμένῃ... (Κάθεται στὸ τραπέζι του). Λοιπὸν ἀρχίζουμε... Πῶς σὲ λένε ;

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Τί ὄνομα πῆρες, πῶς σὲ βαπτίσανε...

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Ἐγρίκσα, ἀτόσον πα-

λαλὸς κ' εἶμαι... Ἐμὲν ἐβάφτισε-με ὁ Κυ-
ριάκον, τῇ θείας-ῆμ τῇ Σοφίας ὁ συμπέ-
θερον, ἀτῶρα ἐπέθανεν ὁ ἐσχωρεμένον...
ἅμα ἀγάπαν-ατον πολλά.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ: Τὸ ὄνομά σου θέ-
λουμε. Βρὲ ποῦ μπλέξαμε...

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Ἀέτς πέ... Τὸ ὄνομαν,
πέα-το καθαρὰ. Ἡ μάννα-μ ἐθέλνεν νὰ
βάλ-με Ἰσάκ, ἅμα οἱ ἄλλ' Σωφρόν ἐθέλ-
ναν, Σωφρόν ἐβαλαν-εμε. Ντὸ νὰ ἐφτάς...
ἀτῶρα δὲν κ' ἐπορεῖ νὰ ἴνεται...

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ: Γιά κείνα ποῦ σὲ ρω-
τᾶνε ν' ἀπαντᾷς. Βρὲ ποῦ μπλέξαμε...

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ: (Γράφει). Λοιπόν...
Σωφρόνιος ἔ;

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Ντὸ νὰ ἐφτάς... ὁ πο-
πᾶς κι' ὁ δεξάμενον ἐβαλαν-α... ὁ δεξά-
μενον ἔτον δεβασμένος ἀνθρώπος, νὰ
ἐλεπες-ατον ὄνταν ἐψάλνεν σὴν Ἐγκλη-
σίαν.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ: Τὸ ἄλλο τ' ὄνομά
σου;

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Τὸ ἄλλο ντὸ νὰ λέω-σε,
ἐν τρανὸν μεσελέν... Τὸν λυκοπάπο-μ
ἐλεγαν-ατον Χαράλαμπε... γιὰτ' ἐγεννέ-
θεν τ' αἱ Χαράλαμπε τὴν ἡμέραν... τὴν
ἡμέραν τ' ἐγεννέθεν ἐσιόνιζεν... καὶ ἡ μάν-
να-τ ἐκρύωσεν...

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ: Βρὲ παιδί μου, τὸ πα-
ράνομά σου πῶς εἶναι... αὐτὸ θέλουμε...

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Ἄ δουλείαν... ἀρ' αὐτο
λέω-σας κ' ἐγώ... Τὸν πάππο-μ εἶπαν
ατον ὁ Κυριάκον τῇ Χαράλαμπε... Χα-
ραλαμπάντ... Ἀέτς ἐλεγαν-εμας, Χαρα-
λαμπάντ.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ: Ἐπὶ τέλους Χαραλα-
μπίδης... (Γράφει) Τὸν πατέρα σου πῶς
τὸν λέγανε;

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Τὸν πατέρα-μ ἐλεγαν-
ατον Στόφορε, ἀσὴν Κορόνιξαν... τεμερ-
τῆς ἔτον... ἀσὰ χέρια-τ καὶ ντὸ κ' ἐ-
βγαίναν... Ὁ Στόφορον ὁ τεμερτῆς
ὄνταν ἐλεγαν...

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ: Κατάλαβα, κατάλαβα
... (γράφει) Χριστόφορος... Τὸ ὄνομα
τῆς μάννας σου;

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Τῇ μάννα-μ ἐλεγαν-
ατεν Παλάσα... ἡ καὶ μέντα...

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ: Φθάνει... φθάνει (στὸν
γραμματέα). Γράφε Παλάσα, γιὰτὶ δὲν
θὰ ξεμπλέξουμε ποτέ.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ: (στὸν Σωφρόνιον).
Πῶς τὴν εἶπες, Παλάσα; Βρὲ ὄνομα...
Ποῦ γεννήθηκες;

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Ἐγεννέθα σὸ Καπά-
κιλσε τῇ Σαιρίανας... Νὰ ἐλεπες τὰ τσό-
λια ἐκεῖνα τ' ἐκός. Ὁ Χριστὸν ντὸ κατέ-

πλασεν τὰ μέρια... Ντὸ ἐν τεσὸν τὸ Χέρ-
σοβον.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ: Φθάνει... φθάνει (στὸν
γραμματέα). Γράφε Πόντος.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ: Πότε γεννήθηκες;

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Ἐγὼ ἄς λέω-σε κ' ἐσὺ
ἐγρίκα... ὄνταν ἔντον ὁ μέγαλον ὁ
σεισμόν, ἡ μάννα-μ ἐμποδος ἔτον σ'
ἐμέν... πολλά κ' ἐπῆγεν ἐποῖκε-με. Ἀρ
ἐσὺ γράμματα ἐξέρτς... λογαρία.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ: (στὸν ἀνακριτῆ). Τί
καταλάβετε, κύριε ἀνακριτά;

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ: Γράφε καὶ μένε μία χρο-
νολογία ἐκεῖ, δὲν χάθηκε ὁ κόσμος.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ: (Στὸν Σωφρόνιο).
Ποῦ κάθεσαι τώρα;

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Σὸ Χέρσοβον τῇ Κιλ-
κισῇ... Ἐθαρεῖς χωρίον ἐν, νὰ ἐλέπσα,
ψυχοτόπ... ὅλον τὸ χωρίον ἀσὴν ἀρώ-
στειαν κι σκουῖται... Ἐ, ὁ ἐσχωρεμένον,
ὁ Ἀβράμς ἐπάτεσεν ποδάρ καὶ ἐρθαμε
σὸ Χέρσοβον... Ναῖπαι Ἀβράμ μ'
ἐφτάσα, ἔλα ἄς τεροῦμε ἀλλοῦ... Γιόχ,
ἔλεεν... ἐσεῖς κ' ἐξέρετεν, ἐγὼ τὰ γράμ-
ματα σὴν Κιμισχανάν ἐμαθα-τα... ἐγὼ
ἐξέρω, καλλίον μέρος κ' ἐν πουθέν... Ποῦ
νὰ γαντουρεύομ-ατον. Ἀρ ἐσκώθαμε ἀσὴν
Καλαμαρίαν καὶ ἐρθαμε σὸ ψυχοτόπ. Ὁ
ἐσχωρεμένον ἀοῖκος Ἰνάτς ἔτον.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ: Τώρα μάλιστα... μᾶς
φώτισες μ' αὐτὰ ποῦ μᾶς εἶπες... Δὲν
μποροῦσες νὰ πῆς... κάθομαι σὸ Χέρ-
σοβο;

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Ἀέτς ἐν, ἅμον ντὸ λές-
α. Σὸ Χέρσοβον κάθουμαι.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ: Ν' ἀπαντᾷς μόνο σ'
ἐκεῖνα ποῦ σὲ ρωτᾶνε.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Κι' ἀρ ἐρωτέστε-με δὲν
κ' εἶπα σας.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ: Τί δουλειὰ κάνεις;

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Ντὸ δουλείαν νὰ ἐφτά-
γω; Ρεντσιπερλίχ... Κ' ἐθέλνα τεμριτῆς.
(χτυπᾷ τὸ κεφάλι του) νὰ κιφάλ... ὁ
κύρι-μ ἔλεε-με: Ναῖπαι, Σωφρόν, μάθα τέ-
χνην καὶ κὶ θὰ πεινᾷς... ἅμαν ποῦ ἀχούλ...

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ: (γελᾷ). Καταλάβετε
κύριε ἀνακριτά;

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ: Γράψε καὶ μένε, γεωρ-
γός, τί ἄλλο μπορεῖ νὰ κάνη.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ: (Γράφει). Τελειώσα-
με μ' αὐτόν. Τώρα ὁ ἄλλος... ἄλλα βᾶ-
σανα. (Στὸν Σωφρόνιο). Ἐσὺ τελειώσες.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Ἐτελειώσα; Ἄς εἴ-
στιν καλά... ἐπορῶ ἀτῶρα νὰ πάγω...
(κινᾷ νὰ φύγη). Ἀφίνομε ὑγείαν καὶ
εὐχαριστοῦμε.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ: (Σηκώνεται καὶ τὸν

ἐμποδίζει). Ποῦ πᾶς ; Δέν ξέρεις ὅτι εἶσαι κρατούμενος ; Κάθισε ἐδῶ... (τοῦ δείχνει ἓνα κάθισμα).

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Γιόχ, κ' ἐνεγκάστα, νὰ εἶσαι καλά, ἀσὸ πρῶϊ κι' ἂν κάθουμαι... ἀτῶρα ἄς πάγω... (Κινάει νὰ φύγῃ).

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Τί μᾶς λές μωρέ, ἀκόμα δέν σοῦ πήραμε ἀνάκριση, κάτσε.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Καλά... ἄς ἴνεται τὸ ἱνάτι-σ, μὴ χολιάσκεσαι...

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : (Φέρνει τὸν ἄλλον μπροστὰ). Λοιπὸν ἄκουσε... θὰ μᾶς λές λίγα λόγια καὶ ὅ,τι σέ ρωτᾶμε. Ποῦ μπλέξαμε σήμερα !

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Καταλαβαίνεις τί σοῦ λέμε ;

(ὁ Εὐθύμιος τὸν κυττάει καὶ δέν ἀπαντᾷ)

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Βρήκαμε τὸν μπελά μας μὲ τὸν ἄλλον.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : (Σὰν νὰ ξεσπάῃ) : 'Ατὸς πελαλὴς ἀνθρωπος ἐν... ἀτὸς ἂν κ' ἔτον, ἀτῶρα κι' θὰ ἔμνες ἀδακές.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Ναίπαι τσούρα-το. Ναίπαι ἀρπάζω καὶ τινιάζω-σε.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : 'Ε, ὅχι φωνές... ἐδῶ δέν εἶναι καφενεῖο... (πρὸς τὸν Εὐθ.) Λέγε πῶς σέ λένε ;

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : Εὐθύμιος 'Αμανατίδης... πρῶτα ἔλεγαν-εμας 'Αμανάτωφ... σὸ 'Αρταχάν... 'Οποῖον θέλτς γράψον.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : (Γράφει). 'Αμανατίδης... Τὸν πατέρα σου ;

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : 'Ισάκ... ἔ... μαῦρε 'Ισάκ...

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Φθάνει... φθάνει... κατὰλαβα... Τὴ μάννα σου ;

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : Τὴ μάννα-μ ἔλεγαν-ατεν Κερέκη.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Κερέκη ; Τί ὄνομα εἶναι αὐτό.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : Τ'ἄϊας Κερέκης τ' ὄνομαν... Ντὸ ὄνομαν ἐν...

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : 'Οχι πολυλογίες, ν' ἀπαντᾷς μὲ λίγα λόγια.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Ξέρεις πότε γεννήθηκες ;

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : 'Εξέρω. Πολλὰ χρόνια ἐν... 'Η Ρουσία ἀσὲ πάτεσεν τῇ Τουρκίας τὰ μέρια... 'Εκεῖν' τὴ χρονίαν ὁ κύρη-μ σαλτᾶτος ἔτον σὸ Κάρς... 'Αρ κακρᾶζ πότε ἔτον ἀνασπάλω.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Εἶσαι σαράντα χρονῶ ;

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : 'Ακόμαν κ' ἐγόμεωσα τὰ σαράντα. Χορτοθερὴ θὰ γομώνω τὰ τριανταοχτῶ καὶ θὰ κλώσκουμαι σὰ τριανταεννέα.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Γράφτον, τριανταεννιά.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Ποῦ γεννήθηκες ; ΕΥΘΥΜΙΟΣ. Σὸ Μασουρτσούχ... σὸ 'Αρταχάν.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : 'Αρταχάν ;

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : Κρίμαν σ' ἐσέν... τὸ 'Αρταχάν ἂν κ' ἐξέρτς, ντὸ ἄλλο ἐξέρτς... Ναίπαι σὸν κόσμον ἀπάν ἐν ἄλλο καλῶν μέρος ;

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : (Πετάγεται) : Ναίπαι, μὴ λές ψέμματα καὶ πιστεύν-ατα. Τὸ Μασουρτσούχ πὰ μέρος ἔτον ;

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : 'Εσέν κανεῖς κ' ἐρώτεσεν.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Δέν εἶπαμε δέν θέλουμε φωνές ; Θὰ σέ βγάλω ἔξω Χαραλαμπίδη... (στὸν Εὐθύμιο). Ποῦ κάθεςαι τώρα ;

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : 'Ατῶρα εἶμες σὸ Ποταρὲς τῇ Κιλκισῇ. 'Ασὸ Χέρσοβον κ' ἐν πολλὰ μακρά. 'Εμεῖς εἶμες ἄλλα ἀψηλά... ἀτοῖν σὰ χαμηλά...

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : (Γράφει) Ποταρὲς, Κιλκίς... ὠραῖα.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : Γιόχ τζάνουμ... ἓναν τουρκοχώρ, τὸ Ποταρὲς πὰ, ποῦ εὔρεν τὴν ἐμορφίαν. Κι ζοῦμε καλά, ἅμα ντὸ νὰ ἐφτᾶς.. 'Εποίκαμε παράποννα... ἄρ κ' εἰξέρω ντὸ θα ἴνεται.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Κακομοίρη μου, νομίζεις πῶς τὰ καταλαβαίνω ὅλ' αὐτά. Τέλος πάντων, τί δουλειὰ κάνεις ;

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : Ντὸ δουλείαν νὰ ἐφτάγω... τρέχω ἀσὸ κοτὰν ἀποπίς.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : (στὸν γραμματέα). Μοῦ φαίνεται πῶς σ' ἀρέσει καὶ ἐσένα ἡ πολυλογία. Γράφτον ἐκεῖ γεωργός.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Μὰ κύριε ἀνακριτά, δέν καταλαβαίνω τίποτα.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : (Στοὺς κατηγορουμένους). Ξέρετε γιατί κατηγορεῖσθε ;

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : 'Αν κ' εἰξέρομε, μαθάνομε... ἓναν κακὸν κ' ἐν.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : (στὸν γραμματέα). Διάβασε...

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : (Διαβάζει)... Τὴν 24ην Αὐγούστου τοῦ 1923, οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Χερσόβου Κιλκίς συνεπλάκησαν μὲ τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου Ποταρὲς Κιλκίς, ἐξ αἰτίας τῆς ἀποπείρας ἀπαγωγῆς τῆς Μάρθας Ζερζερίδου, τοῦ 'Αβραάμ καὶ τῆς Βαρβάρας. Κατὰ τὴν συμπλοκὴν ἐκακοποιήθησαν τὰ προστρέξαντα ὄργανα τῆς τάξεως. 'Ὡς κύριοι ὑποκινηταὶ φέρονται οἱ συλληφθέντες δύο κατηγορούμενοι κ.τ.λ. κ.τ.λ.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Λοιπὸν τί λέτε γιὰ ὅλα αὐτά ;

Ἀπὸ τῆ β' Γεν. Συνέλευση τοῦ Ποντιακοῦ Θεατρικοῦ Ὁμίλου Ἀθηνῶν:
 Ὁ κ. Ἀντ. Τερζόπουλος, ἀντ πρόεδρος, ἐκθέτει τὴ δράση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Στὴν εἰκόνα κατὰ σειρὰν οἱ κ. κ. : Κ. Βαφειάδης, Σ. Λιανίδης, Α. Σουρμελῆς, Ε. Ἰωαννίδης καὶ Κ. Ματζαρίδης.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Καλὰ καὶ ἔμορφα εἶπες-ατα. Ἐγὼ πὰ ἀτὸ ἔλεγα πάντα... Ἀ-τοῖν οἱ Ποταρεσλῆδες ἐποῖκαν ἴντιαν ἐποῖκαν.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : (Ὁργίζεται). Ναίπαι, ντὸ λές, ντὸ ἐποῖκαν οἱ Ποταρεσλῆδες ; (Κά-νει νὰ τοῦ ἐπιτεθῇ). Ρούζω ἀπάνις... φτουλίζω-σε.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Φθάνει, ἐδῶ μέσα δὲν εἶναι καφενεῖον... Ἀλλιῶς... (στὸν γραμ-ματέα). Γράφε τώρα τίς καταθέσεις τους. Ἐσὺ Χαραλαμπίδη πές μας πῶς ἐγιναν...

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Ἀρ' ἄκσον νὰ λέω-σε. Ἡ Βαρβάρη ἡ σέρα, τ' ἐσχωρεμὲν τῇ Ἀβραάμ ἡ γαρή, ἔσ ἓναν ἔμορπον κορίτς. τῇ Μάρθαν. Νὰ ἐλέπες-ατεν... λυμπίσκε-σαι... Βάλτσα-την σ' ἓναν καυκὶν καὶ πίντς-ατεν... ἄχὰ μάτια, ἄχὰ φρύδια... τὰ τσέμετς ὡς σὰ κότσιατς κ' ἓναν πόϊ, τε-μιάκ ντὸ νὰ λέγω-σε χάντς τ' ἀχούλια-σ'.

Ἐναν ἡμέραν ἐπιάσαμε τῇ μάννα-ατς καὶ εἶπαμ-ατεν ν: «Βαρβάρη, ἔλα δὸς τὴν Μάρθαν σὸν Πιλίκ». Ἀρ' ὁ Πιλίκς ἄσκε-μος κ' ἔτον.... ἓναν παληκάρ' τεληγαν-λῆς, παγιατπουγιουχλῆς καὶ τραγωδιᾶ-νος... «Γιόχ, εἶπεν, ἡ Βαρβάρη, ἐγὼ τὸ κορίτσι-μ θὰ δίγ-ατεν σὸ Ποταρές, ἐδῶ-κα τὸν λόγο-μ». «Βαρβάρη μ' ἐφτᾶς ἀέτς...

ἔλα δὸς-ατεν σὸν Πιλίκ. ἀγαπᾶ-την, τὸ κορίτς πὰ ἀγαπᾶ-τον». «Γιόχ, εἶπεν, Χέρσοβαλὴν ἐγὼ κορίτς κὶ δίγω».

Ἀπὸ τῆ β' Γενικῆ Συνέλευση
 Ἐνα τμήμα

Ἀπὸ τὴν παράσταση τῆς *Πτολεμαΐδος*. (Γράφομε σχετικά στὴ «Θεατρικὴ κριτικὴ» στὴ σελ. 238).

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ: (στὸν γραμματέα). Γράφε: Ἡ Βαρβάρα Ζερζερίδου, οὔσα μήτηρ τῆς Μάρθας.. Τί νὰ γράψουμε πα-

ντ. Θεατρικοῦ Ὁμίλου Ἀθηνῶν.
Συνελεύσεως.

ρακάτω; (Στὸν Σωφρόνιον) ἔτσι δὲν εἶναι Χαραλαμπίδη;

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Ἀέτς ἔν... τὸ σωστὸν λέγω-σε. «Καὶ ντὸ ἐποίκαν-εσε οἱ Χερσοβαλῆδες», λέγ-ατεν ἐγώ. «Ἀτὸ ἐγὼ ἐξέρα λέει-με... μιουγκίν κ' ἔν κι δίγατεν». Καὶ νὰ ἔτον ἓνας ἔμορφος ὁ Ποταρεσλῆς, τσ' ἐκλατεν. Ἕνας λεβρέκς, ἓνας ἀνευλόγετος.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ: (Θυμῶνει): Ναίπαι, ντ' ἐποῖκε-σε ὁ παιδὰς καὶ κατηγορεῖς-ατον.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ: Πάψτε! (στὸν γραμματέα). Γράφε... οὔσα μήτηρ τῆς Μάρθας. δὲν ἤθελεν νὰ τὴν ὑπανδρεύσῃ μὲ ἓναν νέον τοῦ Ποταρὲς, ἀλλὰ τοῦ Χερσόβου... (στὸν Σωφρόνιον)... Ἔτσι δὲν εἶναι;

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ: Ἀέτς ἔν, ἐγὼ ψέμματα κ' ἐπορῶ νὰ λέγω... Ὁ ποτᾶ Γιάννης πάντα ἔλεε-μας: «Σκύλ... κόπρον φάτεν καὶ ψέμματα μὴ λέτε» (συνεχίζει). Ἄρ' ἔρθαν ἄσὸ Ποταρὲς ἓναν ἡμέραν νὰ παίρνε τὸ κορίτσ... Ἐμεῖς ἐτοπ्लाεύταμε ὁλόγουρά τουν: «Ναίπαι ντὸ θέλετεν; εἶπαμε. Τὸ κορίτς; Κορίτς, ἀπαδᾶ κι παίρετεν». Ἐγὼ ἔρροῦξα ἐμπροστὰ τουν. Ἐπίασα τὸν ἓναν ἐντόκα-τον κὰ ἄμον τοσπαγάν.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ: (στὸν Γραμματέα). Γράφε: Παρ' ὅλο ὅτι παρευρέθην εἰς τὴν συγ-

κέντρωσιν διὰ τὸν ἀρπαγὴν τῆς κόρης τῆς Βαρβάρας, δὲν ἔλαβον μέρος εἰς τὴν συμπλοκὴν. Ἔτσι δὲν εἶναι Χαραλαμπίδης;

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Ἀέτς ἔν, εἶπα-σε ἐγὼ κ' ἐπορῶ νὰ λέγω ψέμματα...

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Λοιπὸν τελείωσες... τώρα νὰ ἔλθῃ ἄλλος.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Ἀκόμαν κι ἐτελείωσα, πρέπ' νὰ λέγω-σε ντὸ ἔντον ὕστερα.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Φθάνει, ἀρκετά... νὰ βάλῃς τὴν ὑπογραφήν σου...

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Θέλω νὰ λέγω-σε πῶς ἐντόκα-τον καὶ ἐκαταμάτωσα τὰ μάτια τ'.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Φθάνει, τὸ ξέρω πῶς εἶσαι ἀθῶος.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Κι θέλτς ν' ἀκοῦς ντὸ ἔπαθαν οἱ Ποταρεσλῆδες ;

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Καλά, καλά, θ' σ' ἀπολύσω, σὲ πιστεύω πῶς δὲν ἔκανες τίποτα...

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Φθάνει, τώρα ὁ ἄλλος...

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : Ναίπαι κανεῖται, κανεῖται ντὸ εἶπες τὰ ψέμματα.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Ναίπαι, ποῖος εἶπεν ψέμματα... ναίπαι, ψέμμαν ἔν ντὸ ἐκαταματώσαμε -σας καὶ ἐχάτεψαμε-σας ἀσὸ χωρίον ;

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : Στὰ ἡσυχά... ἀρπάζω-σε ἀδαπὲς καὶ φτουλίζω-σε.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Τίναν θὰ φτουλίῃς (ὀρμάει πάνω του).

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Φθάνει, φθάνει... ἀρκετά καὶ οἱ δύο.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Καὶ τέρεν-ατον ντὸ λέει. Ἐμέν ὁ ψοφομένον... Ἀτσάπ μυῖαν πα ἔπορεῖ καὶ σκοτῶν'...

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Θὰ σᾶς κλείσω μέσα.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : Ναίπαι, τίναν λές-ατα ἀτὰ (ὀρμάει πάνω).

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : (Σηκώνεται). Μὰ ἐσεῖς δὲν ὑποφέρεστε. Κύριε ἀνακριτά, νὰ ἐπέμβητε.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ : Θὰ σᾶς κλείσω μέσα ὄχι γιατί φταῖτε γιὰ τὴν συμπλοκὴ ἐξ αἰτίας τοῦ γάμου τῆς κόρης τῆς Βαρβάρας, ἀλλὰ διότι ταράξατε τὴν τάξιν μέσα στὰ γραφεῖα τοῦ ἀνακριτοῦ. Ἀπ' αὐτὴν τὴν

στιγμὴν εἰσθε κρατούμενοι καὶ θὰ σᾶ στείλω στὸ δικαστήριον.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : Κιὰ ἔμέν κι' ἀκοῦς, ἀτὸν τὸν ψεύτεν ἀκοῦς...

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Καλὰ λές-ατον ἀξίζ' νὰ πάῃ σὸ δικαστήριον.

ΑΝΑΚΡΙΤΗΣ (πρὸς τὸν Γραμματέα). Γράψε καὶ τοῦ ἀλλουνοῦ μιὰ παρόμοια κατάθεσι καὶ νὰ τελειώνουμε... Ἐγὼ φεύγω... (Βγαίνει).

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Ἀρ' ἐγὼ ἐτελείωσα... Ἀφίνομε ὑγείαν... (πάει νὰ φύγῃ).

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : (πηδάει πάνω) : Ποῦ πᾶς, δὲν εἶπαμε θὰ σὲ πᾶμε στὸ δικαστήριον ;

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Τὸν ἄλλον θὰ παίρετεν καὶ πᾶτεν σὸ Δικαστήριον

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Κάτσε κάτω.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Γιόχ, εὐχαριστῶ, ἀσὸ πρῶϊ κι ἂν κάθουμαι. Ἀς πᾶω σὴν δουλειά-μ... θέλω νὰ ἐλέπω καὶ κατ' παιδιὰ τὴ χωρὶ πού δουλεῦνε ἀδά...

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Βρὲ ἄσε αὐτὰ πού ξέρεις.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : Ἀρ' τώρα κάθκα νὰ παίρνε-σε καὶ πᾶγνε σὸ δικαστήριον.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Ἐσὲν εἶπαν θὰ παίρνε καὶ πᾶγνε.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Καὶ οἱ δύο σας θὰ πᾶτε στὸ Δικαστήριον.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : Σὸ Δικαστήριον οἱ δὺ πᾶ ;

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Γιόχ, τσάνουμ, λάθος εἶς.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : Κανένα λάθος, καὶ οἱ δύο σας.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : Ντὸ ἐποῖκαμε καὶ θὰ πᾶμε σὸ δικαστήριον.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Ναίπαι ὅλα ντὸ ἐποῖ-κες ἐσὺ εἶσαι.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : Ἐσὺ ἐποῖκες ὅλα.

ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ : (ἀνοίγει τὴν πόρτα καὶ φωνάζει) Χωροφύλαξ... Χωροφύλαξ... ἔλα νὰ τοὺς πάρῃς.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ : Ἐχάθαμε... θὰ παίρνε-μας καὶ πᾶγνε ἀπὲς.

ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ : Βαῖ, βαῖ, γιὰ τὴ Βαρβάρας τὸ κορίτσ' ντὸ ἐσύραμε... Βαῖ, ἀνάθεμά-σε Βαρβάρα, ἀνάθεμά-σε.

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ

Φ. ΚΤΕΝΙΔΗ: «*Ὁ Μονόγιαννης*» Ποντιακὸς Θεατρικὸς Ὁμιλος Ἀθηνῶν, θέατρον «Ρέξ»—Κοτοπούλη—9 Δεκεμβρίου 1951.

Δὲν ὑπῆρξε, νομίζω, πολὺ καλότυχη ἡ σκέψη ποὺ ὠδήγησε στὸ ἀνέβασμα τοῦ νέου ἔργου τοῦ κ. Φ. Κτενίδη ὁ «Μονόγιαννης». Ἡ ποντιακὴ διάλεκτος, μερικοὶ χοροί, λίγα τραγούδια καὶ ἡ λύρα δὲν μποροῦν καὶ δὲν στέκει ν' ἀποτελοῦν τ' ἀποκλειστικὰ συνθετικὰ στοιχεῖα ἐνὸς ποντιακοῦ θεατρικοῦ ἔργου. Καὶ τὸ ἔργο αὐτό, ἀτυχῶς, πιστεύω πῶς ἐγράφηκε πάνω σ' αὐτὴ τὴ συνταγή. Ὁ συγγραφέας τοῦ στὴν περίπτωσιν τούτῃ ξεστράτισε τὸν ἄλλον, τὸν τόσο γνώριμό μας συγγραφέα, συγγραφέα μὲ ἀναμφισβήτητα ζωντανὴ παρατήρησι, μὲ ἠθογραφικὴ δύναμη, ἐπιδέξιον χειριστὴ τοῦ ποντιακοῦ λόγου καὶ προικισμένο μὲ ποιητικὴ διάθεσι.

Δὲν ὑπάρχει ἐδῶ ἐκεῖνο τὸ πληθωρικὸ ξεχειλισμα ποντιακῆς ζωῆς, ποὺ μὲ ἀνατομικὴ πραγματικὰ ἀδρότητα τὸ ἔβλεπες νὰ ξεχύνεται πάνω στὴ σκηνὴ μὲ τὸ ξετύλιγμα τῶν ὀλοζώντανων ἠθογραφικῶν εἰκόνων τοῦ «Ξενιτέα», τοῦ «Κλήδονα», τοῦ «Μαυροκόρτσ». Μάταια προσμένεις κάποια ζωντανὴ προβολὴ μέσα ἀπὸ τὸν «γεωμετρικὸν» μῦθον, κάποιον κρυφὸ κραδασμὸ χορδῶν τοῦ κοινωνικοῦ ὀργανικοῦ μας κόσμου, κάποιον ἔστω καὶ σκιῶδη ἀπόπειρα ἀληθινῆς ἀνασυνθέσεως καὶ ἀναφωτίσεως ζωντανῶν ἠθογραφικῶν στοιχείων. Ποῦ εἶναι ἐκεῖνο τὸ παλιὸ καὶ τόσο γνώριμό μας, γεμᾶτο ἀναπάλσεις, πάθος τοῦ τεχνίτη αὐτοῦ ποὺ ἔδωσε τόσες σπαραριστὲς σελίδες ποντιακοῦ θεατρικοῦ λόγου, τόσες ἀληθινὲς σκηνὲς ποντιακῆς ἀγροτικῆς καὶ λαϊκῆς ζωῆς; Ἐσίγησε μήπως κάτω ἀπὸ τὸν ὄγκον τῆς ἀδιάκοπης παραγωγῆς; Ὑπόκυψε στὸν κόρον; Ἡ παραπλανήθηκε ἀπὸ μοῖρα ἀναπόφευχτη μέσα στὸν ἄχαρον κάμπο τῶν εὐκολῶν γέλιων καὶ τῶν μελοδραματικῶν συναισθηματικῶν μοτίβων; Χάθηκαν ἀπὸ τὴ θεὰ μας σ' ἓνα θαμπὸ φόντον οἱ γνώριμοι ὄγκοι τῶν τοπίων καὶ τῶν κοινωνικῶν χαρακτη-

ριστικῶν μας, οἱ ἀποχρώσεις τοῦ ὄργανωμένου τῶν αἰσθημάτων κόσμου μας, ἡ ἀδρὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ ἀδιάκοπου καὶ σκληροῦ ποντιακοῦ μόχθου. Δὲν ἐζήτησαμε καὶ δὲν μετουσιώσαμε τὴν ψυχὴ τοῦ ἔργου. Γιατί, ἀπλούστατα, δὲν εἶχε ψυχὴ, ποντιακὴ ψυχὴ.

Ἦτανε μιὰ κωμωδία μὲ σκελετὸ ἀτροφικόν, μιὰ ἀπλὴ κι ἀπίθανη περιπέτεια, δίχως ἀντίκρουσμα ζωῆς, παραγεμισμένη μὲ κωμικὲς σκηνὲς ποὺ τὸ κωμικὸ στοιχεῖον τοὺς ἐρχότανε ἀπέξω, ποὺ κινιόντανε πάνω στοὺς ὀδοντωτοὺς τροχοὺς τῶν ἰδίων καὶ τῶν ἰδίων μοτίβων, γεμᾶτες ἀπὸ μιὰν ἐπίμονη κ' ἐπίπονη ἐκζήτηση, καὶ μιὰν ἀγωνιώδη θὰ τὴν ἔλεγα προσπάθεια ἐπιστρατεύσεως τοῦ γέλιου μὲ τὴ βοήθεια λογοπαιγνίων ἀντικαλλιτεχνικῶν, γελαστικῶν ἴσως, μὰ χωρὶς ἐσωτερικὴ καὶ ψυχολογικὴ ποιότητα.

Ἕνας νέος ἀπὸ τὴν Κρῶμνη καὶ μιὰ κοπέλλα ἀπὸ τὴ Μούζαινα πλέκονται ἀπὸ τὸ σπιτικόν τοὺς στὴν περιπέτεια τοῦ γάμου. Ὅλοι θέλουνε τὴν ἐνωσὴν τοὺς, πλὴν ἀπὸ τοὺς ἰδίους. Ὁ νέος ἐπιπλέον εἶναι κάπως περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι πρέπει ἀφελὴς κ' ἡ κοπέλλα ἀποστρέφεται τὴν παντρεία. Μέσα σ' ἓνα δαίδαλον ἀπὸ ἀλληλοσυγκρουόμενες κι ἀπίθανες μηχανορραφίαι φτάνει κάποτε ἡ κρίσιμη ὥρα. Ἡ ἀκολουθία τοῦ ὑποψηφίου γαμπροῦ φτάνει στὸ σπῆναι τῆς νύφης. Ἀπὸ ἀπίθανες πάλι παρεξηγήσεις μένουν μόνοι σ' ἓνα δωμάτιον οἱ ὑποψήφιοι, ἀγνωστοὶ ὁ ἓνας στὸν ἄλλον. Ἀπὸ κουβέντα σὲ κουβέντα βρίσκουν πῶς θὰ μπορούσαν νὰ ταιριάξουν καὶ νὰ ζήσουνε μαζὶ ἐνωμένοι μὲ τὰ δεσμὰ τοῦ γάμου. Τὸ «ῥαῖον» τέλος τῆς ἱστορίας σφραγίζεται μὲ τὴν ἐκπληξὴ ὄλων, ποὺ δὲν περίμεναν τόσο εὐκολὴ τὴ λύσιν, μιὰ ποὺ εἶναι καὶ τόσο ἀπίθανη ἄλλωστε.

Αὐτὸς εἶναι ὁ κεντρικὸς πυρήνας τοῦ ἔργου, ποὺ ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς σκηникῆς του οἰκονομίας φέρει ἀδρὰ τὰ σημάδια τῆς τέχνης τοῦ συγγραφέως, ἂν καὶ ποῦ καὶ ποῦ κάπως πληγωμένα ἀπὸ ἀντικειμενικὴ ἀδυναμία. Οἱ χοροὶ καὶ τὰ τραγούδια τοῦ ἔργου, συγκολλημένα σὲ εἰδικὲς σκηνὲς, δὲν κατορθώνουν νὰ σμί-

γουν με την ατμόσφαιρα και την πλοκή. Μένουν κι' αυτά έξωτερικά στοιχεία.

Η πίστη στην αξιωσύνη του συγγραφέα είναι η μόνη υπεύθυνη για τις παραπάνω γραμμές.

Το ανέβασμα του έργου έγινε με τη συνηθισμένη όχι μεγάλη σκηνοθετική επιμέλεια.

Ο κ. Ν. Σπανίδης, ως πατέρας του γαμπρού και ως πληθωρικός ανδρικός τύπος, έπαιξε με τη γνωστή φλογώδη τεχνική του, αλλά και με κάποιαν νευρικότητα και υπερβολή.

Ο κ. Στ. Βουτυράς ως Μονόγιοννες, αν και από ιδιοσυγκρασία δεν ήταν κομμένος και ραμμένος για το ρόλο αυτό, τον απέδωσε ωστόσο με φροντίδα, κατανόηση και με την λεπτή καλλιτεχνική αντίληψη που τον διακρίνει.

Η δεσποινίς Βέρα Ζαροτιάδου στο ρόλο της υποψήφιας νύφης, κράτησε το ρόλο της με την απλότητα και την άφελή χάρη που είναι φυσικά χαρακτηριστικά της.

Οι υπόλοιποι εκτελεστές έπαιξαν ως συνήθως με διάθεση και προσοχή στους ρόλους των.

Εκδηλη είναι η απουσία γυμνασμένου όμιλου χορευτών, ώργανωμένης χορωδίας στα τραγούδια.

Οι αισθητικές αξίες του ποντιακού θεάτρου είναι ιδιότυπες. Δεν μπορεί ν' αγνοηθούν και να παραμερισθούν.

Ακόμη για πολλοστή φορά πρέπει να τονισθῇ ἡ ἀνάγκη σκηνογραφιών και κατάλληλου βεστιαρίου.

Πρόβλημα για τη διατήρηση και την άνοδο του επιπέδου του ποντιακού θεάτρου είναι ἡ ἔλλειψη ἔργων θεατρικών, πράγμα που υπῆρξε ἴσως και ὁ λόγος αὐτῆς τῆς παραστάσεως.

Ν. ΚΑΠΝΑΣ

ΕΥΣΤ. ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΗ: «Σύρον, Σιμοίρα την τρά σ'».—Ποντιακός Έρασιτεχνικός Όμιλος Θεσσαλονίκης.—Θέατρον Λ. Πύργου—13 Ίανουαρίου 1952.

Έχω σημειώσει ἤδη πως, κάθε φορά που δίνονται έργα θεατρικά με ποντιακό περιεχόμενο, ὁλοπρόθυμοι τρέχουν οἱ Πόντιοι.

Αὐτὸ συνέβη και με την Έπιθεώρηση

τοῦ κ. Ε. Εὐσταθιάδη: «Σύρον, Σιμοίρα, την τρά σ'» [Εἶναι, τί κρῖμα! ἡ μοίρα σου ἡ μοναδική, Σιμοίρα—τράβα, γνέθε την κλωστή σου, τίποτε ἄλλο... μὴ περιμένεις ἀπ' τῆ ζωῆ!].

Καί, πρέπει νά ὁμολογηθεῖ, ὅτι ὁ συγγραφέας στάθηκε, και τούτη τῇ φορά, ἄξιος τῆς τιμῆς. Δικαιώσε τὸ ποντιακὸ αἶσθημα.

Και τὰ τρία νούμερα τῆς Έπιθεώρησης: 1ο Τὰ διατρικά τῇ Σιμοίρας, 2ο Ὁ Ζεβζέκ'ς και ἡ σεβντιά, 3ο Ὁ Νομάρχης και ἡ Σιμοίρα εἶναι, ὡς δημιουργήματα, παρμένα ἀπὸ τῇ σύγχρονη ζωῇ τοῦ ποντιακοῦ χωριοῦ, καλοστοχασμένα καλοδουλεμένα, ψυχολογημένα ὅλα:

Πάρτε τὴν φράση «στὸ 1ο νούμερο»: «Έλπετ, ἀσ' σὸ ἐγρουέω-σε και τζίζω-σε, Σιμοίρα, ντὸ εἶσαι καρή, ἐποῖκες κ' ἐμέν καρήν». [Σὲ πονῶ, μὰ τὸ Θεό, Σιμοίρα. Ένῶ ἔχεις τόσο πνεῦμα, τόση πρωτοβουλία κι' ἀξιοσύνη, γεννήθηκες γυναῖκα. Καί ἡ ζωῇ τὸ ἔφερε, και μένα τὸν πνευματικὰ καθυστερημένο ἄντρα με ὑποβίβασες, διοικητικά, στὸ ρόλο γυναίκας]. Πόσο φυσική, ἀγνή ἀνθρωπιά κρύβεται μέσα σὲ τοῦτο τὰ λόγια! Ποῦ τὰ σοφίστηκε ὁ νεαρὸς συγγραφέας;

Στὸ 2ο νούμερο: Πόσο πετυχημένη ἡ ψυχολογία τοῦ κουτοπόνηρου Χαζοῦ, τοῦ Σεβνταλή [τοῦ Έρωτεμένου], νά πείσει τῇ διαλεχτῇ του νά τὸν πάρει ἄντρα. Λίγο πρίν, ἐπίμονα παρακαλεῖ: «Πέ με, ρὲ Στυλίκο, ντὸ θά λέω τὴν Δεσποινῆν». Καί ὅταν ἀπομένει μόνος με τὴν κοπέλλα: «Πόσα χρονέσσα εἶσαι, ρὲ Δεσποινῆ; — Έγώ; 19 — Έγώ πα εἶμαι 22... Έξαίρτε, Δεσποινῆ, ἄλλο τσοπάνος κι' θά εἶμαι... Ὁ πατέρα μ' ἀ χτίζ' με ἔναν καλὸν ὁσπίτ, Δεσποινῆ!... Ὁφέτος ἀ παντρεύω... Κι' ὁ πατέρα μ' τὸ γάρκον ἐμέν ἀ δίδει ἀ. Έσύ κι' θά παντρεύς;» Πόση σοφία μέσα στῇ χαζωμάρα!

Τὸ 3ο νούμερο εἶναι ἡ ἐπίσημη σύγχρονη ζωῇ τῆς ποντιακῆς ἀγροτιάς: Με τῇ συμπεριφορᾷ τοῦ κοινοτικοῦ Προέδρου, με τὴν ἀφογῃ στάση τοῦ Νομάρχῃ.

Χαριτωμένα τὰ «Έλληνικά» στὸ στόμα τῶν ἡλικιωμένων Ποντίων, τῶν ἀγράμμάτων τοῦ ποντιακοῦ χωριοῦ: «Κύριε Νομάρχῃ, ὁ Πρόεδρον τίναν θέλ' δίνει, τίναν θέλ' δὲν δίνει». Ἄλλο: «Δὸς μας μίαν χτήνον». Έτερο: «Σοῦ συμβουλεύω σε, Δεσποινῆ, ἂν παίρτες με, θά... σοῦ καλοπεράνεις»...

Διάχυτο τὸ κωμικὸ στοιχεῖο. "Ας ξεσηκώσουμε ἓνα σημεῖο :

Σιμοίρα : «'Εγὼ (προτιμῶ θέλει νὰ πεῖ) χτῆνον, κ. Νομάρχη».

Κοσμᾶς : «'Εγὼ μουλάρ', κ. Νομάρχη».

Σιμοίρα : «Χτῆνον, κ. Νομάρχη».

Κοσμᾶς : «Μουλάρ', κ. Νομάρχη».

Τελειώνοντας τὸ 2ο νούμερο, ἀκολουθεῖ, συνταιριασμένα, μιὰ εἰκόνα, ἡ 1η. Εἶναι διάφοροι ποντιακοὶ χοροί : Τὸ «κοτσαγκέλ» ἢ ἓνας συνδυασμός, ἴσως, ἀπὸ κοτσαγκέλ καὶ βάλς [οἱ «εἰδότες» μὲ βεβαιώνουν ὅτι χορευόταν ὅμοια στὴν Τραπεζοῦντα ἀπὸ παλιούς ἀκόμα καιρούς, τὸ διπλὸν ὁμάλ (μὲ διπλοὺς βηματισμούς), τὸ τίκ, τ' ὁμάλ' Σαμψούντας, μὲ τὴ συνοδεία, πάντας λύρας καὶ τραγουδιοῦ. "Αρεσε πολὺ ὡς λυράρης καὶ τραγουδιστῆς ὁ Ε. Εὐσταθιάδης, ὅπως ἄλλωστε συμβαίνει κάθε φορά. Παίξιμο τεχνικό, ἀπόδοση τοῦ κλασσικοῦ ποντιακοῦ τραγουδιοῦ νευρώδης, ἄψογη σχεδόν. Γραφικότητα ἢ ἐκτέλεση τῶν χορῶν, ὅπου ἐκτός ἀπὸ τὰ κύρια πρόσωπα τῆς σκηνῆς πήρανε μέρος οἱ δ. Χ. καὶ Π. Πολυχρονιάδου, ἡ Α. Σαχπαζίδου καὶ οἱ Χ. Ἀνθόπουλος καὶ Ν. Ἀβραμίδης.

Τὸ «Χαμόμηλον» ἦταν ἡ 2η εἰκόνα : Τραγοῦδι καὶ ἐκτέλεση ἀπὸ τὴν δ. Μ. Εὐσταθιάδου, μὲ τὸν ἀδερφό της Ε. Εὐσταθιάδην στὴ λύρα. Πρόκειται γιὰ κλασσικὸ τραγοῦδι τοῦ Πόντου, μὲ τὴν συγκινητικὴ κατάληξη : Τὸν πόνο τοῦ χαμόμηλου μήπως ἔχει «τὸ κρῖμαν», ἐπειδὴ χώρισαν οἱ δύο νεαρές ὑπάρξεις ποὺ εἶχανε, πρὶν, ὀρκιστεῖ — ἐκεῖ στὴ ρίζα του — ἔνωση παντοτεινὴ. Σημείωσε ἀπόδοση ζωντανή. Συγκίνησε. (Σημ. «Ποντιακοῦ»: Τὸ τραγοῦδι δημοσιεύεται στὸ ἀφῆγημα τοῦ Ε. Φραγκίδου στὴ σελ. 224).

Ὑπέροχα ἔπαιξε ὁ Π. Ἰγνατιάδης στὸ ρόλο τοῦ Κοσμᾶ, ὡς σύζυγος τῆς Σιμοίρας, καὶ στὰ δύο νούμερα τῆς Ἐπιθεώρησης, σὰν ἓνας τελείως καθυστερημένος καὶ κουτὸς ἀγρότης, ποὺ — κατὰ χαρακτηρισμὸ τῆς Σιμοίρας — δυὰ πράματα ξέρει : «νὰ τρώει ἄμον βούδ' καὶ νὰ δουλεύ' ἄμον βούδ'».

Ἐπίσης στὸ ρόλο τοῦ ἐρωτεμένου Χαζοῦ τοῦ «Ζεβζέκ» ὡς Κωστίκας στάθηκε ἀμίμητος ὁ Π. Ἰγνατιάδης. Ξεπέρασε τὸν ἑαυτό του, τὸν ἐρασιτέχνη. Ἐδειξε ὅτι τὴν κατέχει, τὴν κυριαρχεῖ τὴ σκηνή...

Φυσικότητα, θαυμάσια ὑποδύθηκε τὴ Σιμοίρα ἡ δ. Εὐσταθιάδου, ἡ ἀδερφή τοῦ

συγγραφέα. Ἐλεύτερα τελείως, ἄψογα ἀπόδοσε τὴν ψυχολογία καὶ τὰ καμώματα τῆς κάπως γλωσσοῦς ἀλλὰ ἀδίκημένης ἀπὸ τὴν παντρεῖα ἀγρότισσας.

Ὁ Σ. Λαζαρίδης, ὡς ἀγράμματος ἀλλὰ καπάτσος πρόεδρος Κοινότητος, βρέθηκε στὸ στοιχεῖο του. Ἐπαιξε φυσικότητα, μὲ ἀπόδοση ἄρτια.

Μὲ ἀνεση, ἀλεγροσύνη καὶ κέφι ὑποδήθηκε τὸ ρόλο τοῦ Στυλίου ὁ Σ. Κυριακίδης, ὡς γλεντοκόπος, ὡς νέος ποὺ ἀλητοφέρει, ποὺ εἰρωνεύεται καὶ σαρκάζει τὰ πάντα, τὸν ἔρωτα καὶ τὸν... ἑαυτό του ἀκόμα.

Οἱ Ε. Λαζαρίδης ὡς Νομάρχης, μὲ τὸν Γ. Κυριακίδη σὰν ἀκόλουθο, ἡ Ὀλγα Ἀβραμίδου καὶ ἡ Ε. Παυλίδου ἔπαιξαν ἱκανοποιητικά.

Ὁ Ε. Λαζαρίδης θὰ μποροῦσε — τὴν ἔχει τὴν δυνατότητα — νὰ παίξει ὡς γατρός, στὸ 1ο νούμερο, πιὸ ἀνετα, πιὸ φυσικά.

Δυὸ βδομάδες, περίπου, πρὶν ἀπὸ τὸ ἀνέβασμα τοῦ ἔργου, ἡ «Εὐξ. Λέσχη Θ)νίκης» δημοσίεψε στὴν ἐφημ. «Μακεδονία», ὅτι ὁ «Ποντιακὸς Ἑρασ. Ὁμ. τῆς Θ)νίκης» δὲν ἔχει σχέση μὲ τὸν «θεατρικὸν Ὁμιλον Εὐξ. Λέσχης». Μοῦ φαίνεται ὅτι μποροῦσε, ἀξιόλογα, νὰ λείπει ὁ διαφορισμὸς αὐτός. Δὲν ἀποτελεῖ τίποτε νέο. Ἐπειτα : Νὰ βλάψει μπορεῖ. Ὁφέλεια δὲν δίνει. Ἄν, τυχόν, δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ συνεργασία τῶν δύο Ὁμίλων, ἢ συνῦπαρξής τους κανένα δὲν πειράζει. Δὲν εἶν' ἔτσι ; Ἐγὼ πιστεύω ὅτι εἶναι. Καὶ πλειοδοτῶ : Ὁφελεῖ, διότι παρουσιάζει καὶ ἄλλες ἱκανότητες στὴ συναγωγή πιὸ ὁλοκληρωμένου ποντιακοῦ λαογραφικοῦ ὕλικου, προσφέρει ποικιλοτέρη καλλιτεχνικὴ ἐπίδοση. Ἀσκημα ;

Εὐχαριστῶντας ὁ Ε. Εὐσταθιάδης τὸ θεατρόφιλο κοινόν, εἶπε πὼς στὸ ἐξῆς μόνον ἀπάνω στὴ σύγχρονη ζωὴ πρέπει νὰ προσφέρονται ἔργα. Ἄν θέλομε, τὸ δεχόμαστε : Ἡ ὁλοκλήρωση τῆς λαογραφίας μας τὰ θέλει, τὰ ἔργα ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς χαμένης ἰδιαίτερης Πατρίδας. Ἄς προσφέρονται, παράλληλα, κ' ἐπιθεωρήσεις ἀπὸ τὴ σύγχρονη ποντιακὴ ζωὴ. Ὡσπου μὲ τό... πλήρωμα τῆς συναγωγῆς τοῦ ὕλικου ποὺ λέμε — ὄχι καὶ ἄργα, νομίζω — οἱ ποντιακοὶ δημιουργικοὶ τύποι θὰ δίνουν πιὰ ἔργα στὴν Ἑλληνικὴ γλωσσικὴ ἐνότητα, στὴν Δημοτικὴ

Πρέπει, τελειώνοντας, νὰ προστέσω

ὅτι, μὲ τὸ ἀνέβασμα τῆς Ἐπιθεώρησής του, ὁ νεαρὸς συγγραφέας ἔδωσε κάτι ἀκόμα τὸ ὕμωφον στὶς λαογραφικὲς ἀλλὰ καὶ στὶς καλλιτεχνικὲς ἐκδηλώσεις τῶν Ποντίων.

Ι. ΣΑΛΤΣΗΣ

ΣΤΗ Ν. ΣΑΝΤΑ ΚΙΛΚΙΣ

Τὸ ἑσπέρας τῆς 3ης Φεβρουαρίου εἰς τὴν εὐρύχωρον αἴθουσαν θεατρικῶν παρυστάσεων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου Νέας Σάντας παρουσία ὑπερτριακοσίων θεατῶν, τὸ καλλιτεχνικὸν Τμήμα τοῦ Ποδοσφαιρικοῦ Ὁμίλου Ν. Σάντας ἀνεβίβασε ἐπὶ σκηνῆς τὸ γαλλικὸ κοινωνικὸ δράμα τὴν «Ἀγνωστὴ».

Ἐν ἀρχῇ ὁ φοιτητὴς Σ. Μακρίδης ὠμίλησε δι' ὀλίγων περὶ ἀθλητισμοῦ καταχειροκροτηθεὶς.

Ἐπηκολούθησε ἡ παράστασις μὲ συμμετοχὴν 17 ἐρασιτεχνῶν σημειώσασα λαμπρὰν ἐπιτυχίαν.

Τόση ἡ συγκίνησις τοῦ κόσμου ὥστε ἄφθονα δάκρυα κυλοῦσαν ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ κόσμου, ἀπὸ τὸ ἐκφραστικὸ παίξιμο τῆς δίδος Σεμερτσίδου στὸ ρόλο τῆς κ. Φλεριώ.

Πολὺ καλὸς ἦτο καὶ ὁ κ. Ι. Σαββίδης στὸ ρόλο τοῦ κ. Φλεριώ. Ἡ δεσποινὶς Ε. Χ'' Ἀθανασιάδου κατεγοήτευσεν μὲ τὴ χάρη της καὶ τὴν ὁμορφιά της στὸ ρόλο τῆς ὑπηρετρίας. Ἐξαιρετικὸς ἀνεδείχθη στὴ σκηνὴ ὁ κ. Κ. Παρχαρίδης εἰς τὸν ρόλον τοῦ ἐραστοῦ συνδυάζων τὸ τερπνὸν μετὰ τοῦ ὠφελίμου. Ἀσυνάγωνιστος ἦτο ὁ κ. Ὁ. Παρχαρίδης στὸ ρόλο τοῦ συνηγόρου καθὼς καὶ ἡ δις Σωτηροπούλου ὡς ἐρωμένη. Δὲν τοὺς ἔλειψε τὸ καλλιτεχνικὸ τάκτ. Μαστρία ἐπέδειξαν εἰς τοὺς ρόλους τῶν ὁ κ. Κ. Γερωντίδης ὡς πρόεδρος δικαστηρίου καὶ ὁ κ. Ι. Σεμερτσίδης ὡς εἰσαγγελεὺς. Οἱ δὲ λοιποὶ ἐφάνησαν ἀρκετὰ καλοὶ στὸ ρόλο τους. δεχθέντες τὰ συγχαρητήρια τῶν θεατῶν.

Εἰς τὸ τέλος τῆς παραστάσεως παίχθηκε ἡ πρωτότυπος ποντιακὴ κωμωδία τὸ «Φάντασμα» ποὺ προσκάλεσε σπαρταριστὰ γέλια καὶ κέφι ἀπέραντο.

Ἐπηκολούθησαν χοροὶ μὲ τὸν ἐκλεκτὸ λυράρη κ. Παντελῆν Σεβαστίδην καὶ τὸν ἐξαίρετον ἀκορτεονίσταν κ. Βενετικίδην.

Καὶ ὡς κατακλείς τῆς βραδυᾶς στάθηκε ὁ γεωργιανὸς χορὸς «Λεζκίνγκα» χορευθεὶς ἀπὸ τὸν καλλιτέχνην τοῦ χοροῦ

κ. Β. Βενετικίδην καὶ τὴν χαριτωμένην δίδα Ε. Χ'' Ἀθανασιάδου.

Καὶ διερωτόμεθα ὅλοι ἂν ἦταν ὄνειρον μαγευτικὸ ἢ πραγματικότης ὅλα αὐτά;
4-2-52. ΛΑΜΠΡΟΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

ΣΤΗΝ ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑ

Μὲ τὴν πρωτοβουλία τῶν κ. κ. Πέτρου Προκοπίδου καὶ Λαζάρου Ἀκριτίδου ἀνεβάσθηκε στὴν πόλιν μας τὸ γνωστὸ ἔργο τοῦ κ. Φ. Κτενίδου ὁ «Κλήδονας».

Ἡ παράστασις ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ὁ κ. Πέτρος Προκοπίδης ὠμίλησε δι' ὀλίγων καὶ ἐτόνισε τὴν εὐθύνην ὅλων μας, ἀπέναντι τῶν προγόνων μας, τῆς Ἱστορίας καὶ τῶν ἐπερχομένων γενεῶν. Ἄν συνεχισθῇ ἡ παρατηρουμένη ἀδιαφορία, ἐτόνισε, θὰ καλύψῃ ἡ λήθη, τοὺς θρύλους, τὰς παραδόσεις τῶν Ποντίων, ποὺ τόσον ἐδόξασαν τὴν Πατρίδα μας καὶ τὸν πολιτισμὸν μας. Τὸ τέλος τοῦ λόγου τοῦ ἐκάλυψαν παρατεταμένα χειροκροτήματα. Τὸ συγκεντρωθὲν ποσὸν διετέθη ὑπὲρ τοῦ Δημοτικοῦ Νοσοκομείου τῆς Πτολεμαίδος.

Τὴν παράστασίν μας ἐτίμησαν: Ὁ Διοικητὴς τῆς Χωροφυλακῆς κ. Γεωργίου. ὁ Ἀστυνόμος κ. Κλεινάκης, ὁ Ἐπιθεωρητὴς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως κ. Γρίκας, ὁ Εἰρηνοδίκης κ. Κωνσταντινίδης μετὰ τῆς κυρίας του, ὁ Δήμαρχος κ. Δάγκας, ὁ τέως Δήμαρχος κ. Καραφουλίδης, ὁ Ιατρὸς κ. Λαζαρίδης, ὁ Διευθυντὴς τῆς Ἑνώσεως Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν κ. Τσαχουρίδης μετὰ τῆς κυρίας του, ὁ κ. Σαββαΐδης, ὁ κ. Ἀκριτίδης μετὰ τῆς κυρίας του, ὁ κ. Συμεωνίδης μετὰ τῆς κυρίας του, ὁ κ. Μουρατίδης, ἡ κ. Χατζηπαναγιωτίδου, ὁ κ. Κοσμᾶς Προκοπίδης καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Τοὺς ρόλους τῶν ἔργων ὑπεδύθησαν οἱ κ.κ. Πέτρος Προκοπίδης, Λάζαρος Ἀκριτίδης, Γρηγόριος Κτενίδης, Παλάση Προκοπίδου, Σοῦλα Παπαδοπούλου, Τάλη Χαριτίδου, Πρασκευὴ Χαλαϊδοπούλου, Ἀθηνᾶ Λαζαρίδου, Ἡλίας Μουρατίδης, Θεοχάρης Χαραλαμπίδης, Ἀνέστης Σπανίδης, ἀποσπᾶσαντες τὰ ἐνθουσιώδη χειροκροτήματα τῶν παρευρεθέντων.

Στὴ λύρα ὁ περίφημος λυράρης τῶν Ποντίων Νίκος Παπαβραμίδης, τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν, ποὺ ἤλθε ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ.

Μ. Σ.

Ἑλεύθερες συζητήσεις

ΟΙ ΠΟΝΤΙΑΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ ΚΑΙ Ο ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ

(Ἀπάντηση στὸ ἄρθρο τοῦ κ. Ξ. Ξενίτα, τεῦχος 60)

Β' (τελευταῖο)**Τοῦ Ε. ΤΟΜΠΟΥΛΗ**

Οἱ «Ἀργοναῦται Κομνηνοὶ» δὲν εἶνε Ἀκαδημία διδασχῆς ποντιακῶν παραδόσεων, εἶνε ὅμως δυνατόν νὰ γίνη μία στέγη σ' ὅσους ἀκόμη ἡ διαφοροποιήσις δὲν ἀπεμάκρυνεν ἐξ ὁλοκλήρου ἀπὸ τὸν ποντιακὸν κορμὸν καὶ νὰ τοὺς ἐνσωματώσῃ σ' αὐτόν. Ἡ θέρμη καὶ τὸ καθ' αὐτὸ ποντιακὸν περιβάλλον τοῦ Συλλόγου καὶ θὰ τοὺς παραδειγματίζῃ καὶ θὰ τοὺς ποδηγετῇ εἰς τὰς πατρῶας παραδόσεις. Αὕτῃ ἡ τοποθέτησις καὶ ἔτσι ἐννοοῦμεν τὴν ποδηγέτησιν.

«Μὰ πῶς καὶ πότε; Εἶνε τόσο εὐκόλῃ δουλειὰ αὕτη;»

Διερωτᾶται ὁ Ξ. Ξενίτας. Στενόκαρδος ἡ ἐρώτησις. Σὲ μιὰ τέτοια προσπάθεια—γιὰ νὰ μὴ λέμε ἀγῶνα—χρονικὰ ὅρια δὲν τίθενται, γενικὰ ἄλλωστε οἱ τρόποι διὰ τὴν ἐπίτευξίν του δὲν εἶνε πάντοτε ἐκ τῶν προτέρων ἐν εἴδει συνταγῆς ἔτοιμοι διὰ νὰ ἀκολουθηθοῦν. Ἡ προσπάθεια γεννᾷ τὴν πείραν καὶ ἡ πείρα ὁδηγεῖ στὰ ἀσφαλῆ τεκμήρια τῆς ἐπιτεύξεως. Αὐτὸν τὸν δρόμον ἀκολουθοῦμεν καὶ εἴμεθα ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχήν, διότι ἀένας εἶνε ἡ προσπάθεια αὕτη, ὅπως διαρκῆς εἶνε ἡ μέριμνα διὰ τὴν παροχὴν παιδείας καὶ φυσιολογικῇ καὶ συνεχῆς εἶνε ἡ διαδοχὴ τῶν γενεῶν, ποὺ τὴν ἔχουν ἀνάγκη. Ἄρα πολὺ δύσκολη δουλειὰ, καὶ ποῖος εἶνε ἐκεῖνος ποὺ ἰσχυρίσθῃ τὸ ἀντίθετον; Ὑστερα, κάθε τι ποὺ δὲν εἶνε εὐκόλῃ δουλειὰ δὲν πρέπει ν' ἀποτολμηθῇ ἀπὸ τοὺς Συλλόγους μας; Ἐχομεν ἀντίθετον γνώμην. Ξέρουμε τὰς δυσκολίας τὰς ἐναντιότητας τοῦ ἐγχειρήματος ἔχομε ὅμως πίστιν σ' ὅ,τι ἀρχίσαμε καὶ θὰ συνεχίσουμε. Στὸ ἐρώτημα τοῦ Ξ. Ξενίτα μία ἀπάντησις ὑπάρχει κοντὰ στὰ προηγούμενα: Γιὰ νὰ ἔχῃ ἐπιτυχίαν ἡ προσπάθεια τοῦ ἀθλητικοῦ τμήματος τοῦ Συλλόγου ὅπως τὴν τοποθετεῖ στὰ πλαίσια τῆς δράσεως του θέλει παλλόμενες καρδιές ψυχὰς ποὺ νὰ ἔχουν πίστιν, θέλησιν, ἐπιμονὴν καὶ κάτι ἄλλο, ἔχει ἀνάγκην κατανόησεως. Τὰ πρῶτα δὲν μᾶς λείπουν τὸ τελευταῖον μας τὸ ἀρνοῦνται ἀκριβῶς ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ τὸ περιμέναμε, «κακὸν ἄλλ'

οὐχὶ ἀνεπανόρθωτον» ὅπως θὰ ἔγραφε ὁ ἐπιφυλλιδογράφος τῆς παληᾶς καλῆς ἐποχῆς.

Δαπάναι—Ἐκτροπὴ

Ἡ ἰδέα τοῦ ἀθλητικοῦ τμήματος ἐπραγματοποιήθη μετὰ τὴν σύλληψίν της, ἀφοῦ εὔρε μίαν ἀνταπόκρισιν καὶ μίαν κατανόησιν πλησίον τῶν Ποντίων, δι' εἰσφορῶν τῶν ὁποίων—εἰδικῶς διὰ τὸ ἀθλητικὸν τμήμα τοῦ Συλλόγου—καὶ ἐθεμελιώθη. Ἡ Διοίκησις τοῦ Συλλόγου συνεπλήρωσε ὅ,τι ἡ θεμελίωσις καὶ ὁλοκλήρωσις τῶν ἐγκαταστάσεών του ἀπήτησε συμπληρωματικὰ ὡς δαπάνην, μετὰ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ μέριμνα διὰ τὴν νεότητα καὶ ἡ προσφορὰ ψυχαγωγίας πρὸς αὐτήν, μέσα στοὺς κόλπους τῶν «Ἀργοναυτῶν—Κομνηνῶν», εἶνε μία πλευρὰ τῶν ἐπιδιώξεων καὶ τῆς ἀποστολῆς του. Ἔργον τῆς πρὸς τοῦτο ἐπιτροπῆς εἶνε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰ μέσα καὶ νὰ τὴν καταστήσῃ βαθμιαίως καὶ ὅσον ἐνεστι αὐτάρκες ἀπὸ τῆς οἰκονομικῆς πλευρᾶς.

Ἡ ἐκτροπὴ ἀπὸ τὴν ὑγιᾶ ἀθλητικὴν ἰδέαν ἢ μὴ εἶνε ἔργον τῶν Διοικούντων καὶ οὐχὶ ἀπόρροια τῆς Ἰδέας τῆς Ἀθλήσεως, ἡ δύναμις τῆς ἐπιβολῆς τῶν ὁποίων δημιουργεῖ καὶ τὸ ἦθος καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀθλουμένων, τὸ πνεῦμα τῆς καλῶς ἐννοουμένης ἀθλήσεως.

Οἱ «Ἀργοναῦται—Κομνηνοὶ» δὲν μετεβλήθησαν εἰς ἀθλητικὸν Σύλλογον, οὔτε εἶνε κἄν ἀθλητικὸς Σύλλογος. Στὸ ἀθλητικὸν τοῦ τμήματος δὲν καλλιεργεῖται ἡ μανία τοῦ ρεκὸρ, οὔτε ὁ ἀντὶ πάσης θυσίας πρωταθλητισμός, ἡ Νίκη δὲν ἀποτελεῖ σκοπὸν, εἶνε ἀπλῶς ἓνα μέσον μιᾶς εὐγενοῦς ἀμιλλας. Ἐκεῖνο ποὺ προέχει εἶνε τὸ καλῶς ἀγωνίζεσθαι. Οἱ Κωνσταντινουπολῖται καὶ οἱ Σμυρναῖοι ἔχουν ἰδρῦσει χρόνια τώρα Συλλόγους χωρὶς νὰ γίνη τὸ κακὸ ποὺ ὁραματίζεται ὁ Ξ. Ξενίτας καὶ ἔχουν ὁπαδοὺς μεταξὺ γηγενῶν καὶ προσφύγων. Γιατὶ δὲν θὰ εἶνε τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὶς «Ποντιακὰς ὁμάδας»;

Καταστατικόν.

Εἰς τὴν Γενικὴν Συνέλευσιν τῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου τῆς 13—10—1940 ἐδόθη τὸ πρῶτον ἡ εὐκαιρία εἰς τὸν Ξ. Ξενίταν νὰ διαδηλώσῃ τὴν ἀντίθεσίν του στὸν ἀθλητισμὸν μέσα στοὺς Συλλόγους μας στηρίζας τὴν ἀντίθεσίν του μόνον στὸ γεγονός ὅτι εἶνε δαπανηρὸς, χωρὶς ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ θέσῃ ζήτημα καταστατικοῦ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ. Ὁμόθυμος καὶ ὁμόφωνος ὑπῆρξεν ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ ἀπόφασις τῆς Συνελεύσεως τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὅπως διατηρηθῇ τὸ ἀθλητικὸν τμήμα τοῦ Συλλόγου. Ἡ ἀπόρριψις τῆς προτάσεως του τότε, τῆς ἀρκετὰ ἰσχυρῆς ἄλλωστε εἰς ἐπιχειρηματολογία, ἐνεφάνισε τὸν σημερινὸν πλοῦτον τῆς ἐπιχειρηματολογίας του, ἡ ὁποία σὺν τοῖς ἄλλοις, θέτει καὶ ζήτημα Καταστατικοῦ με τροποποίησιν τοιαύτην ὥστε ὁ ἀθλητισμὸς ν' ἀποκλεισθῇ ἀπὸ τοὺς «Ἀργοναύτας Κομνηνοὺς» ὡς κακὸν παρελθόν. Εἶνε καὶ αὐτὸ μία πρόοδος ἀξιόλογος!

Τὸ ἄρθρον 3 ἐδάφιον ζ τοῦ Καταστατικοῦ τῶν «Ἀργοναυτῶν—Κομνηνῶν» προβλέπει τὴν ἰδρυσιν ἀθλητικῶν ὁμάδων. πού σὺν τοῖς ἄλλοις ὀρίζονται ὡς σκοποὶ τοῦ Συλλόγου. Ὁρθότατα καὶ πολὺ σοφά. Διότι ἐκεῖνοι πού συνέταξαν τὸ καταστατικὸν τοῦ Συλλόγου μας ἔδειξαν ὅτι ἀπέβλεψαν ὅχι μόνον εἰς τὸ παρελθόν, ἀλλὰ ἐξ ἴσου καὶ πρὸς τὸ μέλλον, διεῖδον τὸ ὀρθὸν δρόμον στὴν πορεία τῶν «Ἀργοναυτῶν—Κομνηνῶν», δὲν θέλησαν μόνον τὸν Σύλλογον, ὡς μίαν διαρκῶς κλαυθυμνρίζουσαν νοσταλγίαν τοῦ παρελθόντος. Εἶδαν γύρω των τὰ νειάτα, ἐνοιῶσαν τοὺς πόθους καὶ τοὺς παλμούς των καὶ τ' ἀγκάλιασαν. Ἔτσι ἐδημιούργησαν τὰς πρῶτας ἀθλητικὰς ὁμάδας τοῦ Συλλόγου, πού τὰς ἐπύκνωσαν νέοι γεννηθέντες στὴν πατρίαν γῆν καὶ πού ἔδειξαν ἔτσι ὅτι ὁ ἀθλητισμὸς δὲν εἶνε ξένος ὡς ἔχω καὶ στὰς παραδόσεις τῶν Ποντίων ἰδιαίτερα.

Ἐάν μετὰ τὸ 1937 παρατηρεῖται κάμψις τοῦ ἀθλητικοῦ τμήματος μετὰ τὸ τελικὸν του σβύσιμο αὐτὸ ὀφείλεται στὴν Μεταξική ἐποχὴ, στὸν ἐπακολουθήσαντα πόλεμο, στὰ κατοχικὰ χρόνια καὶ κυρίως στὸ γεγονός ὅτι ἐκτοτε καὶ μέχρι ἡμῶν ἡ ἰδέα τοῦ ἀθλητισμοῦ εἶχεν τὴν αὐτὴν μετὰ τὸν Ξ. Ξενίταν τοποθέτησιν στὰ μεσολαμβάναντα Δ. Συμβούλια τοῦ Συλλόγου.

Τώρα κατὰ πόσον οἱ συντάκται τοῦ Καταστατικοῦ τῶν «Ἀργοναυτῶν—Κομνη-

νῶν» ἔδειξαν ὀλιγωτέραν σοφίαν ἀπὸ τοὺς συναδέλφους των τῆς Εὐξείνου Λέσχης, αὐτὸ θὰ τὸ δείξῃ ὁ χρόνος ὅχι ἡ γνωμάτευσις τῆς σήμερον.

Ζῆλος.

Ὁ Ξ. Ξενίτας διερωτᾶται ἂν θὰ ἦτο ἀπείρως προτιμώτερον, τὸν ζῆλον αὐτόν, ἀντὶ νὰ τὸν δαπανήσωμεν στὴν δημιουργίαν ἀθλητικοῦ τμήματος στοὺς κόλπους τοῦ Συλλόγου μας καὶ νὰ τὸν ἐξαντλήσωμεν μάλιστα, νὰ τὸν ἐχρησιμοποιήσωμεν εἰς τὴν δημιουργίαν μνημειακῶν ἐπιτευγμάτων ἱστορικῆς σημασίας, ὅπως ἀρμόζει εἰς τὴν Ἱστορίαν τῶν «Ἀργοναυτῶν—Κομνηνῶν». Ὁφείλομεν μίαν διευκρίνισιν. Ἡ ὀλοκλήρωσις τῶν σκοπῶν καὶ ἐπιδιώξεων τοῦ ἀθλητικοῦ τμήματος ἀπὸ τοὺς «Ἀργοναύτας—Κομνηνοὺς» ἔχει δι' ἡμᾶς τὴν σημασίαν ἐπιτεύγματος συμφώνου ἀπολύτως μετὰ τὴν ἱστορικὴν ἀποστολὴν τοῦ Συλλόγου μας. Ἐὰν ἀπὸ μίαν διάφορον τοποθέτησιν τοῦ ζήτηματος, εὐρίσκόμεθα ἐν διαφωνίᾳ μετὰ τὸν Ξ. Ξενίταν, τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει καμμίαν σημασίαν, ὅσον ἀφορᾷ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν τοποθέτησιν τοῦ ζήλου μας, ἀλλὰ ἂς μὴ ἀνησυχῇ ὁ Ξ. Ξενίτας, ἂν ἔχωμεν ἕναν οἰονδήποτε ζῆλον ἢ ἐνθουσιασμόν, δι' ἐπιτεύγματα, ἐξ ἴσου καὶ εἰς βαθμὸν πολὺ ἀνώτερον πού ἀγκαλιάζουν ὅλα ὅσα θεωρεῖ ἄξια διὰ τὴν ἱστορικὴν τοῦ Συλλόγου μας δρᾶσιν. Μέσα στὰ στήθη τοῦ γράφοντος ὅπως καὶ ἐκείνων πού σήμερον διοικοῦν τοὺς «Ἀργοναύτας—Κομνηνοὺς», φωλιάζει μιὰ ἄσβεστος φλόγα πού λέγεται ποντιακὴ ψυχὴ. Αὐτὴ ὁδηγεῖ καὶ τὰς σκέψεις καὶ τὰ ἔργα των.

Ὁ Ξ. Ξενίτας γράφει κάπου εἰς τὸ ἄρθρον του.

«Ἐέρομε πὼς εἶνε ὀλισθηρὸ τὸ ἔδαφος γιὰ μιὰ τέτοια συζήτηση σὰν τὴν προκειμένη. Σὲ κάθε βῆμα μπορεῖ νὰ παραμονεύουν παραινῶσεις. Ἐπειτα δύσκολα νανεῖς ἀπαρνιέται μιὰ γνώμη πού σχηματίσας καὶ πού τὴν ἔχει ὑποστηρίξει καὶ σὲ χαρτὶ τυπωμένον». Συμφωνοῦς, μετὰ τὴν ἐξῆς μόνον παρατήρησιν:

Ἐάν ὁ Ξ. Ξενίτας σχηματίζῃ ἐλαφρὰ τῇ καρδίᾳ τὰς ἐκάστοτε γνώμας του, σπεύδει δὲ νὰ τὰς ἐμφανίσῃ καὶ σὲ χαρτὶ τυπωμένον ἀπὸ φόβον μήπως φανῇ ἀνακόλουθος, ἂν μὴ τί ἄλλο, τουλάχιστον πρὸς ἑαυτόν, μετὰ μίαν δημοσίαν κατοχύρωσιν των, τότε πράγματι τὸ ἔδαφος καὶ ἐξαιρετικὰ ὀλισθηρὸ εἶνε καὶ παραινῶ-

σεων γέμει. Εὐτυχῶς ἢ δυστυχῶς τὰς περὶ ἀθλητισμοῦ ιδέας τὰς ἔχουμε ἀπὸ χρόνια πολλά, ἀπὸ τότε ποὺ φοροῦσαμε κάποια στολή καὶ μπαίναμε μέσα σὲ κάποιο γήπεδο, δὲν εἴχαμε τὴν ὑπομονὴν νὰ τίς δοῦμε σὲ κάποιο χαρτὶ τυπωμένο γιὰ νὰ τίς πιστέψουμε, γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ βρῖσκουμε τὸ ἔδαφος ἄρκετὰ σταθερὸ καὶ βρῖσκουμε καὶ ἀνάλογες δυνάμεις γιὰ νὰ τὸ θεμελιώσουμε στερεὰ μιὰ καὶ τὸ ἀρχίσουμε.

Μὲ τὴν σειρὰν μας, τώρα ποὺ εἴμεθα στὸ τέλος τῶν ἀπόψεών μας, θὰ ποῦμε καὶ ἐμεῖς τὴν γνώμην μας «χωρὶς πάθος καὶ χωρὶς φόβον».

Ὁ ἀθλητισμὸς μπορεῖ ν' ἀποτελῇ, χωρὶς κανένα κίνδυνον, ἕναν ἀπὸ τοὺς σκοποὺς κάθε ποντιακοῦ Συλλόγου, παράλληλα μὲ ὅλους τοὺς ἄλλους καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἀντιστρατεύεται σὲ κανέναν ἀπὸ τοὺς λοιποὺς τῆς δράσεως των σκοποὺς καὶ πρόσθετα γι' αὐτὸ ὡς δυνάμεις στρατεύσεως

τῶν Νεοποντίων θὰ δώσῃ σ' αὐτοὺς καὶ τὴν ὀργανικὴν δύναμιν νὰ ἐκπληρώσουν τοὺς σκοποὺς των καλῶτερα.

Πρὸ παντὸς ὅμως καὶ διότι ἡ μέριμνα γιὰ τὰ νειάτα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα θὰ ξεπεταχτοῦν αὐριο ἐκλεκτὰ βλαστάρια τοῦ νεοποντιακοῦ κορμοῦ, ποὺ αὐτὰ θὰ δώσουν συνέχεια σ' ὅ,τι ποντιακὸ ἀπομένει, εἶνε ὑπόχρεον καθήκον γι' αὐτούς.

Ἀβίαστο ἔρχεται καὶ τὸ δικό μας συμπέρασμα. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς ποντιακοὺς Συλλόγους ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ τὸν ὀργανώσουν καὶ ὀρισμένας δυνατότητας—χώρους διὰ γήπεδα, κτίσματα διὰ στέγην καὶ ἐγκαταστάσεις—ἀνθρώπους ποὺ νὰ ἔχουν τὴν διάθεσιν καὶ τὴν ἱκανότητα ξέχωρα ἀπὸ τὴν πίστιν των σ' αὐτὸν—γιὰ νὰ τὸν θεμελιώσουν σὲ καλὰς βάσεις, ὀφείλουν καὶ πρέπει νὰ τὸν καλλιεργήσουν σὰν σκοπὸ καὶ ἀφοῦ τίθεται καὶ ἡ προϋπόθεσις, ἀκόμα καὶ σὰν σκοπιμότητα.

Ε. ΤΟΜΠΟΥΛΗΣ

Η ΑΝΤΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ κ. Ε. ΞΕΝΙΤΑ (1)

Τὸ ὑποψιάστηκα. Καὶ τὸ κακὸ ἔγινε. Τὰ εἶδατε. Τὰ ἀκούσατε. Νὰ τὰ πῶ κ' ἐγώ; Εὐχαρίστως. Τὸ ὑποσχέθηκα ἄλλωστε στὸ τέλος τοῦ σημειώματός μου, ποὺ φιλοξενήθηκε στὸ 6ο τεῦχος τοῦ «Ποντιακοῦ» σελ. 147-48. Καὶ ἡ ἀφορμὴ δίνεται ἐπιτακτικῇ, ἀπὸ τὴν ἀψιὰ ἀπάντησιν τοῦ φίλου Ε. Τομπούλη. (Ἀλήθεια: Γιὰ αὐτὴ ἡ ἀναπάντεχη ἄδικη ἐπίθεσις;),

Σκοπὸς μου δὲν εἶναι ν' ἀποσπάσω τὸν Ξενίτα ἀπὸ τὸν... τοῖχο, ὅπου τόσο τιμητικὰ τὸν ἐκόλλησε ὁ Ε. Τομπούλης. Οὔτε καὶ νὰ τὸν ἀκολουθήσω τὸ φίλο καὶ συμπατριώτῃ στὰ ρητορικὰ σχήματα καὶ στὸν ἀβυσσαλέο κατήφορο, ὅπου τὸν ὁδήγησε ἕνα γοητευτικὸ, γιὰ τίς ἀγαθές του προθέσεις, μὰ καὶ θλιβερότατο γλύστρημα. Ἐξάλλου, τὴν ἐριστικὴν διάθεσιν δὲν τὴν ἔχω διόλου μὲς

στὸ αἷμα μου. Βρίσκεσαι, θὰ μοῦ πεῖτε, σὲ νόμιμη ἄμυνα. Ναί. Δὲ λέω. Μὰ δὲν εἶναι αὐτὸς ὁ σκοπὸς μου. Θάφιναι εὐχαρίστως τὸ φίλο Ε. Τομπούλη νὰ χαίρεται καὶ νὰ καμαρώνει—ἀντιστάσεως μὴ οὐσης—μιὰ νίκη φανταστικῇ. Ὅμως θὰ κινδύνευε νὰ «κωδικοποιηθεῖ» μιὰ πλάνη—ἔστω καὶ μόνο γιὰ τὸν ἴδιο—, πλάνη, ποὺ δὲν ἀφορᾷ πρόσωπα καὶ ζητήματα προσωπικά, παρὰ ἐνδιαφέροντα γενικά, ἀντικειμενικά, καθολικά. Γι' αὐτὸ ἡ σιωπὴ ἀπαγορεύεται.

I

Στὸ τεῦχος 8 τοῦ «Ποντιακοῦ» σελ. 213-14, ἀγωνίζεται ὁ φίλος Ε. Τομπούλης, ἰδρωκοπώντας καὶ δογματίζοντας ποῦ καὶ ποῦ, νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀποψή του, μὲ τὴν σκοπιμότητα τῆς περισυλλογῆς τῶν «Νεοποντίων»—ὁ νεολογισμὸς εἶναι δικός του—καὶ μὲ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς διαδοχῆς στὶς διοικήσεις τῶν Συλλόγων μας. Τὰ ἴδια ἐπιχειρήματα τὰ ἔχει ἀναπτύξει καὶ στὸ πρῶτο τοῦ ἄρθρου, τὸ δημοσιευμένο στὸ «Ποντιακὸ» τεῦχος 3, σελ. 53-54. Αὐτὸ εἶναι τὸ μοναδικὸ διφυὲς καὶ ὁμοούσιο ἀξιοπρόσεκτο ἀντικείμενο καὶ ἡ βάση τῆς ὅλης ἐπιχειρηματολογίας του.

1. Σημείωσις τῆς Σ)ξ)ε)ω)ς.—Γιὰ νὰ λήξῃ ἡ συζήτησις γύρω στὸ ζήτημα μὲ τὴν διαφορὰ ἀντιλήψεων τῶν δύο συνεργατῶν μας, ἐθέσαμε ὑπ' ὄψιν τοῦ κ. Ξ. Ξενίτα καὶ τὴν παραπάνω συνέχεια τοῦ ἁρθροῦ τοῦ κ. Ε. Τομπούλη. Παραθέτομε τὴν τελικὴ ἀπάντησιν τοῦ κ. Ξ. Ξενίτα, μὲ τὴν ὁποία θεωροῦμε πιά περαιωμένη τὴν συζήτησιν.

Για την άποψή του αυτή, είπαμε τις αντιλήψεις μας στο 6ο τεύχος του «Ποντιακού» σελ. 147-48. Δεν έχουμε τίποτε άλλο να προσθέσουμε. Άς κρίνουν πια οι αρμόδιοι.

Ώστόσο, χάρη μεγάλη του χρωστώμε για την ψυχαγωγία που μας δίνει η φράση του: «Έτσι το πρόβλημα της διαδοχής όσονδήποτε και αν αυτό δεν εύρισκε απήχησιν σε μερικούς αξιοτίμους κυρίους...» (!; ...)

Επίσης και για τις σοφές διαπιστώσεις και τις πολύτιμες παραινέσεις, που με τόσο έμβριθες και προστατευτικό ύφος άραδιάζει για τους «πολλούς από τους πνευματικούς μας ανθρώπους». Δίκαιο. Καλά να τα πάθουν και οι «αξιότιμοι κύριοι» και οι «πολλοί από τους πνευματικούς μας ανθρώπους»!...

II

Σε τοῦτο τὸ τεύχος τώρα, διακρίναμε, μέσα στα πολλά, και αρκετά, ξεχωριστά ενδιαφέροντα και διασκεδαστικά πράγματα στη συνέχεια του άρθρου του. Όλα σχεδόν μακριά από κάθε αναλογία με την ούσία του θέματος. Καθαρή επίδειξη... άθλητική, από την οποία δε λείπει ούτε η ειδική στολή. Άς τα πάρουμε ένα-ένα με τη σειρά:

α) Οι «Άργοναῦται—Κομνηνοί», γράφει, «δεν είναι Άκαδημία διδασχῆς Ποντιακῶν παραδόσεων, είναι όμως δυνατόν να γίνη μιὰ στέγη σ' όσους...» κ.τ.λ. Εύχαριστούμε και εύγνωμονούμε για τη διπλή, άρνητική και θετική διαφωτιστική πολύτιμη πληροφορία. Όμως η νέα «τοποθέτηση» που κάνει στην «ποδηγέτηση», αν στ' άληθινά ίκανοποιεί τον ίδιο, θα καταβάλομε όλη μας την προσπάθεια να πείσομε τον εαυτό μας πώς ίκανοποιεί κ' έμας, τουλάχιστον σά σχῆμα λόγου. Και θα παραδεχτούμε ακόμα πώς μπορεί να γίνει σκορδαλιά και δίχως σκόρδο. Και μάλιστα συντηρημένη: σκορδαλέα—σκορδαλιά, όπως έλεγαν οί... «παλαιοί επιφυλλιδογράφοι».

β) Στενόκαρδη χαρακτηρίζει κάποια έρώτησή μου. Γιατί ό τσεκουράτος αυτός άφορισμός; Καλύτερα θα έκανε ν' απαντήσει στη στενόκαρδη αυτή έρώτηση συγκεκριμένα. Καν ν' άποφύγει τις άόριστες θεωρίες και τα παχιά (αντίθετο του ίσχνά) λόγια, με τη μονοπωληση που κάνει στις «παλλόμενες καρδιές και ψυχές που έχουν πίστιν, θέλη-

σιν, έπιμονήν και κατανόησιν...». Κι ακόμα την κονταρομαχία προς έχθρους του άθλητισμού άνύπαρκτους. Άς μας έπιτρέψει κοντά σ' αυτά ό φίλος Ε. Τομπούλης να νομίζομε πώς έχουμε κ' έμεις κάποια μικρή πείρα. Που μας έδίδαξε πώς δεν είναι τα Διοικητικά Συμβούλια τῶν Συλλόγων τα καταλληλότερα διασκαλοπάζαρα, από τα όποια επιλέγνται ή έπιστρατεύονται τα στελέχη που θα κάμουν την «σοβαρή προσπάθεια ποδηγετήσεως τῶν νέων», όπως γράφει με τόση άθώα άφέλεια στο άρθρο του «ΑΡΓΩ» τὸ δημοσιευμένο στο «Ποντιακό», τεύχος 3, σελ. 53. Έκεί άπευθυνόταν η έρώτησή μου. Λοιπόν; Δεν ήταν στενόκαρδη η έρώτηση; Ήταν «στείρα» η άπάντηση. Άπάντηση τραβηγμένη από τα μαλλιά, που θυμίζει βήχα ένοχλητικότατο «ψάλτου έν άπορίᾳ εύρισκομένου».

γ) Ναί. Οι Κωνσταντινουπολίτες και οι Σμυρναῖσι έχουνε τις άθλητικές τους ομάδες. Να τούς συγχαροῦμε; Προτιμώτερο, φαίνεται, να συγχαροῦμε τούς Θράκες με τα Σωματεία τους, που δεν έχουν καμιάν άθλητική ομάδα, ούτε και κατά τύπους, έχουν όμως τριάντα εξ (άριθμός 36) τόμους—από 500 σελίδες περίπου ό κάθε τόμος—λαογραφικό και Ιστορικό υλικό άποθησαυρίσει. Να ποῦμε και πόσους... δεν έχουν οί Κωνσταντινουπολίτες και πόσους έχουν οί Σμυρναῖοι; Τί μας έφταιξαν οί άνθρωποι και τούς ανακατώνομε στη συζήτηση; Και νάτανε τουλάχιστον όλα τα μέλη τῶν υπόψη άθλητικῶν ομάδων όμοειδῆ με τούς τίτλους που φέρουν! Τὸ λέγει και ό φίλος Ε. Τομπούλης: «έχουν όπαδούς μεταξύ γηγενῶν και προσφύγων». Δηλαδή: Οι τίτλοι, μόνο κατά τύπους υπάρχουν. Στην ούσία είναι έλληνικές άθλητικές ομάδες, στις όποιες είναι έλεύθεροι να ένταχθοῦν—όταν δεν προσλαμβάνονται με μισθό—Έλληνες από κάθε προέλευση. Μήπως εξαίρουνται οί Πόντιοι και δεν τὸ ξέρομε; Κ' έπειτα, πόσοι νέοι και νέες από τις μυριάδες τῶν Κων)λιτῶν και τῶν Σμυρναίων ανήκουσε στις άθλητικές ομάδες τους; Μήπως όσοι και όσες έμεινον, θεληματικά η άθέλητα, έξω απ' αυτές, έπαθαν κανένα σωματικό, πνευματικό η ψυχικό και ήθικό μαρασμό και έκφυλισμό;

δ) «Ίσχνῆ» χαρακτηρίζει την έπιχειρηματολογία μου στη Γεν. Συνέλευση

του Συλλόγου, της 13-10-40, όπου είχα διαδηλώσει την αντίθεσή μου στην ανάμιξη του Συλλόγου μας στα αθλητικά. Ποιός στενογράφος κράτησε τα πρακτικά τότε; Και από ποῦ τὴ βγάζει αὐτὴ τὴν κρίση ὁ φίλος Ε. Τομπούλης; Ἄν ἦταν παρὼν καὶ συμβουλευτὴκε τὴ μνήμη του, θὰ τὸν ἐσυμβούλευα—σὰ γεροντότερος—νὰ μὴ συμβουλευέται κακούς... συμβούλους. Ὡστόσο παραδέχομαι πὼς ἦταν ἰσχυρὴ ἡ ἐπιχειρηματολογία μου. Δυστύχημα γιὰ μένα καὶ εὐτύχημα γιὰ κείνους ποὺ ἔχουν ἀπορρίψει (;) τότε τὴν πρότασή μου, γιατί δὲν μπορῶ νὰ πῶ, ὅτι σ' αὐτὴ τὴν ἰσχυρὴ ἐπιχειρηματολογία καὶ μόνο χρωστοῦμε τὶς πεντακόσιες σαράντα δύο σελίδες τῶν «Χρονικῶν τοῦ Πόντου».

ε) Μὰ ἔχομε καὶ παρατηρήσεις. Καὶ χαρακτηρισμοὺς ἄγαν κολακευτικούς. Ἄκουσον, ἄκουσον: «Ἐὰν ὁ Ζ. Ζενίτας σχηματίζῃ ἐλαφρᾶ τῇ καρδίᾳ τὰς ἐκάστοτε γνώμας του, σπεύδει δὲ νὰ τὰς ἐμφανίσῃ σὲ χαρτὶ τυπωμένο ἀπὸ φόβον μήπως φανῇ ἀνακόλουθος, ἂν μὴ τι ἄλλο, τοῦλάχιστον πρὸς ἑαυτὸν μὲ μίαν δημοσίαν κατοχύρωσίν του...». Τώρα πιά δὲν ἔχει. Μὲ τσάκωσε στὰ πράσα μὲ τὸ ἀλάνθαστο ψυχολογικὸ του δαιμόνιο. Μόνο, ὅποιος κατάλαβε τί θέλει νὰ πῇ μ' αὐτὸ τὸ σχετλιαστικὸ του πυροτέχνημα, παρακαλεῖται νὰ μοῦ τὸ γράψῃ καὶ «ἀμειφθῇσεται γενναίως». Καὶ διηγώντας τα ὅλα αὐτά, νὰ εἶναι κανεὶς ὑποχρεωμένος νὰ κάμῃ φανερά τὴ θλιβερὴ σκέψη πὼς ἐκεῖνοι ἀκόμα ποὺ δὲν ἔχουν ἀκουστὰ τὸ ὄνομα οὔτε τοῦ Φρόυντ οὔτε τοῦ Ἀντλερ, εὐκολὰ διακρίνουν νὰ θαμποφέγγει, μέσα στὸ σκοτάδι τοῦ ὑποσυνείδητου τοῦ ἀτεγκτου στηλιτευτῆ μου, τὴν ὁμολογία, γιὰ τὸ ἄσπονδο πείσμα του, ὅταν γράφει: «καὶ βρίσκομε ἀνάλογες δυνάμεις γιὰ νὰ θεμελιώσουμε στερεὰ μιὰ καὶ τὸ ἀρχίσαμε.» Τί μᾶς λέγει αὐτό τό: «μιὰ καὶ τὸ ἀρχίσαμε»;

στ) Ἡ «Εὐξείνος Λέσχη» τῆς Θεσ)-νίκης, ἃς προσέξει καλὰ τὰ λόγια τοῦ φίλου Ε. Τομπούλη, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ «ἂν μὴ τι ἄλλο», τοῦλάχιστον τὴν ὑστεροφημία της.

ζ) Ἀπὸ τὰ παραπάνω σχολιασμένα, ἐξοικειώθηκε πιά, πιστεύω, ὁ ἀναγνώστης στὶς παραδοξολογίες καὶ δὲ θὰ ξαφνιαστεῖ καθόλου καὶ μὲ τὸ ἀκόλουθο ἀνέλπιστο. Γράφει ὁ φίλος Ε. Τομπούλης: «... ἐκεῖνοι ποὺ συνέταξαν τὸ

καταστατικὸν τοῦ Συλλόγου μας... δὲν θέλησαν μόνον τὸν Σύλλογον ὡς μίαν διαρκῶς κλαυθμηρίζουσαν νοσταλγίαν τοῦ παρελθόντος...». Προσπερνᾶμε καὶ αὐτὴ τὴν ἐπίδικη φράση, γιὰ νὰ μὴ ἐκφέρομε καμιὰ βαριά καταδίκη. Ὅμως διαβλέπομε καὶ πάλι μὲ μάτι γυμνὸ μέσα ἀπὸ τὶς γραμμὲς αὐτὲς ὁλοκάθαρα μιὰ «ψύχωση», ἓνα φανατισμὸ γιὰ τὸν ἀθλητισμὸ—καὶ «ἐκ τοῦ ἀθλητισμοῦ ἐκπορευόμενον»—ἀδιάλλακτο, ποὺ ὁδηγεῖ πολὺ μακριὰ καὶ ἀπὸ τὴ συζήτηση καὶ ἀπὸ τὶς πραγματικὲς προθέσεις τοῦ πολύτιμου Ποντίου, ποὺ ἔχει πέσει, δίχως νὰ τὸ καταλάβῃ, σὲ μιὰ δεινὴ καὶ ὀδυνηρὴ δίνη, δεινῶς «περιπεπλεγμένης περιπλοκῆς»...

III

Καλὴ-κακὴ, τὴν εἶπανε πιά τὴ γνώμη τους πάνω στὴν προκείμενη συζήτηση καὶ ὁ Ε. Τομπούλης καὶ ὁ Ζ. Ζενίτας. Ἀβίαστο ἢ δύσκολο τὸ συμπέρασμα ἀπ' ὅλα αὐτά, ἃς τὸ βγάλουν οἱ ἀρμόδιοι «ἐπαίοντες». Ἀς ρωτήσουν μόνο νὰ μάθουν ἀκόμα, πόσα ξοδεύτηκαν ὡς τώρα γιὰ τὸν ἀθλητισμὸ, πόσοι «Νεοπόντιοι» πλαisiώσαν τὴν ἀθλητικὴ ὁμάδα τοῦ Συλλόγου, πόσοι ἀπ' αὐτοὺς προαλείφονται καὶ πὼς «ποδηγετοῦνται» γιὰ τὴ «διαδοχή». Κι ἃς μὴ παραλείψουν νὰ ρωτήσουν ἐπίσης νὰ μάθουν πόσα χρειαζόντανε γιὰ νὰ τυπωθεῖ τὸ 23-24 τεῦχος τῶν «Χρονικῶν τοῦ Πόντου», ποὺ ἑπτὰ χρόνια τώρα «κλαυθμηρίζοντας» περιμένει τὴν ὁλοκλήρωσή του ὁ δεύτερος τόμος, γιὰ νὰ ἀξιοποιηθοῦν καὶ ὑλικῶς ἀκόμη γιὰ τὸ Σύλλογο ὅλα τὰ τεύχη.

Ἐμεῖς λέμε, μὲ τὸ μικρὸ μας μυαλό, πὼς ὁ ἐρευνητὴς τοῦ μέλλοντος δὲ θὰ βγάλῃ τὰ συμπεράσματά του γιὰ τὴν ἀξιοσύνη τοῦ λαοῦ μας ἀπὸ τὶς ἀθλητικὲς ὁμάδες τῶν «Νεοποντίων», παρὰ ἀπὸ τὴν «κλαυθμηρίζουσαν νοσταλγίαν τοῦ παρελθόντος». Καὶ πιστεύομε πὼς οἱ Νεοπόντιοι ἀξιόλογα μποροῦν νὰ προπονοῦνται καὶ ν' ἀναδεικνύονται στὶς ἄλλες ἀθλητικὲς ὁμάδες.

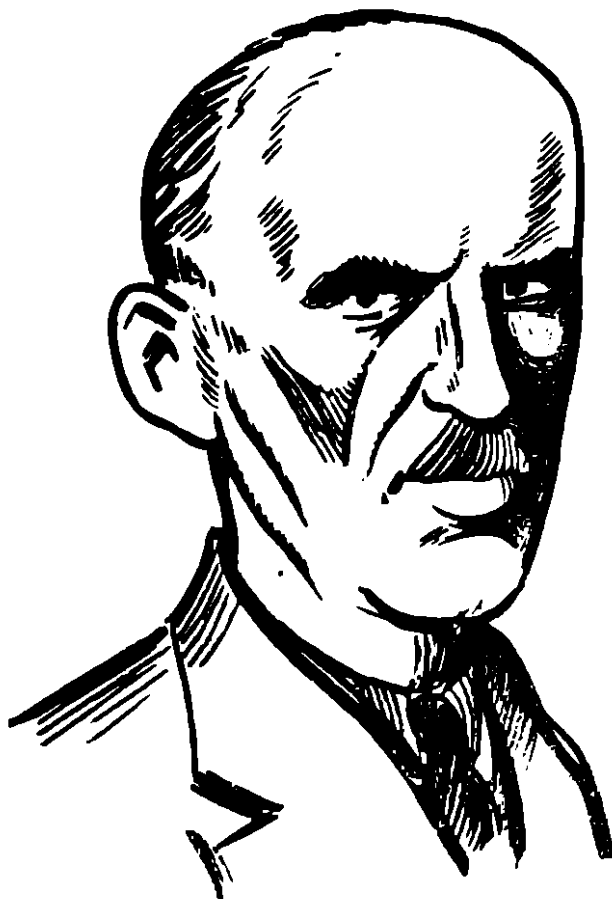
Εὐχόμαστε τελικὰ ἀπὸ τὴ συζήτηση αὐτὴ νὰ προκύψουν ὠφέλιμα ἀποτελέσματα γιὰ τὴν κοινὴ ὑπόθεση, γιὰ τὰ κοινὰ ἐνδιαφέροντα, ποὺ ἡ θετικὴ προαγωγή τους περισσότερο ἀπ' ὅλους θὰ τιμήσῃ καὶ θὰ χαροποιήσῃ τὸ φίλο Ε. Τομπούλη, ποὺ ἀποτελεῖ μέλος ἐνεργό,

ΝΕΟΚΛΗΣ ΠΑΝ. ΛΑΜΨΙΔΗΣ

(1870 — 1939)

Τοῦ Γ. Θ. ΚΑΝΔΗΛΑΠΤΟΥ (ΚΑΝΕΩΣ)

Ὅπως τὸν νέον συγκρατοῦσιν αἱ ἐλπίδες περὶ καλλιτέρου μέλλοντος, οὕτω καὶ τοὺς γέροντας αἱ ἀναμνήσεις, αἵτινες τόσον ζωηρότεραι γίνονται, ὅσον προχωρεῖ ἡ ἡλικία, διότι εἶναι ἡ βακτηρία αὐτῶν. "Ἐν σημείον ἀναμνήσεων εἶναι καὶ ἡ παροῦσα μελέτη μου.: "Ὄντως συγκίνησις ἱερὰ μὲ κατέλαβεν ὅτε εἰς τὸ δον τεῦχος τοῦ ἀνὰ χείρας προσφιλοῦς περιοδικοῦ εἰς τὴν στήλην τῆς ἀλληλογραφίας μοὶ ἐδηλώθη, ὅτι ὁ ἕτερος τῶν διευθυντῶν τοῦ περιοδικοῦ κ. Γ. Λαμψίδης τυγχάνει υἱὸς τοῦ ἐξ Ἑρζιγγιᾶν Νεοκλέους Λαμψίδου (Λαμτζίδου). Λέγω δὲ συγκίνησις, καθότι μετὰ τοῦ ἀειμνήστου τούτου ἀνδρὸς μὲ συνέδεεν ἀδελφικὴ φιλία, ὅτε τὸ 1907 ἐδίδασκον εἰς τὴν Ἑλλ. Σχολὴν Ἑρζιγγιᾶν. Ἐκεῖ ἐγνώρισα καὶ ἐξετίμησα τὸν ἑνθερμον τοῦτον πατριώτην καὶ τὰ περικοσμοῦντα αὐτὸν προσόντα. Κύριος μὲ ὄλην τὴν κυρίαν σημασίαν τῆς λέξεως καὶ γόνος εὐκλεῆς τῆς εὐγενοῦς ἐκ Κορονίξης οἰκογενείας τῶν Λαμτζίδων (τῶν Λαουμτζήδων) καὶ υἱὸς τοῦ πολ-
λάκις τιμηθέντος διὰ σουλτανικῶν πα-

(Σκίτσο ἀπὸ φωτογραφία Β. Χριστοδούλου)

όλοζώντανο, στήν πρώτη γραμμὴ τοῦ Σωματεῖον μας.

Ἐκουράσαμε ἴσως καὶ οἱ δύο μας τοὺς ἀναγνώστες—ἀν καὶ ξέρομε πῶς οἱ περισσότεροι γλεντοῦνε μὲ τις... παρεξηγήσεις, πού ξυπνοῦν τὰ αἵματα καὶ δραστηριοποιοῦν τις διαθέσεις. Τὸ ζήτημα ἄξιζε καὶ ἀξίζει τὸν κόπο. Καὶ εἶναι παρατηρημένο πῶς οἱ ἀνιδιοτελεῖς ζωηρὲς συζητήσεις κάνουν πάντα καλὸ, ὅταν ἐπικρατήσῃ τελικὰ ἡ καλὴ πίστη.

Ἀνταλλάξαμε καὶ μερικὸς... διαξιφισμοὺς ἀναίμακτους μὲ τὸν φίλον Ε. Τομπούλη. Δὲν ἀμφιβάλλαμε ποτὲ οὔτε καὶ ἀμφιβάλλομε διόλου γιὰ τις ἀγαθὲς καὶ ἀγνὲς προθέσεις του. Ἀναγνωρίζομε καὶ ἐκτιμοῦμε τις παντοῖες θυσίες καὶ τὴ δραστηριότητα πού ἀναπτύσσει γιὰ τὰ κοινὰ τῶν Ποντίων. Δὲν παύομε νᾶμαστε φίλοι, καλύτεροι κι ἀπὸ πρὶν. Ὅμως, φίλος πάντα ὁ Ε. Τομπούλης, φιλάττη δ' αἰεὶ ἡ ΑΛΗΘΕΙΑ.

ΖΕΝΟΣ ΖΕΝΙΤΑΣ

ρασήμων μετὰ σπάθης καὶ διαφόρων ἄλλων βαθμῶν (ρούτπελη) Πανίκα (Παναγιώτου) ἐφέντη Λαμτζίδου, ἰσοβίου παρέδρου τοῦ μικτοῦ δικαστηρίου τῆς πόλεως Ἑρζιγγιᾶν. "Ὅτε ὁ ἀειμνήστος ὁ Νεοκλῆς ἦτο διευθυντὴς τῶν ἀλατωρυχείων τῆς Κεμάχης ἠξιώθη χάρις τῆς ἐπιμελοῦς καὶ αὐστηρᾶς πρὸς τὸ ἔργον του ἀφοσιώσεως τῶν παρασήμων Ὁσμανιγὲ δ' τάξεως καὶ Μετζητιέ Β' τάξεως μετὰ σπάθης χρυσοποικίλτου. Εὐθυτενὴς ὡς λαμπὰς μὲ ὠραίαν καὶ συμπαθῇ φυσιογνωμίαν. ἀρτίαν μόρφωσιν καὶ εὐγενῇ αἰσθήματα, ἀμεμπτον περιβολὴν καὶ ἐπιβάλλουσαν φυσιογνωμίαν, ἀπελάμβανε τῆς ἀμερίστου ἀγάπης καὶ τοῦ σεβασμοῦ ὅλων. Ἀλλὰ τὸ διακρίνον τὸν ἄνδρα προσὸν ἦτο ἡ μεγάλη αὐτοῦ πρὸς τὴν Μητέρα Ἑλλάδα ἀγάπη. Δὲν θὰ λησμονήσω ποτέ, ὅτι μεθ' ὅλον τὸ σοβαρὸν καὶ ἐπισφαλὲς τῆς θέσεώς του

εἰς τὸ ἐπικάειρον ἐκεῖνο κέντρον τῆς Μεγ. Ἀρμενίας, ἐν μέσῳ βαρβάρων φυλῶν τὸν νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν νὰ ἔχῃ ἐστραμμένας πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ δὲν ἔπαυσεν μυστικῶς νὰ λαμβάνῃ τὰ ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ Ἑλλάδι ἐκδιδόμενα φύλλα καὶ ὅτε μὲν ἐν τῇ οἰκίᾳ του, ὅτε δὲ ἐν τῷ Σχολείῳ κρυπτόμενοι ἐμελετῶμεν τὰ ἐν Ἑλλάδι πράγματα, ἐνῷ περίξ ἡμῶν τὰ τέκνα του ὡς νεόφυτα ἔπαιζον καὶ ἐγέλων καὶ ὅτι ἔρριπτε πρὸς αὐτὰ βλέμματα φιλόστοργα. Καὶ πάντοτε τὸ ὄνειρόν του ἦτο καὶ ἤϋχετο νὰ πατήσῃ ἐπὶ ἐλευθέρου ἐδάφους καὶ ἡ θεία Πρόνοια τὸν ἡξίωσεν εἰς τοῦτο καὶ ἀφῆκε καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα εἰς τὴν προσφιλεῖ Ἑλλάδα.

Αὗται αἱ ὀλίγαι λέξεις ἔστωσαν εἰς τὴν ἀγαθῇ μνήμῃ του ὡς στέφανος φιλίας μετὰ τῶν στίχων τούτων τοῦ ποιητοῦ Ἀλεξάνδρου Κατακουζηνοῦ :

«Εἰς τοὺς ἀνθῶνας φθείρονται τὰ ρόδα
[καὶ τὰ ἴα,
ὅμως ἐμμένει σταθερὰ ἡ ἀληθὴς φιλία.
Τῆς ἀρετῆς ὁ στέφανος τοὺς φίλους στε-
[φανώνει,
καὶ ἡ φιλία ἐκτιμᾷ τὴν ἀρετὴν του μόνον
'Αλεξ.)λῆς 25-12-1951

Γ. Θ. ΚΑΝΔΗΛΑΠΤΗΣ (ΚΑΝΙΣ)

Σύντομα βιογραφικά

Ὁ Νεοκλῆς Παναγιώτου Λαμφίδης γεννήθηκε στὴν πόλιν Ἑρζιγγιάν, ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ, καὶ ἀφοῦ τελείωσε τὰς ἐγκυκλίους ἐλληνικὰς σπουδὰς του, ἐνεγράφη στὴν Τουρκικὴ Στρατιωτικὴ Σχολὴ τοῦ Ἑρζιγγιάν. Ὑστερα ἀπὸ τετραετὴ φοίτηση καὶ ἀφοῦ ἔλαβε τὸ ἀπολυτήριον τῆς σχολῆς, διορίσθηκε στὴν Ἐφορίαν τῆς πόλεως (Τιὸν Οὐμουμιγιέ). Ἀλλὰ πολλοὶ Τούρκοι προύχοντες, γνωρίζοντες τὰ πατριωτικά του αἰσθήματα πρὸς τοὺς Ἕλληνας, κατάφεραν νὰ τὸν μεταθέσουν στὰ ἀλατωρυχεῖα τοῦ Παϊπούρτ καὶ κατόπιν τοῦ Κεμάχ ὅπου κατέλαβεν τὴ θέσιν τοῦ γραμματέως τῆς ἐκεῖ ὑπηρεσίας τοῦ Δημοσίου Ὁθωμανικοῦ Χρέους. Σὲ ἐλάχιστον χρονικὸ διάστημα, μὲ τὴν ἐξαιρετικὴν του εὐσυνειδησίαν, τὴν προσήλωσιν πρὸς τὸ καθήκον του καὶ τὴν ἐγκυκλοπαιδικὴν του μόρφωσιν, προήχθη σὲ Διευθυντὴ τῶν ὡς ἄνω ἀλατωρυχείων. Μὲ τὴν ἐκρηξὴν τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, ἐτέθη στὴ διαθεσιμότητα γιὰ τὰ ἀκραίον ἑλληνικά του αἰσθήματα γιὰ τὰ ὁποῖα παρ' ὀλίγον

νὰ περάσῃ ἀπὸ στρατοδικεῖο κατὰ τὸ 1916 κατόπιν ἐνὸς ἀσημάντου ἐπεισοδίου.

Εὐνομεύθη τὴν ἐκ τοῦ Ἑρζεροῦμ Οὐρανίαν κόρην τοῦ Γεωργίου Μενευσέ (Μανουσακίδου) ἡ ὁποία ἐστάθη ἀξία σύντροφος καθ' ὅλον του τὸν βίον καὶ εἰς τὰς εὐτυχεῖς καὶ εἰς τὰς δυσκόλους περιστάσεις τῆς ζωῆς του.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τοῦ Ἑρζιγγιάν ἀπὸ τὸ ρωσικὸ στρατό, ἐγκατέλειπε τὴν γενέτειραν μὲ τὴν οἰκογένειάν του καὶ ἐγκατεστάθη στὸ Κάρς τοῦ Καυκάσου. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ μετὰ τὴν ἐκρηξὴν τῆς ρωσικῆς ἐπαναστάσεως (1917), μετεκινήθη στὴν Τυφλίδα τῆς Γεωργίας, ὅπου παρέμεινεν ἐπὶ δύο χρόνια. Κατὰ τὸ 1920 κατέφυγε στὴν Ἑλλάδα μὲ τοὺς ἄλλους πρόσφυγες καὶ ἐγκαταστάθηκε στὴ Κιλκίς ὅπου καὶ ἀπέθανε στὰ 1939.

Στὴν ὑπὸ ἰδρυση μὲν ἡ Παναγία Σουμελά ἐδώρησεν ἡ κ. Οὐρανία Λαμφίδου ἓνα πολυέλαιον στὴ μνήμῃ τοῦ Νεοκλῆ Λαμφίδου. Τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιον τοῦ Σωματείου «Παναγία Σουμελά» ἔστειλε τὸ ἐξῆς εὐχαριστήριον :

Πρὸς τὴν .

Ἀξιότιμον κυρίαν Οὐρανίαν Λαμφίδου
Ἀ θ ῆ ν α ς

Ἐ ρ ῖ τ ι μ ο ς Κ υ ρ ῖ α ,

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Σωματείου μας ἐν συνεδριάσει τοῦ ὁποίου ἀνεγνώσθη ἡ ἀπὸ 30-10-51 συγκινητικὴ ἐπιστολὴ σας, ἐκφράζει πρὸς ὑμᾶς τὰς θερμὰς του εὐχαριστίας διὰ τὴν εὐγενῆ ἀφιέρωσιν τοῦ μικροῦ παραληφθέντος πολυελαίου εἰς μνήμην τοῦ ἀειμνήστου συζύγου σας Νεοκλέους ἵνα ἐν καιρῷ διακοσμήσῃ τοῦτο τὸ πρῶτον ἀνεγειρόμενον Νατδριον τῆς ἰδρυθησομένης Ἱερᾶς Μονῆς τῆς ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΣΟΥΜΕΛΑ ἐν Καστανιά.

Δι' ὃ συγχαίροντες ὑμᾶς διὰ τὰ αἰσθήματα τῆς εὐλαβείας σας καὶ τὰς ἐκδηλώσεις σας εἰς μνήμην τῶν προσφιλῶν ὑμῶν νεκρῶν, εὐχόμεθα ὅπως ἡ Μεγαλόχαρη εὐλογίῃ πάντοτε τὰ ἔργα σας καὶ διατηρήσῃ ὑμᾶς μετὰ τῆς οἰκογενείας σας ἐν υἱείᾳ καὶ εὐτυχίᾳ.

Μετὰ πλείστης τιμῆς καὶ εὐχαριστιῶν

Ὁ Πρόεδρος

ΦΙΛΩΝ ΚΤΕΝΙΔΗΣ

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

Κ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΙΝΗΣΗ ΤΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ

Η Β' ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΑΤΡΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Στις 3 Φεβρουαρίου έ. έ. έγινε ή Β' Γενική Συνέλευσις του Ποντιακού Θεατρικού Όμιλου Αθηνών στην αίθουσα του Συλλόγου Ποντίων «Αργοναῦται—Κομνηνοί» μέ τά εξής θέματα : 1) "Εκθεσις πεπραγμένων. 2) "Εκθεσις "Εξελεγκτικῆς Επιτροπῆς. 3) "Εκλογή νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου καί 4) "Εκλογή νέας "Εξελεγκτικῆς Επιτροπῆς.

Παρευρέθησαν 33 μέλη. "Εκτός τῶν μελῶν, προσκληθέντες ὑπό τοῦ προέδρου τοῦ ἀπερχομένου Δ. Σ. κ. Ε. Ιωαννίδη, παρίσταντο οἱ κ.κ. Κ. Ματζαρίδης πολιτευτής Θεσ)νίκης καί Δημητριάδης τῆς "Ενώσεως Συνεταιρισμῶν Γιαννιτσῶν Θεσ)νίκης εὐρισκόμενοι ἐνταῦθα δι' ἐργασίας των.

Πρόεδρος τῆς συνελεύσεως ἐξελέγη ὁ κ. Α. Σουρμελής, δικηγόρος, νομικός σύμβουλος τοῦ Κράτους στό "Υπουργεῖο Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, καί γραμματεὺς ὁ κ. Σ. Λιανίδης, καθηγητής.

Ὁ κ. Α. Τερζόπουλος, ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ "Υπ. Ἐμπορίου, ὡς ἀντιπρόεδρος τοῦ ἀπερχομένου Δ. Σ. ἐξέθεσε τή δράση τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου κατὰ τὸ μεσολαβῆσαν διάστημα ἀπὸ τῆς Α' Γενικῆς Συνελεύσεως (20 Σεπτεμβρίου 1950) ὡς σήμερα.

Παραθέτομεν ὠρισμένα ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν :

«Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἔχων ὡς πρόγραμμα τὸν σκοπὸν καί τὰ μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτοῦ, ὅπως ταῦτα καθορίζοντο ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ, ἐτέθη ἀμέσως ἐπὶ τὸ ἔργον μέ τὸ ὑπάρχον τότε θεατρικὸν εἰς πρόσωπα ὑλικὸν καί μέ τὰ ὑπάρχοντα ἤδη θεατρικά ποντιακά ἔργα. Εἰς τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ιδρύσεως τοῦ Όμιλου ἐπέτυχεν ν' ἀναβιβάσῃ ἐπισκηνῆς 6 θεατρικά ἔργα, ποντιακοῦ περιεχομένου εἰς ποντιακὴν γλῶσσαν, μέ τὴν ἀμέριστον καί πρόθυμον συνδρομὴν τῶν Ποντίων καλλιτεχνῶν τοῦ Θεάτρου, καί μέ ἔργα Ποντίων συγγραφέων, τὰ κάτωθι: «'Αλλοῦ τ' ὄρωμαν κι ἄλλοῦ τὸ θάμαν» τῶν Θ. Ἀργυροπούλου—Θ. Κριεζῆ, «'Ελάτεν πολλὰ θὰ γελάτεν» τῶν Γ. Λαμπρίδου—Χ. Δημάρχου. «'Η Σεβντὰ νικᾷ» τοῦ Σ. Λιανίδη, τὸ «Μαυροκόρτσ»

καί ὁ «Μονόγιαννε» τοῦ Φ. Κτενίδου. «Τῆς Τρίχας τὸ γεφύρι» τοῦ Θ. Κανονίδη. Ἐπίσης ὁ Όμιλος ἔδωσε δύο παραστάσεις εἰς τὴν Κατερίνην, αἱ ὁποῖα κατέστησαν γνωστὴν καί εἰς τοὺς Ποντίους τῆς Μακεδονίας τὴν καλλιτεχνικὴν δρᾶσιν τοῦ Όμιλου, καθὼς καί μίαν ἄλλην εἰς τὴν Νίκαιαν, ὑπὲρ τῆς Ἐνώσεως Ποντίων Νικαίας—Κορυδαλλοῦ. Ὁ Όμιλος ἐπίσης συνῴδευσε τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας Σουμελά εἰς Καστανιὰν δώσας καί θεατρικὴν παράστασιν μέ τὸν «Ξενητέαν».

»Αἱ παραστάσεις αὗται ἀπέδωσαν μαζί μέ τὰς τοῦ προηγουμένου ἔτους ἐν συνόλῳ καθαρὸν προτὸν 13.875.200 δρχ. Εἰς αὐτάς δέουν νὰ προστεθῶσιν ἕτεροι 1.195.000 δρχ. ἀπὸ τὰ κάλαντα τὰ ὁποῖα διὰ πρῶτην φορὰν ἔψαλλε ὁμάς τοῦ Όμιλου ὑπὸ τὸν κ. Ν. Σπανίδη, εἰς διάφορα ποντιακά σπίτια, ὡς προσπάθειαν ἀναζωογονήσεως τῶν παραδοσιακῶν μας ἐθίμων.

»Αἱ συνεισφοραὶ διαφόρων Ποντίων εἰς τὸν Όμιλον συμποσοῦνται εἰς δρχ. 600.000 Ἡτοι, σύνολον ἐσόδων 15.670,200 δρχ.

»Αἱ δαπάναι τοῦ Όμιλου εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα τῆς λειτουργίας του ἀνῆλθον εἰς δρχ. 13.017.150. Ἐπομένως μένει καθαρὸν ὑπόλοιπον εἰς τὸ Ταμεῖον δρχ. 2.653.050.

»Ἡ ἐπιτυχὴς ἀπόδοσις ὅλων τῶν ἔργων ἀπὸ σκηνῆς, ἡ ἀθρόα συρροὴ τοῦ ποντιακοῦ κόσμου εἰς τὰς παραστάσεις ταύτας ἐπεβράβευσαν τὴν προσπάθειαν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καί τῆς καλλιτεχνικῆς Επιτροπῆς καί ἐδραίωσαν τὴν πίστιν καί τὴν πεποίθησιν ὅτι οἱ Πόντιοι καλλιτέχναι τοῦ Θεάτρου καί οἱ Πόντιοι συγγραφεῖς θεατρικῶν ἔργων ἀλλὰ καί ὁ ὠροῖος σκοπὸς μιᾶς τοιαύτης προσπάθειας ὅπως τοῦ Όμιλου μας ἐπιτυγχάνουν καλῦτερον ὑπὸ τὴν σκέπην ὀργανωμένου σωματείου. Τὸ Δ. Συμβούλιον δὲν κατόρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ πολλὰ πράγματα εἰς τοὺς ἄλλους σκοποὺς καί τὰς ἐπιδιώξεις τοῦ Όμιλου, πλὴν ὅμως ἐπέτυχεν ἐμμέσως διὰ τῶν θεατρικῶν ἔργων νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν διατήρησιν καί διάδοσιν τῆς ποντιακῆς μουσικῆς καί τῶν ποντιακῶν χορῶν καί ἐλπίζομεν ὅτι ἐπέτυχεν νὰ κεντρίσῃ τὸ ἐνδιαφέρον ἄλλων Ποντίων εἰς τὴν συγγραφὴν νέων ποντιακῶν θεατρικῶν ἔργων, διότι τὰ μέχρ,

σήμερον υπάρχοντα ἔργα εἶναι ἐλάχιστα.

»Τὸ ἔργον τοῦ Ὁμίλου συνέδραμον διὰ δωρεῶν ἢ συνεισφορῶν οἱ: Μαρία Παπαδοπούλου, (μία πλήρη γυναικείαν ποντιακὴν ἐνδυμασίαν), ἡ κ. Στάλη Λεοντίδου (διάφορα ἐξαρτήματα γυναικείων ἐνδυμασιῶν), ὁ κ. Ν. Σπανίδης (ὀλόκληρον τὸ βεστιάριόν του ἐξ 7 ζιπκῶν καὶ 3 γυναικείων), ὁ κ. Ε. Ἰωαννίδης, πρόεδρος τοῦ Ὁμίλου, μίαν μεγάλην ἱματιοθήκην διὰ τὸ βεστιάριον καὶ τὴν ὑπόσχεσιν δωρεᾶς του 10 ἀνδρικῶν ἐνδυμασιῶν (ζιπκῶν), ὁ κ. Ἑλ. Καλεμκερίδης τὴν ὑπόσχεσιν 10 καλυμμάτων κεφαλῆς (πασλικίων) καὶ ὁ κ. Καπνᾶς ἓνα γραφεῖον. Ἐπίσης ἡ κ. Βηθλεὲμ Παπαδοπούλου τὸ γένος Πιλάτωφ λαχὸν φοτάν. Πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ βεστιαρίου ἡγοράσθησαν παρὰ διαφόρων Ποντίων σχετικὰ εἶδη γυναικείων ἐνδυμασιῶν. Τὸ βεστιάριόν μας περιλαμβάνει ἐπτὰ ἀνδρικὰς ἐνδυμασίας καὶ ἐξ γυναικείας.

»Εἰς ὅλους αὐτοὺς ἐκφράζομεν τὰς θερμὰς μας εὐχαριστίας ὅλων τῶν μελῶν τῆς Γεν. Συνελεύσεως. Χάριτας ὡσαύτως ὀφείλομεν καὶ εἰς τὸ περιοδικὸν «ΠΟΝΤΙΑΚΟ» τὸ ὁποῖον ἀφιερώνει πολλὰς στήλας του διὰ τὴν ἔξαρσιν καὶ στήριξιν τοῦ ἔργου τοῦ Ὁμίλου.

»Θερμὰς εὐχαριστίας ἐπίσης ἐκφράζομεν καὶ εἰς ὅσους ἐκ τῶν Ποντίων ἢ μὴ συνέδραμον δι' οἰωνδήποτε μέσων τὴν εὐόδωσιν τῆς προσπάθειάς του Ὁμίλου.

»Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ποντιακὸ κοινόν, μὲ ἰδιαιτέραν συγκίνησιν σημειώνομεν τὴν ἄπειρον στοργὴν του καὶ τὴν θερμὴν του ὑποστήριξιν, τόσον τιμητικὴ διὰ τὴν ἀντίληψίν του καὶ τὸν προσήλωσίν του εἰς τὰ Πάτρια καὶ τὴν Παράδοσιν. Κάθε εὐχαριστία ἐκ μέρους τοῦ Ὁμίλου μικρὸν μόνον μέρος τῆς ἀγάπης του θὰ ἦτο δυνατόν ν' ἀντιζηγίση».

Μετὰ τὴν λογοδοσίαν ὠμίλησε ὁ κ. Γ. Λαμψίδης πού ἐτόνισε τὴν μονόπλευρὴν ἐργασία τοῦ Ὁμίλου τοῦ ὁποίου ἡ δράση περιορίσθηκε μόνο στὸ θεατρικὸ τμῆμα χωρὶς νὰ γίνῃ καμμιά ἐργασία γιὰ τὴν ὁργάνωσιν χορευτικοῦ καὶ χορωδιακοῦ τμήματος. Ἐπίσης ἐξέφρασε τὴ γνώμη ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἀναβίβασις θεατρικῶν ἔργων συναντᾷ πολλὰς δυσχερείας (σπάνις ἔργων, πολλοὶ κόποι, ἔλλειψις καταλλήλων σκηνικῶν), θὰ ἦτο προτιμώτερον νὰ ὁργανώνωνται ἐορταὶ ποικίλου περιεχομένου (τραγούδια, χοροί, ἀπαγγελίες, σκέτς κλπ.) ἰδίως κατὰ τὴν καλοκαιρινὴν περίοδον.

Ὁ κ. Στ. Δεληκάρης, ἀπὸ τὰ στελέχη τοῦ καλλιτεχνικοῦ τμήματος, τόνισε καὶ αὐτὸς τὴν ἔλλειψιν ἐπαφῆς Δ. Σ. καὶ καλλιτεχνικῆς ἐπιτροπῆς—ἐξαίρέσει δύο-τριῶν προσώπων—καὶ ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἀναλάβουν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ὁμίλου ἄνθρωποι πού ἀπὸ κοντὰ νὰ παρακολουθοῦν τὴν ὅλη ἐργασία. Παρακάλεσε ὁμως στὸ τέλος νὰ δεχθοῦν καὶ ἐπανεκλεγοῦν εἰς τὸ νέο Δ. Σ. οἱ κ. κ. Ε. Ἰωαννίδης, Α. Τερζόπουλος κλπ.

Ὁ κ. Ε. Ἰωαννίδης, δῆλωσε ὅτι ἀπεδείχθη ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ διευθύνουν ἀπὸ κοντὰ τὸν Ὁμιλο οἱ ἴδιοι καὶ ὅτι ὁ κ. Δεληκάρης, ἐνῶ ἀναγνωρίζει τὴν ἀδυναμία τοῦ παλιοῦ συμβουλίου ζητάει νὰ ἐπανεκλεγοῦν οἱ ἴδιοι. «Εἶμαι ὥστόσο πάντα μαζύ σας... κατὰληξε, καὶ θὰ σᾶς βοηθήσω ὅσο μπορῶ...»

Οἱ κ. κ. Ματζαρίδης καὶ Δημητριάδης ἐχαίρετσαν τὴν συνέλευσιν καὶ ἐξέφρασαν τὴν εὐχὴ νὰ εὐοδοθοῦν οἱ σκοποὶ τοῦ Ὁμίλου.

Ἡ ἐκθεσὶς ἐγένε δεκτὴ παμψηφεί.

Ὁ κ. Κ. Βαφειάδης ἐκ μέρους τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς ἀνέλυσε τὴν οἰκονομικὴν κατάστασιν τοῦ Ὁμίλου (παραθέσαμε ἀνωτέρω λεπτομερῆ πίνακα) καὶ ἀνέφερε ὅτι ὅλαι αἱ δαπάναι ἐγέναν κανονικὰ καὶ ἡ ἐν γένει διαχείρισις ὑποδειγματικὴ.

Ἡ ἐπακολουθήσασα ψηφοφορία ἀνέδειξε διὰ τὸ νέο Δ. Σ. τοῦ Ὁμίλου τοὺς ἐξῆς: Ε. Τομπούλην, ἐμπορευόμενον, Ν. Καπνᾶν, δημοσιογράφον, Στ. Δεληκάρην, βιοτέχνην, Γ. Λαμψίδην, δημοσιογράφον. Σ. Λιανίδην, καθηγητὴν φιλολογίας, Ν. Σπανίδην, καλλιτέχνην, Π. Χάϊταν καλλιτέχνην.

Τὸ νέο Δ. Σ. κατηρτίσθη εἰς σῶμα ὡς ἐξῆς: Ε. Τομπούλης πρόεδρος, Στ. Δεληκάρης ἀντιπρόεδρος, Σ. Λιανίδης γεν. γραμματεὺς, Γ. Λαμψίδης, ταμίας.

Ἐξελέγησαν ὡς Ἐξελεγκτικὴ Ἐπιτροπὴ οἱ ἐξῆς: Κ. Βαφειάδης, Α. Σουρμελῆς, Α. Λεπτουργός.

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

Ὁ Ἑλληνικὸς Ποντιακὸς Θεατρικὸς Ὁμιλος ἐν τῇ ἐπιθυμίᾳ του ἀφ' ἐνὸς τῆς ὀλοκληρώσεως τοῦ ἔργου του, καὶ τῆς πραγματοποιήσεως ἀφ' ἐτέρου ἐνὸς ἐκ τῶν βασικῶν αὐτοῦ ἐπιδιώξεων ὅπως τὸ Ποντιακὸ Θέατρο πηγᾷσῃ ἀπὸ ὅλας τὰς

καλλιτεχνικάς δυνάμεις τοῦ ποντιακοῦ στοιχείου, προσκαλεῖ ὅλους τοὺς Ποντίους καλλιτέχνας, ἐρασιτέχνας καὶ ἐπαγγελματίαις τοὺς ἐκτὸς τοῦ Ὀμίλου νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τοὺς ἤδη προσφέροντας τὰς ὑπηρεσίας των, γιὰ νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ ἐθνικὸν του ἔργον.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9-2-52

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον

ΣΗΜ.—Διὰ πᾶσαν σχετικὴν πληροφορίαν: κ. Σταῦρον Δεληκάρην, τηλ. 96366.

Η "ΠΡΟΟΔΟΣ," ΚΑΛΛΙΘΕΑΣ

Τὸ Σωματεῖον Ποντίων Καλλιθέας ἡ «Πρόοδος» μᾶς ἔστειλε τὴν παρακάτω συνοπτικὴν ἐκθεση γιὰ τὴν περίοδο 1951 τὴν ὁποία δημοσιεύουμε εὐχαρίστως.

1) Στὸν τομέα στεγάσεως

Γιὰ τὸ στεγαστικὸν ἔγινε κάθε προσπάθεια στὶς ἀρμόδιες ἀρχές γιὰ τὴν ἀποπεράτωση τῶν ἡμιτελῶν τοῦ Συνοικ. Σκοπευτηρίου γιὰ τὰ ὁποῖα δόθηκε ἡ σχετικὴ πίστωση, ἔγινε ἡ δημοπρασία, ἀρχισε ἡ μεταστέγαση τῶν προσωρινῶς κατοικούντων σ' αὐτά, ὥστε προσεχῶς θὰ γίνῃ ἡ ἐναρξὴ τῶν ἐργασιῶν.

Παράλληλα πήραμε 3.000 Μτ πισσόχαρτο καὶ καλύψαμε τίς ἀμειβεσ ἀνάγκες 160 παραπηγματούχων.

Ἐγινε καὶ ἀνάλογη ἐνέργεια γιὰ τὴν ἀπόδοση εἰς τοὺς κατεδαφισθέντας τοῦ Συνοικισμού μας τῶν οἰκημάτων Τζιτζιφίων.

2) Κοινωνικὴ Πρόνοια

Με ἐνισχύσεις ποντιακῆς φιλαλληλίας διανεμήθησαν τὰ κάτωθι εἶδη:

1) 55 ζεύγη ὑποδήματα καὶ ρουχισμὸς εἰς ἰσάριθμα ἄπορα παιδιὰ τοῦ Συνοικισμού τὸ Πάσχα 1951.

2) Εἰς 70 ἄπορα καὶ ὀρφανὰ Ποντιόπουλα τοῦ Συνοικισμού καινούργη ὑποδήματα καὶ ρουχισμὸς τὴν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων 1951 σὲ μία χαρούμενη παιδικὴ γιορτὴ ποὺ δόθηκε στὰ Γραφεῖα τοῦ Σωματείου παρουσία τῶν τοπικῶν ἀρχῶν.

3) Εἰς 80 κορίτσια καὶ ἀγόρια τὸν περασμένο Μάη δόθηκαν διάφορα εἶδη ἱματισμοῦ ποὺ μᾶς τὰ χορήγησε ἡ Ἱματιοθήκη τοῦ Παιδιοῦ τῇ ἐπινεύσει τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλίσσης.

Γάλα καὶ αὐγὰ εἰς σκόνῃ σὲ 40 ἄπορες οἰκογένειες τοῦ Συνοικισμού.

3) Παιδικαὶ ἐξοχαὶ

Μερίμνη τοῦ Σωματείου ἐστάλησαν περὶ τὰ 250 Ποντιόπουλα τοῦ Συνοικισμού οὐδὲ διάφορες παιδικὲς ἐξοχὲς τῆς Ἀττικῆς.

Πρὸς ὅλους ὅσους συνετέλεσαν εἰς τὸν ἱερὸν σκοπὸν τοῦ Σωματείου καὶ περιβάλλανε μετὰ πατρικὴ στοργὴ τὰ παιδιὰ τῆς παράγκας, τὸ Σωματεῖο μας ἐξέφρασε ἐγγράφως τὰς θερμὰς του εὐχαριστίας.

Ἀντιπροσωπεῖα τοῦ Σωματείου μας παρέστη μετὰ τὸ λάβαρο στὸ ἱερὸ προσκύνημα τῆς ἱερᾶς εἰκόνης Παναγίας Σουμελά ποὺ ἔγινε στὸ Βυζαντινὸ Μουσεῖο τὸν περασμένο Αὐγούστο καὶ συνώδεψε τὴν πομπὴ μέχρις Καστανιάς Βερροίας.

Τὸ Δ. Συμβούλιον τῆς «Προόδου» ἀποτελεῖται, ὡς ἐξῆς: Πρόεδρος, Λάζαρος Παπαδόπουλος. Ἀντιπρόεδρος Παν. Σοπίδης. Γεν. Γραμματεὺς Κώστας Ἀσιaticus. Ταμίας Ἰω. Πανίδης. Ἐφορος Δημ. Κριεζῆς καὶ Σύμβουλοι Μιχαηλίδης Κωνσ. Κακουλίδης Ἰω. Λουκᾶς Γεώρ. καὶ Καλπίδης Κώστας.

Η ΕΝΩΣΙΣ ΠΟΝΤΩΝ ΝΙΚΑΙΑΣ - ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ

Ἡ κίνησις τῆς Ἐνώσεως κατὰ τὴν περίοδον τῶν ἐορτῶν ἦτο ἡ κάτωθι:

1) Κατὰ μὲν τῶν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων καὶ Νέου Ἑτους ἐξ ὁμάδες νέων συνοδεία καὶ πλαισιούμεναι ἀπὸ μέλη τοῦ Συμβουλίου περιῆλθον τὴν περιφέρειάν μας ψάλλοντες κάλλαντα.

Οὕτω συνελέγησαν 7.439.000 δραχ.

2) Τὴν 5 Ἰανουαρίου ἐγένετο ἡ κοπὴ τῆς πίττας εἰς μεγάλην αἴθουσαν. Ἡ ἐσπερὶς ἐστέφθη ὑπὸ μεγίστης ἐπιτυχίας, μέλη δὲ τοῦ Ποντιακοῦ Θεατρικοῦ Ὀμίλου ὑπὸ τοὺς κ. κ. Σπανίδην καὶ Δεληκάρην ἐλάμπρυναν τὴν βραδυὰν μετὰ ἀπαγγελίας καὶ διάφορα τραγούδια. Παρέστησαν οἱ Δήμαρχοι Νικαίας, Κορυδαλλοῦ καὶ Δραπετσῶνος καὶ τινες βουλευταὶ Πειραιῶς. Ἐκ τῆς ἐσπερίδος ἐπορίσθησαν κέρδη καθαρὰ 1.996.400. Τὸ δὲ χρυσοῦν ἀναμνηστικὸν μετάλλιον τῆς βασιλόπηττας ἔπεσε εἰς τὸν κ. Μαλαματίδην.

3) Τὴν 13 Ἰανουαρίου ὁ Θεατρικὸς Ποντιακὸς Ὀμιλος Ἀθηνῶν, εὐγενῶς προσφερθεὶς ἔδωκε ὑπὲρ τῆς Ποντιακῆς Στέγης παράστασιν μετὰ τὸ ἔργον τοῦ κ. Φ. Κτενίδου, ὁ «Ξενιτέας». Οἱ εἰσπράξεις ἔδωσαν καθαρὸν κέρδος 4.351.100 δραχ.

Η ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΑΣ

Ευχαριστούμε θερμά όλους τους αναγνώστες μας που με γράμματά τους και με επισκεπτήρια μᾶς εὐχήθηκαν με τὴν εὐκαιρία τῶν ἑορτῶν τῶν Χριστουγέννων καὶ τοῦ Νέου Ἑτους. Εὐχόμεθα καὶ μεῖς σ' ὅλους τοὺς ἀναγνώστες μας κάθε εὐτυχία.

Ι. ΣΑΛΤΣΙΝ, Θεσ)νίκην: Δὲν ξέρομε πῶς νὰ σᾶς εὐχαριστήσωμε γιὰ τὶς προσπάθειές σας.

Δ. Κ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΝ (Σταυριώτην), Ἀλεξανδρούπολιν: Ἐλήφθησαν τὰ δίστιχα καὶ τὸ ποίημα. Θὰ τὰ χρησιμοποήσωμε. Εὐχαριστοῦμε θερμά. Μὴ μᾶς ξεχνᾶτε. Θέλομε πάντα συνεργασία σας. Ὅταν δημοσιεύεται στὸ περιοδικό μας συνεργασία στέλνομε στὸ συγγραφέα 2 τεύχη.

Ν. ΣΑΛΑΡΙΔΗΝ, Ξάνθην: Ὅλα τὰ κωμικὰ σκέτς που δημοσιεύουμε σὲ κάθε τεύχος μας καὶ τὰ ὅποια, ὅπως λέτε, σᾶς κάνουν ἐξαιρετικὴ ἐντύπωση γιὰ τὸ πνεῦμα τους καὶ τὸ αὐθόρμητο γέλιο που προκαλοῦν, εἶναι τοῦ κ. Γ. Λαμφίδη. Εἶναι δυνατόν νὰ παιχθοῦν σὲ βραδυὲς ἀρκεῖ νὰ εἰδοποιήσετε τὸ συγγραφέα.

Ε. ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗΝ, πρόεδρον Ὁμίλου Μαυροτόπου Δράμας: Νὰ μᾶς στέλνετε πάντα κάτι ἀπ' τὴν κίνηση τοῦ Ὁμίλου σας. Γιὰ τὰ θερμά σας λόγια εὐχαριστοῦμε. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦταν νὰ ἐργάζονταν ὅλοι οἱ Πόντιοι σὰν κι' ἐσᾶς. Εἰδοποιήσαμε νὰ σᾶς στείλουν θεατρικὰ ἔργα.

ΣΤ. Π. ΚΟΤΑΜΑΝΙΔΗΝ, Σέρρας: Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ σας λόγια. Γιὰ τὸ περιοδικό σας γράφομε στοὺς «Ποντιακοὺς Ἀντιλάλους». Στείλτε μας καμμιὰ ἀνταπόκριση γιὰ τὴ δράση τῶν Ποντίων στὴν πόλιν σας ἢ στὴν περιφέρειαν.

Η. ΚΩΝ)ΤΙΝΙΔΗΝ, 415 Σ.Ν. Β.

Σ.Α. 902; Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ καλὰ σας λόγια γιὰ τὸ περιεχόμενο τοῦ περιοδικοῦ μας. Προσπαθοῦμε, στὸ μικρὸ χωρὸ που διαθέτομε, νὰ δώσωμε ὅ,τι καλότερο ἔχουμε. Ἄν ἔχετε τὴ διεύθυνση τοῦ κ. Τσομπανίδου μᾶς τὴ γράφετε γιὰ νὰ τοῦ στείλουμε τὸ περιοδικό.

Ε. ΦΡΑΓΚΙΔΗΝ, στρατιώτην, 512 Τ.Π., 2ος λόχος, Σ.Τ.Γ'. 914. Πήραμε τὴ συνεργασία καὶ τὴν δημοσιεύουμε με ὀρισμένες διορθώσεις. Περιμένουμε πάντα κάτι δικό σας.

Μ.Χ' ΣΟΦΙΑΝ, Θεσσαλονίκην: Χρήματα ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμε.

Γ. Θ. ΚΑΝΔΗΛΑΠΤΗΝ (Κάνιν), Ἀλεξανδρούπολιν: Εὐχαριστοῦμε ἐξαιρετικὰ γιὰ τὰ ἐνθαρρυντικὰ σας λόγια καὶ γιὰ τὴν ἀγάπη μετὰ τὴν ὁποία περιβάλετε τὸ περιοδικό μας. Εἶναι μεγάλη μας τιμὴ ἡ ἐκτίμησή σας πρὸς τὴν ταπεινὴ προσωπικότητά μας καὶ πρὸς τὴν προσπάθεια που ἀναλάβαμε παρὰ τὶς ἀντίξοες οἰκονομικὰς συνθῆκες. Ἰδιαιτέρως ὁ κ. Γ. Λαμφίδης σᾶς εὐχαριστεῖ θερμά γιὰ τὸ «Φιλικὸ Μνημόσυνο» τοῦ πατρός του τὸ ὅποιο εἶχατε τὴν εὐγενὴ καλωσύνη νὰ γράψετε μετὰ συγκίνηση καὶ μετὰ λόγια μεστὰ ἀπὸ ἀλήθεια καὶ εὐλικρίνεια.

Θ. ΠΡΟΚΟΠΙΔΗΝ, Εὐξείνιον Λέσχην Θεσ)νίκην: Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὶς ὡς τώρα προσπάθειές σας. Τὸ σταλέν, ὅπως βλέπετε, δημοσιεύεται. Δὲν φανταζόμεθα ὅτι θὰ πάψετε νὰ ἐνδιαφερθῆτε γιὰ τὸ «Ποντιακό».

ΔΗΜ. Χ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΝ, Νίκαιαν, Πειραιῶς: Εὐχαριστοῦμε.

Μ. ΣΠΥΡΙΔΟΠΟΥΛΟΝ, Κ. Νευροκόπιον, Δράμας: Χρήματα ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμε. Τακτοποιήθηκε λογαριασμός σας.

Χ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΝ, Ν. Σάντα, Κιλκίς: Εἴσθε ἀξιέπαινος γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον σας. Εὐχαριστοῦμε γιὰ τὸν ἀνταποκριτὴ που μᾶς ὑποδείξατε. Εἶναι πολὺ καλὸς καὶ δημοσιεύονται τὰ σταλέντα.

Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΝ, Ξάνθην: Χρήματα ἐλήφθησαν, εὐχαριστοῦμε.

Ι. ΠΑΥΛΙΔΗΝ, Θεσ)νίκην: Θερμὰ συγχαρητήρια γιὰ τὶς προσπάθειές σας. Χρήματα ἐλήφθησαν.

